

Črna metalurgija — hud problem

Nemara je res, da železarn in jeklarske industrije v Sloveniji danes ne bi gradili, če je že ne bi imeli, res je pa tudi to, da je malokje kakšno resno nacionalno gospodarstvo, ki ne bi imelo kot svoje baze za predelovalni kompleks razvitega železarstva in jeklarstva. Bistvena težava je pravzaprav v tem, da se začenja dandanašnji rentabilnost te proizvodnje v svetu nekje pri kapaciteti dveh milijonov ton in če izhajamo iz te logike, potem bi bilo v vsej naši državi smiselno razvijati kvečjemu eno ali največ dve železarni. Zaradi tega dejstva je konec koncev črna metalurgija ne samo za Slovenijo, ampak za vso Jugoslavijo dokaj hud perspektivni problem, ki se pa zaostruje zlasti tam, kjer ni posebnih možnosti za reševanje položaja z velikimi investicijami.

Gospodarski vestnik 11. februarja 1969

Velika razdrobljenost Slovenije

Slovenija ima 60 občin, po prečni površini občine je 338 kvadratnih metrov, povprečno število prebivalcev na eno občino pa 28 tisoč. Tako ima Slovenija po številu prebivalcev najmanjše občine v Jugoslaviji kot tudi po površini, le v Črni gori je poprečno število prebivalcev na občino nižje kot pri nas. Prav tako je za Slovenijo značilna velika razdrobljenost, naselij, saj je bila po popisu prebivalstva leta 1961 kar dobra petina vseh naselij v Jugoslaviji, v Sloveniji. Naselij z manj kot sto prebivalci je bilo v Sloveniji 43,9 odstotka, če pa temu prištejemo še naslednjo skupino, je imelo kar 97,7 odstotka naselij pri nas manj kot 1000 prebivalcev. Ta odstotek je večji kot v vseh drugih republikah in tudi večji kot v Italiji, Avstriji in Madžarski. V merilu Jugoslavije je imelo eno naselje poprečno 664 prebivalcev, v Sloveniji pa zaradi razdrobljenosti le 264 prebivalcev.

Komunist — 7. februarja 1969

Bogata Slovenija

Ugledna britanska revija »The Economist« je pred kratkim objavila daljši zapis o slovenskem gospodarstvu iz katerega posnemamo enega izmed odstavkov:

»Med šestimi jugoslovanskimi republikami je Slovenija daleč najbolj bogata in razvita, z narodnim dohodkom na prebivalca, ki je višji kot v Italiji in ki bo kmalu presegel avstrijskega. Milijon 700 tisoč Slovencev predstavlja 8 odstotkov jugoslovanskega prebivalstva, k družbenemu brutoproduktu pa prispevajo 16 odstotkov. Če vzamemo motorizacijo kot kazalec blagostanja, potem je Slovenija z avtomobilom na 18 prebivalcev daleč pred vsemi socialističnimi deželami ...«

Vestnik — 13. februarja 1969

Kršitev dogovorov

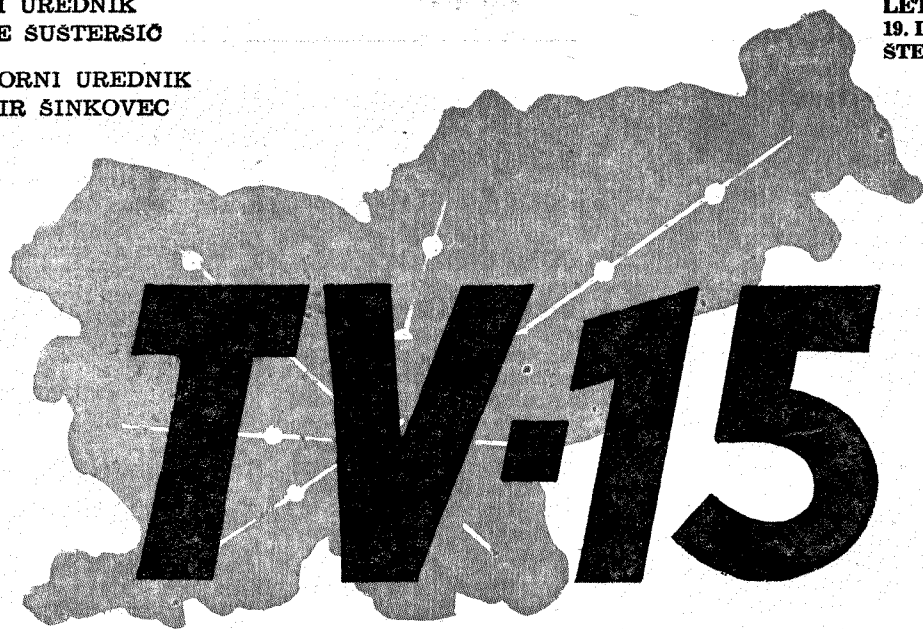
Samo v dveh zadnjih mesecih je iz ladjedelnic v Splitu in Trogiru po posredovanju nekaterih jugoslovanskih podjetij in več privatnih posrednikov, odšlo v tujino 120 kvalificiranih in visoko kvalificiranih varilcev in drugih, katerih specialnost je tudi pri nas zelo iskana in se njihova odsotnost zelo slabo odraža na proizvodne naloge našega ladjedelništva. Da so nekatera podjetja prekršila gentlemenski porazum, sklenjen pred časom na Reki potrjuje tudi to, da po časopisnih oglaših iščejo nove skupine delavcev za svoje posle v tujini.

Borba — 8. februarja 1969

GLAVNI UREDNIK
FRANCE ŠUSTERŠIČ

ODGOVORNI UREDNIK
ČRTOMIR ŠINKOVEC

LETO VII
19. II. 1969
ŠTEV. 7

GLASILO ZVEZE ZDRUŽENJ BORCEV NOV SLOVENIJE

Priprave na tretjo skupščino ZZB NOV Slovenije

Tretja skupščina ZZB NOV Slovenije, katere točen datum bo določil republiški odbor, bo verjetno konec marca. Ker pa čas hitro mineva, je predsedstvo republiškega odbora na svoji seji 11. februarja že obravnavalo osnutek poročila o delu in uspehih med drugo in tretjo skupščino. Sejo je vodil predsednik Franc Leskovšek.

Obširno poročilo, ki se nanaša na čas štirih let, obsega nad 120 tipkanih strani. Kljub temu pa so na seji ugotovili, da vanj ni bilo mogoče vnesti vsega, kar je bilo narejenega in doseženega tako na družbenopolitičnem kakor tudi na organizacijskem področju, pa tudi ne vsega tistega, kar je organizaciji uspelo doseči v korist članstva.

Poročilo je razdeljeno na tale poglavja: razvijanje revolucionarnih tradicij NOB; delo z rezervnimi oficirji in podoficirji ter obrambna vzgoja; dejavnost pri urejanju zadev članov združenj vojaških, vojni invalidov; dejavnost bivših političnih zapornikov, internirancev in pregnancev; aktivnost bivših vojni ujetnikov; dejavnost organizacije pri urejanju problematike borcev in invalidov; urejanje materialnih in zdravstvenih zadev borcev NOV; prošnje in pritožbe ter mednarodno sodelovanje in stiki. Poročilo je priložen pregled finančnega poslovanja od leta 1965 do konca leta 1968.

K osnutku poročila so člani predsedstva predlagali posamezne spremembe in dopolnitve. Poročilo, dopolnjeno z organizacijskim delom in popravljeno v smislu predlogov članov predsedstva, bodo v kratkem dobili vsi člani republiškega odbora. Po seji tega odbora pojde poročilo v tisk, nato pa ga bodo razposlali vsem delegatom tretje skupščine.

Na seji so obravnavali še predlog pravilnika o povračilih osebnih dohodkov in drugih povračilih članom predsedstva ZZB NOV Slovenije.

Ker bo Partizanski invalidski pevski zbor letos obhajal svojo 25-letnico, je predsedstvo izvolilo poseben odbor, ki bo vodil priprave za to proslavo. V odboru, ki mu bo predsedoval Franc Leskovšek-Luka, so še: prof. Ciril Cvetko, Branko Babič, Janez Vipotnik, Franc Hočevar, Janko Rudolf, Franc Krese, Franc Poglajen, ing. Miha Košak, Karel Pahor in Vlado Žorž.

V delegacijo, republiškega odbora ZZB NOV Slovenije na proslavi 25-letnice SNOS v Črnomlju je predsedstvo izvolilo: Staneta Bizjaka, Vido Kulovec, Julija Beltrama, Jožeta Merliaka in Staneta Runka.

Razprava na seji je potrdila, kako živahne in temeljite so priprave za 3. republiško skupščino ZZB NOV Slovenije.

V. M.

Borci in volitve

Na četrti seji zvezne konference SZDLJ, kjer so sklepali o vlogi in nalogah Socialistične Zveze pri volitvah, je govoril tudi generalni sekretar zveznega odbora ZZB NOV Jugoslavije Dragi Milenković. Iz njegovega govora posnemamo nekaj aktualnih misli.

Začel je z ugotovitvijo, da je predsedstvo zveznega odbora ZZB NOV Jugoslavije na svoji seji, ki je bila pred kratkim, sprejelo in podprlo stališča izvršnega odbora zvezne konference Socialistične zveze, in nadaljeval:

Zveza združenj borcev kot družbeno politična organizacija udeležencev revolucije že po svojem družbenem položaju in tudi po določenih statutu sodeluje pri uveljavljanju programa ZKJ in smotrov SZDLJ, zato je dolžna sodelovati pri proučevanju tako pomembnih zadev in pri izvajanju doseženih sporazumov skupaj z drugimi družbeno-političnimi dejavniki. Jugoslovanske borce je posebno razveselila pozornost, ki jim jo je izkazala Socialistična zveza kot nosilka celotne družbene politične aktivnosti ob volitvah s tem, da se naslanja na njihove izkušnje in konstruktivno sodelovanje.

Predstavniki borcev si bodo na kandidacijskih konferencah, pa tudi v koordinacijskih odborih za

kadrovske zadeve z vsemi svojimi revolucionarnimi izkušnjami priporočali, da bodo sprejete naloge izvedene uspešno, demokratično in dostojanstveno.

Potem ko je naglasil, da je v dosedanjih predstavniških telesih bilo največ izvoljenih predstavnikov udeležencev NOB, je Dragi Milenković rekel, da so se s tem v celoti uveljavljale pridobitve revolucije, zato je dolžnost organizacije borcev in vseh njenih članov, da tudi v prihodnje prispevajo k uveljavljanju revolucionarnih smotrov, da se tako znova izkažejo kot revolucionarji.

Pri pripravah in sprejemanju programa volitev in drugih dokumentov je sodelovala tudi organizacija borcev. Zato je to tudi njen program, so to njena stališča in temelj njenega družbenopolitičnega sodelovanja z vsemi drugimi zavestnimi socialističnimi silami.

Potem ko je ocenil sposobnosti in možnosti organizacije borcev pri izvajanju volivnega programa SZDLJ, je naglasil, da organizacija pri tem ni imela in tudi ne bi mogla imeti kakih svojih posebnih smotrov, konceptov in potov, ki ne bi bili istočasno politika, smotri, pota in načini realizacije, ki ustrezajo naš socialistični samoupravni skupnosti.

Dalje je Dragi Milenković naglasil, da so borci prepričani, da pri določanju kandidatov, pa tudi pozneje na volitvah ne bomo prav nič pogrešili, če bomo izbirali in volili popolne osebnosti, sposobne in pripravljene opravljati svoje z izvolitvijo prevzete obveznosti v okviru sedanjih in prihodnjih možnosti ter zahtevah socialistične skupnosti.

Borci socialistične revolucije so prepričani — čeprav so pri tem zaželeni in koristne zasluge in ugled iz preteklosti — da to danes ne more biti edina in zadostna kvaliteta in pogoj za izvolitev. Moči in obveznosti je namreč treba meriti po tem, kaj zahtevajo sedanje, neposredne in perspektivne naloge. Zato je povsem razumljivo, da stari izkušeni in zaslužni kadri lahko vsestransko pomagajo pri realni oceni novih kandidatov, novih kadrov.

Dejal je tudi, da so udeleženci NOB zainteresirani, da vse pridobitve revolucije postanejo ne samo kulturna in vzgojna zapuščina mladim generacijam, marveč področje njihove ustvarjalne dejavnosti za njihovo udeležbo v razvijanju pridobitev revolucije. Samo tako prenehajo borci NOV biti sama vasa zaprtja in veteranska organizacija, a njihova moč in zasluga naraščata ne samo s tem, ker so izvajali pomembne pridobitve revolucije, marveč še veliko bolj s tem, ker so doživeli, da postanejo te pridobitve bogastvo vseh pokolenj, ki prihajajo za njimi. Zato bi bilo skrajno kvarno, če bi nastala praznina med generacijo udeležencev NOB in generacijo dedičev pridobitev revolucije.

Ko je nato govoril še o postopku pri izbiranju in postavljanju kandidatov in dela ter odgovornosti poslancev je končal svoj govor z ugotovitvijo:!

Kako, naj bi sicer mogli uspešno uresničiti smotre družbene in gospodarske reforme, smernice idejno političnega programa Zveze komunistov in akcijski program družbeno političnih organizacij? Po mišljenju borcev ni torej naša — t. j. vseh koordiniranih socialističnih sil — naloga edino v tem, da uspešno izvedemo volitve. Ta naša naloga je trajna in vezana na izvedbo programa akcijske dejavnosti, kar pa se nanaša tudi na sklepe, ki bodo sprejeti.

Karel Destovnik - Kajuh

»Zdaj veter raznaša besede njegove,
prislunni natanke, da čuješ glasove:
Lepo je, veš, mama, lepo je živeti,
toda, za kar sem umrl, bi hotel

še enkrat umreti!«

Bilo je pred petindvajsetimi leti, 22. februarja, ko je v Zavodnjah pri Belih vodah, v bližini rodnega Šoštanja padel komaj 21-letni partizanski pesnik, borec in vodja kulturniške skupine 14. divizije.

V tem kratkem življenjskem obdobju je zapel vrsto pesmi o slovenskem človeku v boju za svobodo — pesmi, ki so še danes enako sveže in predstavljajo enega najlepših pesniških dokumentov slovenskega narodnoosvobodilnega boja.

Dogodki tedna

V OKVIRU PRIPRAV NA IX. KONGRES ZKJ JE PREDSEDNIK REPUBLIKE IN PREDSEDNIK ZKJ JOSIP BROZ TITO SPREJEL NA BRIONI delegacijo Zveze sindikatov Jugoslavije, ki jo je vodil predsednik sindikatov Dušan Petrović. V delegaciji so bili predstavniki vseh republiških svetov ZSJ, predstavniki posameznih sindikatov ter predstavniki nekaterih delovnih kolektivov. Člani delegacije so v pogovoru o gospodarskih, političnih in družbenih vprašanjih seznanili predsednika Tita z dosedanjim dejavnostjo in prihodnjimi nalogami sindikatov. Poglavitni poudarek je bil na uresničevanju gospodarske in družbene reforme ter v nadaljnjem razvijanju socialističnih samoupravnih odnosov.

OB PRIPRAVAH NA IX. KONGRES ZKJ JE SEKRETARIAT CK ZKS obravnaval osnutek kongresnega dokumenta, ki govori o nalogah ZKJ v nadaljnji graditvi samoupravnih in družbenoekonomskih odnosov. Ugotovil je, da je bilo v dosedanjih razpravah v Sloveniji omenjeno gradivo sprejeto kot soliden prispevek k izdopripombe za izpolnitev tega dokumenta z jasnejšo določitvijo lavi kongresne resolucije. Hkrati pa so bile izrečene tudi nekatere izhodišče, stališče in naloge ZK pri razvijanju družbenoekonomskih odnosov na osnovi socialističnega samoupravljanja.

V LR BOLGARIJI SO V ZADNJEM ČASU ZNOVA OKREPILI protijugoslovansko in protimakedonsko gonjo. V to gonjo so vpregli celotni propagandni aparat, politične organizacije, kulturne in znanstvene ustanove. Pri tem ima posebno vlogo glasilo bolgarske komunistične partije »Rabotniško delo« in glasilo oboroženih sil LR Bolgarije »Ljudska armada«. Posebno vlogo ima v tej gonji tudi radijska postaja »Rodina«, ki so jo bili ustanovili tedaj, ko so ukinili oddaje radia Sofije v makedonščini. Višek te podile gonje pa pomeni izid brošure z nenavadno vsebino, ki nosi naslov: »Zgodovinsko politična informacija o makedonskem vprašanju«, ki jo je bil za interno uporabo založil Inštitut za zgodovino pri bolgarski akademiji znanosti, zdaj pa so jo objavili še v lokalnem listu »Pirinsko delo«, ki izhaja v Blagovgradu. Njena vsebina je žaljiva za makedonsko ljudstvo. Če je v tem besedilu kaj, kar lahko vzbudi Makedonce, niso to dejstva in argumenti, pač pa je namenjena razpohovanju že tako razgrete nacionalistične in iredentistične atmosfere v tej državi, kar daje slutiti, da stoji za njo vlada LR Bolgarije. To mnenje potrjuje tudi ilegalno razpečevanje te brošure v Jugoslaviji, kar pomeni očitno vmešavanje v notranje zadeve naše države. V brošuri poskušajo dokazati »bolgarski zgodovinarji« bolgarski značaj makedonskega ljudstva. Celo tako daleč gredo, da skušajo pripisati bolgarski fašistični okupaciji Makedonije v drugi svetovni vojni značaj »legalnega« priključevanja »svojega ozemlja«. »Zgodovinarji« so očitno na pobudo uradne politike prevzeli vlogo, ki bi si jo včasih želele celo vlade in partijska vodstva. O tej najnovejši bolgarski dejavnosti je razpravljala komisija sobranja Makedonije za odnose s tujino in ostro obsodila to rovarjenje. Vlada SFRJ pa je izročila bolgarski vladi posebno noto, v kateri je med drugim rečeno, da politika LR Bolgarije vse bolj otežuje jugoslovansko-bolgarske odnose in obenem ustvarja nemir in napetost na Balkanu.

TOMO GRANFIL, ČLAN ZVEZNEGA IZVRŠNEGA SVETA, SE JE MUDIL NA POVABILO ZAHODNONEMSKEGA MINISTRA ZA GOSPODARSTVO KARLA SCHILLERJA, V BONNU. To je prvi uradni obisk člana jugoslovanske vlade pri zahodnonemški vladi po drugi svetovni vojni. Med petdnevni bivanjem v ZR Nemčiji je razpravljajal z ministrom Schillerjem o gospodarskem, tehničnem in industrijskem sodelovanju med državama. Granfil se je pogovarjal tudi s finančnim ministrom Straussom, zunanjim ministrom Brandtom in kanclerjem Kiesingerjem. Predvsem gre za ureditev medsebojnih odnosov, ki so jih v zadnjih desetih letih prekinjenih diplomatskih odnosov dokaž zanemarili, in zato bo treba zdaj skleniti vrsto sporazumov, ki zadevajo gospodarske odnose, saj je Zahodna Nemčija med najpomembnejšimi državami v jugoslovanski zunanji trgovini. V pogovorih so proučili razne možnosti za razvijanje bilateralnega in multilateralnega sodelovanja. Z jugoslovanske strani so pozitivno ocenili aktivnost ZR Nemčije v zvezi s težnjami za ureditev odnosov Jugoslavije s skupnim evropskim trgov, medtem ko je nemška stran pokazala razumevanje in obljubila nadaljnje sodelovanje v smeri reševanja teh vprašanj. Granfil je tudi podpisal sporazum o gospodarskem, znanstvenem in tehničnem sodelovanju.

PREDSEDNIK ZDA RICHARD NIXON JE POSLAL PREDSEDNIKU TITU osebo poslanico, v kateri je izrekel iskreno željo po nadaljnji krepitvi sodelovanja med državama. Pozdravil je tudi pripravljenost za odkrito in neposredno izmenjavo mnenj, ki je bila tudi praksa s prejšnjimi predsedniki. Izrazil je tudi željo za osebni sestanek. — Predsednik Tito je v odgovoru z zadovoljstvom pozdravil Nixonovo željo po nadaljnji krepitvi odnosov in sodelovanju med državama. Izrazil je tudi željo po osebnem srečanju, zakaj izmenjava mnenj se je pokazala uspešna in koristna za obe strani, kakor tudi za stvar miru v svetu.

12. KONGRES KP ITALIJE, KI JE TRAJAL TEDEN DNI, JE NALETETEL NA VELIK ODMEV V SVETU. Velika večina delegatov je podprla politiko generalnega sekretarja Luigija Longa. Okrepili so se domači »revolucionarji«, popolnoma osamljeni pa so se znašli tisti, ki podpirajo intervencijo na Češkoslovaškem. Kongres je pozdravil tudi vodja jugoslovanske delegacije Edvard Kardelj. Med drugim je dejal: »Za nas spoštovanje suverenosti naroda in samostojnosti vsakega gibanja sploh ni vprašljivo, temveč je nujni pogoj sleherne enotnosti in demokratičnih odnosov med delavskimi gibanji oziroma socialističnimi deželami... Govorec o temi, ki je danes v mednarodnem delavskem gibanju najbolj pereča, je Kardelj izjavil, da ni raznohkost tisto, kar zbujja skrb, »toda mnogo bolj nas skrbljo načini, ki jih uporabljajo v današnjem času ali jih priporočajo za rešitev teh nasprotij oziroma za odpravo razlik in razhajajočih se stališč...« Med Kardeljevim govorom v dvorani ni bilo delegacije KP SZ.

VLADA ZR NEMČIJE JE SKLENILA, DA BI BILO 5. MARCA V ZAHODNEM BERLINU ZASEDANJE BUNDESTAGA, na katerem naj bi izvolili novega predsednika Zvezne republike Nemčije. Ta sklep pa je v NDR vzbudil veliko negotovost, še več, NDR je s 15. februarjem prepovedala vsem članom zahodnonemškega parlamenta potovati prek njenega ozemlja v Zahodni Berlin. Zaradi tega se je bomska vlada takoj povezala s svojimi zavezniki. Vzhodnonemški ukrep so označili za nov element napetosti v odnosih med Vzhodom in Zahodom, razen tega zatrjujejo, da seja parlamenta v Zahodnem Berlinu ni v nasprotju z veljavnimi sporazumi štirih velikih sil o nekdanjem nemškem glavnem mestu. NDR je tudi protestirala zaradi napovedanega zasedanja Bundestaga, toda v Bonnu teh protestov niso upoštevali. Tudi vlada SZ je odločno proti temu ter da bo odločno reagirala in uveljavila ostre ukrepe, če bo zvezna vlada vztrajala pri svojem namenu. Nobena država da ne voli predsednika na tujem ozemlju. V NDR so se sestali predstavniki armad držav varšavskega sporazuma, ki ga je vodil maršal Jakubovski. Meje oblasti NDR so sprejele okrepljene varnostne ukrepe na demarkacijski črti z ZR Nemčijo.

Izobraževanje in vzgoja za vseljusko obrambo

Poleg drugih ukrepov na področju priprav prebivalstva za vseljusko obrambo je Koordinacijski odbor za narodno obrambo pri Občinski konferenci SZDL Ajdovščina v sodelovanju z Delavsko univerzo, Odsekom za narodno obrambo in komando garnizije pripravil več predavanj o vseljuski obrambi. V prvem delu bodo v vsakem večjem kraju po tri predavanja in sicer:

1. splošni pojmi o vseljuski obrambi, njena nujnost, cilji in naloge;

2. vseljuska obramba v okupirani deželi s posebnim poudarkom na čas nemške in italijanske okupacije naše dežele in današnjih primerov v svetu;

3. delovanje skritih sovražnikov — povezano z našimi izkušnjami iz NOB itd. ter naloge, ki jih ima občan v borbi proti tem zahrbtnim dejavnostim sovražnika.

Ob koncu predavanja bodo predvajali kratak film s področja obravnavane tematike. Za vse predavatelje so že priredili posebne seminarje tako, da bodo predavanja čimbolj kvalitetna, za ljudi dojemljiva in prilagojena razmeram, času in kraju.

Omeniti velja, da smo imeli nekaj podobnih predavanj že pred časom, in so bila izredno dobro obiskana ter so obiskovalci več

ali manj povsod izražali želje, naj jih ponovijo oziroma nadaljujejo. To je pa tudi razumljivo, saj naš občan ve, da je njegova največja čast in pravica, da brani domovino. To pravico pa bo lahko dobro izkoristil samo v primeru, če bo na morebitno vojno vsestransko pripravljen to je, da bo vedel, kaj je njegova vloga in kakšne so njegove naloge v primeru, da pride do najtežje narodne preizkušnje.

FRANC TOMAŽIČ

Volitve in skupščine ZB

Te dni so se na območju občine Ajdovščina pričele vrstiti redne letne skupščine združenj borcev NOV. Ker so se ali pa se bodo pričele aktivne priprave na predstoječe volitve v istem času, je prav, da se o tem spregovori tudi na teh skupščinah.

Ne smemo namreč pozabiti, da je ZB družbena in politična organizacija, v kateri so včlanjeni ljudje, ki so aktivno sodelovali pri ustvarjanju in graditvi nove socialistične in demokratične Jugoslavije, našega družbenega in samoupravnega sistema. Zato se bomo tudi na teh naših borčevskih skupščinah pogovorili o volilnem programu, ki ga je pripravila Občinska konferenca SZDL.

Na podlagi nalog, ki so zastavljene v programu bomo razmislili o kandidatih za občinske odbornike in nato te tudi predlagali na krajevnih kandidacijskih konferencah in tako prispevali svoj delež k predvolilnim pripravam.

Na skupščinah ZB se bomo pogovorili tudi o našem delu in o naših borčevskih problemih, ki jih ni malo. Še prav posebno pozornost bomo posvetili tudi dosedanjim uspehom na področju priprav za vseljusko obrambo, pri čemer pripada prav naši organizaciji posebna vloga, predvsem glede prenosa tradicij NOV.

Vse to, le v razširjeni obliki so že obravnavali predstavniki združenj borcev na posvetu, ki ga je sklical pred časom predsednik občinskega odbora ZB NOV.

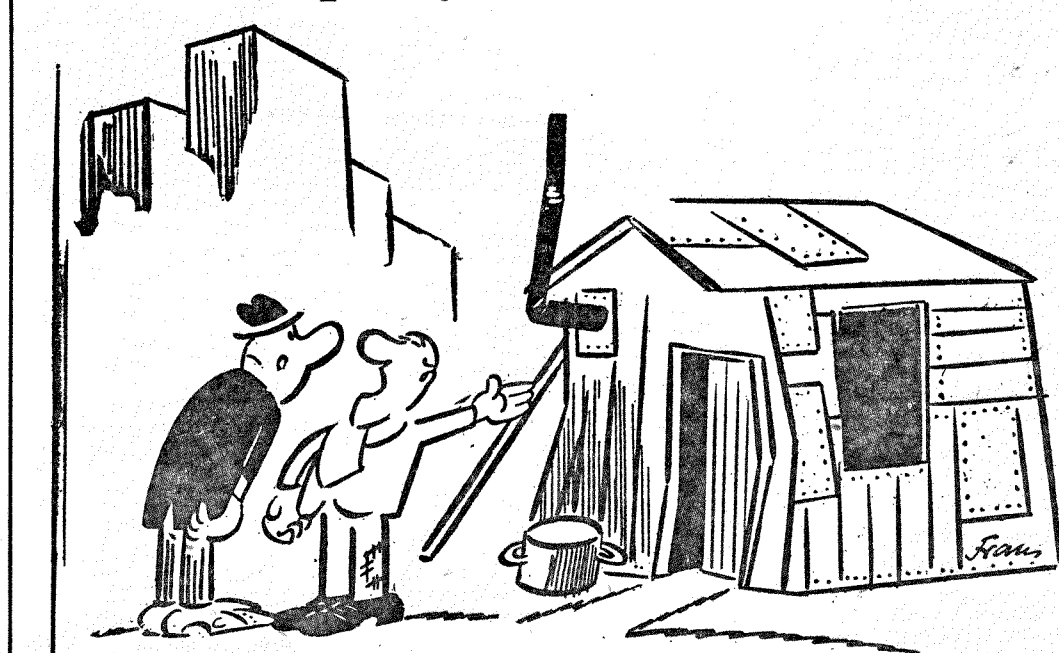
Tudi razprave na prvih skupščinah so, za razliko od prejšnjih let, pokazale izredno zanimanje za volilni program in izbiro kandidatov za občinske odbornike. To je pa tudi razumljivo, saj bomo letos volili odbornike in poslance za štiri leta in bo tudi od njih odvisno, kako se bodo v prihodnje urejali borčevski in drugi problemi našega kraja.

FRANC TOMAŽIČ

Senovo po poteh Štirinajste

Člani Združenja borcev Senovo so pred dnevi organizirali pohod po poteh 14. divizije na Štajersko. Sodelovali so člani Partizana, Planinskega društva, rezervni oficirji in podoficirji. Izvedli so tudi več športnih tekmovanj, s katerimi so počastili krajevni praznik.

Izposojena karikatura

— Ne želel bi se hvaliti, toda to sem si prido bil — s poštenim delom... (Po »Ježu«)

TRGOVSKO PODJETJE

„MODA“

CELJE, Prešernova 27

S POSLOVALNICAMI:

- VOLNA, PREŠERNOVA 7
- VESNA, CANKARJEVA 2
- MANUFAKTURA, CANKARJEVA 1
- SOLČAVA, PREŠERNOVA 9
- BABY, TRG V. KONGRESA 11
- DROGERIJA, PREŠERNOVA 4
- TORBICA, PREŠERNOVA 7
- IN POSLOVALNICA DEFEKTNEGA BLAGA, TOMŠIČEV TRG 9

NUDI CENJENIM POTROŠNIKOM MANUFAKTURNO BLAGO, GALANTERIJO, FOTOMATERIAL, KOZMETIKO IN VOLNO.

Besede naših dopisnikov

Še vedno v bunkerju

Dan pred žalno svečanostjo ob 25-letnici tragedije v Cerknem sem odšel peš po dolini Cerknjanske, da bi v Orehovski grapi obiskal partizanskega tovariša Rafaela Štucina, nekdanjega najožjega sodelavca narodnega heroja Antona Sibelja-Stjenke.

Ko sem prispel do Zelina, sem na prvem ovinku zagledal velike kose jekla, ostanke razstreljenih italijanskih bunkerjev, ki so bili nekdanj del obrambne črte proti Jugoslaviji. Za drugim ovinkom pa sem zagledal večji bunker, popolnoma cel. Na njem je pisalo na rdeči tablici, kakršne so tudi na hišah Reka 1. Tedaj sem se spomnil, da je nekdanj tam stanoval invalid in borec Jože Šulgaj z ženo. Spomnil sem se tudi članov po časopisih, v katerih so razni pisci pisali o njem in se zgražali, da mora bivši borec, po vrh tega tudi invalid, živeti v tako neznosnih razmerah v opuščeni italijanski bunkerju.

Ko sem se približal bunkerju s hišno številko, se mi je zdelo, da je zapuščen. Toda radovednost me je gnala, da si ga ogledam in se na lastne oči prepričam, kako je v njem stanoval človek, naš tovariš.

Predstavljalje si moje presenečenje, ko sem iz male in vlažne veže, kjer je z gostimi kapljami kapljala voda s stropa na cementni tlak, stopil v sobo ter tam v prav taki vlaži ter po slabem tobaču in petrolejski leščerbi smrdečem ozračju zagledal na pečici skličenega Jožeta.

Ogovoril sem ga in mu pomagal zlestiti s pečice, ga povprašal, če ga niso preselili v boljše stanovanje.

Odgovoril mi je s prizvokom idrijskega narečja, kako so mu ponujali prazno hišo na Krnicah, toda kaj bi z njo, ko bi bil v njej predaleč od ceste in ljudi, on, invalid. Pripovedoval mi je, da je v tem bunkerju vsaj blizu ceste, ljudi in trgovine, pa tudi žena si lahko kaj prisluži s priložnostnim delom. Zato je raje ostal v svojem bunkerju.

Zanimalo me je, kako je z njegovim zdravjem, ko živi v tej vlažni in zatohli luknji.

Vsak dan slabše, mi je odgovoril. Vлага slabo vpliva na njegovo suho nogo, ki jo je pokazal s palico. »Bo, dokler bo,« je pristavil trpkno.

Še sva kramljala. Ko sem se poslovil, sem razmišljal, kako to, da toliko govorimo in pišemo o skrbi za borce, ne znamo in ne moremo po urediti, da bi Jože dobil primerno bivališče. Pomislil sem tudi, kako bi Jože najbrž dobil lepo stanovanje, če bi imel veliko pokojnino, saj bi ga imel s čim plačati. Tako pa spravi

med vojno bojevali ali so delovali na območju Brd, Benečije in Rezijske, torej na skrajnem zahodu Slovenije.

Ustanovili so pripravljalni odbor, ki naj bi prek komisij organiziral srečanje nekdanjih borcev in aktivistov iz teh krajev. Prvega sestanka so se udeležili predvsem znani borci: Andrej Kumar — Stric Marko, Tine Remškar, nekdanji komandant BBO Jože Gačnik, Alojz Zupančič-Zmago, Ivan Sirk in Ivan Gravnar ter zastopniki ZB Dobrovo. Predsednik odbora je postal Jože Gačnik.

Srečanje naj bi bilo 7. septembra letos v znanem partizanskem kraju na Vrhovlju. Pripravili bodo pester kulturni program, katerega podrobnosti bodo šele določili. Iz

»Včasih smo Slovenci sami sebe imenovali narod hlapecev. Osvobodilna fronta nas je preoblikovala v narod borcev.«

Iz govora Borisa Kidriča ob prvem zasedanju SNOS, ki je bilo 19. in 20. februarja 1944.

oba z ženo komaj toliko skupaj, da se lahko prehranita.

Te vrstice sem napisal zato, ker upam, da bodo odgovorni tovariši morda le našli za Jožeta rešitev, ki bo ustrezala tudi njemu in ga spravili iz bunkerja. Saj idrijska občina ni ravno prerевна, mnogim so že dali stanovanja, primer tovariša Šulgaja pa je najbrž najhujši v občini.

SLAVKO BIZJAK

Glas iz Apač

Na nedavni konferenci ZB NOV Apače so razpravljali o delu organizacije v preteklem letu. Ugotovljeno je bilo, da je bilo združenje, ki šteje 91 borcev, v lanskem letu precej delovno. Glavna naloga je bila posvečena izvedbam pisolav in prireditve, vestno pa so sodelovali tudi pri Kurirčkovu pošti.

Člani so menili, da ima mladina do borcev v tem kraju precej razumevanja, saj so na primer v lanskem letu učenci Osnovne šole Apače uprizarili za borce igro »Deček z dvema imenoma«. Razen tega je mladina nastopala skupaj z borci na najrazličnejših praznikih. Sklenjeno je bilo, naj borci v bodoče navežejo še več stikov z odrasčajočo mladino.

Na konferenci so izvolili tudi novi 8-članski upravni odbor. Da delo v organizaciji tako uspešno poteka, gre največ zahvale zares požrtvovalnemu delavcu in borcu Alojzu MARKONU. Ta opravlja namreč vrsto funkcij še v občinski organizaciji zveze borcev.

Franci KLEMENCIC

Dogovorili so se za srečanje

V drugi polovici januarja so se v Dobrovo v Brdih sestali nekdanji borci in aktivisti NOV, ki so se

koristili ga bodo za prenašanje tradicij borbe in revolucije na mladi rod. Razen slovenskih borcev bodo povabili tudi Italijane, ki so se skupaj z našimi bojevali proti skupnemu sovražniku — nacizmu.

JUST PERAT

Lep občni zbor

Redka so zborovanja raznih organizacij, ki se lahko ponašajo s tako udeležbo, kot je bil občni zbor Zveze prostovoljcev borcev za severno mejo na Jesenicah. Dne 23. januarja se jih je zbralo v dvorani doma upokojencev več ko 100, prišli so iz mnogih krajev jeseniške in radovljiške občine; organizacija ima nekaj čez 150 članov.

Razpravljali so o jubilejni praznici dneva republike in o razstavi na Jesenicah in v Kranjski gori, ki si jo je ogledalo v obeh krajih nad 5.400 ljudi.

Obe občinski skupščini kot tudi gospodarske organizacije so pokazale veliko razumevanje za podporo ljudem, ki so pred petdesetimi leti branili domovino.

V radovljiški občini je število članov precej naraslo, javljajo pa se še novi, zato so predlagali, da bi bilo morda prav, če bi ustanovili lastno organizacijo. Končno so se sporazumeli, da je najbolje, če ostane organizacija skupaj, le da bo imela radovljiška občina pododbor petih članov. Ta naj bi se predvsem ukvarjal z urejanjem pravic članov po republiškem zakonu in skrbel za socialno ogrožene.

Zbora so se udeležili tudi predstavniki drugih družbenopolitičnih organizacij. Predsednik ZB NOV Jesenice je poudaril potrebo po večjem sodelovanju obeh organizacij, katerih člani so se v dveh, razdobjih bojevali za enake cilje

in je zato mnogo članov, ki so pripadniki obeh.

Izvolili so nov odbor in sklenili spomladski organizirati zlet v kraje, kjer so bili boji na naši kot na avstrijski strani.

SREČKO SORLI

Smuk za Partizansko puško

V okviru programa proslave »Stajerska in Koroška v revoluciji«, ki bo v Velenju 27. aprila 1969, je bilo organizirano na Paškem Kozjaku 2. februarja 1969 tekmovanje v smuku za »Partizansko puško«.

Na prireditvi je bil dan poudarek na 25. letnico pohoda in preboja XIV. divizije. Pred tekmovanjem je bila spominska slovesnost pri spomeniku padlih na Visokem. Govoril je predsednik občinskega odbora ZZB NOV Velenje tovariš Ivo Malenšek, recitacije Kajuhovih pesmi pa je pripravila planinska sekcija gimnazije v Velenju z vodjo Metko Rotovnikovo.

Na razpis, ki je bil dostavljen 14 občinam Stajerske in Koroške, se je prijavilo nad sto tekmovalcev, startalo pa jih je 80. Prehodno trofejo »Partizansko puško« je osvojila ekipa »Fužinarja« iz Raven na Koroškem, pokale pa so prejeli: član A. Fanel — Fužinar, Ravne, mladinec C. Šauperl — Branik Maribor in st. pionir B. Pistotnik, SK Velenje. Posamezniki iz navedenih treh kategorij, ki so dosegli 2. in 3. mesto pa so prejeli diplome.

Udeležba je bila precejšnja, organizacija tekmovanja dobro pripravljena, zato je upati na uspeh te tradicionalne prireditve tudi v prihodnjih letih.

M. I.

Tudi v Lendavi niso za osamosvojitve organizacije ZROP

V četrtek, dne 6. februarja 1969 se je vršila letna konferenca Združenja rezervnih oficirjev in podoficirjev mesta Lendave. Udeležba na konferenci je bila zelo dobra. Na isti so prisostvovali predstavniki obmejnih enot in pa predsednik skupščine občine tov. Jože Kolarič. Med drugim so ugotovili, da se program strokovnega izpolnjevanja uspešno izvaja, izrazili pa so željo, da bi se naj v bodoče vneslo v program več praktičnih vaj. Pri izvajanju strokovnega programa jim nudi vso strokovno pomoč vojaška enota iz Varaždina. Po programu se bo spomlad izvedlo streljanje s puško, avtomatom in pištolo.

Med drugimi je bil na konferenci sprejet predlog, naj se organizacija ZROP ne loči od organizacije Zveze združenj borcev NOV.

Med drugim so sprejeli tudi ustrezne sklepe glede izvajanja vsesplošne obrambe na vaseh ter glede udeležbe na volitvah v zvezno, republiško in občinsko skupščino.

P. D.

Razumevanje občinske skupščine

Konec januarja so imeli občni zbor borci za severno mejo iz let 1918/1919, ki živijo na območju slovenjegraške občine. Sestali so se kar v kavarni Korotan.

Ob pomoči občinske skupščine so lahko lani spomlad starejšim in socialno šibkim članom razdelili enkratno priznavalnino po 10.000 starih dinarjev. Prav tako so takim dali tudi jeseni po 10.000 dinarjev za nakup ozimnice.

Postavili so tudi spominsko ploščo padlim borcem v teh bojih, ker so stari spomenik nacistični okupatorji uničili. Denar so prispevali delovni kolektivi. Zato so se na obnem zboru vsem, ki so kaj prispevali, iskreno zahvalili.

Po obnem zboru so udeležence skromno pogostili.

TONE BRITOVSEK

Poizvedujemo

Ponovno prosim tovariše V. Bambiča, J. Perošo in Kamila Poljhena, ki je bil 17. januarja 1946 ujet, naj se mi oglašijo, prav tako pa tudi druge, da mi sporoče njihove naslove, če vedno zanje.

Ti trije tovariši so delali s Poljskom Viktorjem Piotrkovskim od konca leta 1944 dalje v mehanizirani delavnici »postojanka Franja« blizu Mašana.

Prosim tudi druge bolnike, ranjence in osebe iz ambulantne bolnišnice istrskega vojnega področja, ki je bila pri tej postojanki.

Rad bi namreč urediti invalidsko svojstvo za tovariša Viktorja Piotrkovskega, ki živi na Poljskem v zelo težavnih razmerah.

STANE DOLENC,
Zolgerjeva 24,
LJUBLJANA

Tam, kjer se zahodno od Lese priključijo glavni stranska cesta, stoji na vzvišenem kraju na lepem belem kamnu spominska plošča. V bližini je podjetje TIO. Plošča nas spominja, da je bil sto metrov proč v letih 1943—1945 sedež krajevnega odbora Osvobodilne fronte. Prav bi bilo, če bi tudi okolico lepo uredili, ko bo sneg skopel, saj lep spomenik zasluži lepo okolje.

Obiščite Lendavo

Na razpolago vam bodo

- GOSTIŠČE »PARK«, ki nudi tudi prenočišča
- TERMALNO KOPALIŠČE »TERMA« v Petišovcih;
- KOLIŠČE »BOBRI« Dolnja Bistrica
- KOLODVORSKA RESTAVRACIJA »KOLODVOR«
- LENDAVA in drugi obrati

Prijazno vas vabi kolektiv

gostinskega podjetja

PARK, Lendava

Ob tabornem ognju

Upam, da mi ne bo kdo zameril, ker sem za naslov uporabil srbski pregovor. Saj bi lahko tudi slovenskega, ki pravi »Veliko grmenja, malo dežja«.

Zakaj sem dal svojemu pismu takšen naslov, bi želel pojasniti kar takoj. Že od vsega začetka sem vnet bralec »borčevskega« lista »TV-15« in ga vsakič, ko ga dobim, preberem do zadnje črke. Zadnjih nekaj mesecev pa mi je v njem začelo nekaj presedati. Žal ne samo meni, ampak tudi nekaterim drugim udeležencem NOV, s katerimi sem se pogovarjal.

List »TV-15« je celo lansko leto prinašal stavke, članke in objave, največkrat na prvih straneh. V njih je pisal o ugodnostih, ki jih predvideva za bivše borce. Tako sem že marca 1968 bral, da bodo najkasneje do avgusta 1968 uskladjili s sedanjo vrednostjo dinarja pokojnine borcev.

Tako in podobno pisanje v »TV-15« in včasih tudi v »Delu« je trajalo z manjšimi presledki skozi celo leto. Ko pa je minul avgust, je nastalo

„Tresla se je gora, rodila se je miš...“

zatišje o usklajitvi pokojnin. Pač pa je izšel 20. avgusta 1968 v »TV-15« sestavek »O dopolnilnem varstvu udeležencev NOV«. V začetku oktobra je predsedstvo republiškega odbora spet razpravljalo o pokojninah borcev. Sledil je članek, kako je zvezna skupščina razpravljala o problemih borcev. Tudi letos je »TV-15« nadaljeval z lansko pra-

kso in priobčil v 3. številki članek, kako izvršni svet pripravlja uskladitev pokojnin borcev...

Le čemu je potrebno toliko tega pisanja, se sprašujem. Ali ne bi bilo bolje manj razpravljati, oziroma pisati o teh zadevah, ko jih nikakor ne morejo urediti. Mislim, da naj tisti, ki take sestavke kar naprej in naprej priobčuje v časopisih, raje počaka, da se zadeva uredi, potem pa naj o njih piše, če je potrebno.

Nekoč je nekdo že predlagal, naj bi sprejeli zakon o borcih NOV. Mislim, da bi bilo to še naj bolj prav, saj bi v zakonu zajeli prav vse pravice, ki jih družba lahko daje borcem in invalidom. Tam bi lahko tudi določili primerne pokojnine, morda po vstopu v NOV kot tudi druge pravice glede zdravljenja itd. Prav tako bi bilo prav, če bi tudi borci za severno mejo dobili podoben zakon, čeprav je že preteklo od teh dogodkov 50 let.

S. F.

Iz zgodovine revolucije in ljudskega odpora

Vinko Kucler:

PREBOJ

Članek je posvečen petindvajsetletnici preboja 14. divizije pri Spodnjem Doliču dne 18. februarja 1944. Hotel sem prikazati težave, ki so bile toliko hujše, ker so Nemci 14. divizijo hoteli brezpogojno uničiti. Članek obsega obdobje od 18. februarja do 23. marca 1944, ko so se brigade sešle v Zg. Završju na Graški gori, »Gori jurišev«.

Obroč, ki se je 17. februarja 1944 stiskal okrog Paškega Kozjaka, je bil čedalje močnejši. Sovražnikove sile so se grnadle okrog tega mogočnega očaka. Smer, ki jo je začrtalo vodstvo divizije, je bilo Pohorje. Tega so se Nemci dobro zavedali. Naša namera je bila dozorela že takoj na začetku pohoda prek Sotle. Pohod je trajal 12 dni. Spremljala nas je huda zima. Ovir je bilo toliko, da se ne da opisati. Pri prehodu čez Sotlo nas je resnično sprejela zelena Štajerska, kajti takrat se ni bilo snega, ni bilo še prave zime. Vse je kazalo, da zime ne bo. Tudi želeli je nismo. Ko bi bila počakala vsaj toliko časa, da bi prišli do cilja! Prišlo je tisto, kar smo želeli najmanj. Vse naše želje so šle po zlu. Zima nam je trpko utirala pot naše usode...

Na nemški strani je bilo drugače. Imeli so streho nad glavo, mi pa zasnežene smreke, s katerih se je usipal sneg. Postelja je bila posteljana z belim snegom, ki se je svetil kot kristalni puh. Po noči nam je namesto luči svetil zlati mesec, podnevi pa je nadomestilo sonce. Naših premraženih teles ni mogel ogreti, ker ni mogel priti do nas. Bele smreke so bile naše kritje pred srepimi Nemci, ki so prežali na nas.

Zima, sneg, mraz, strupen februarjski mraz... Nemška ofenziva še vedno traja. Njena moč narašča. Med razredčene nemške vrste se vale nove in nove sile, moderno orožje vseh vrst, municija in vsa druga bojna oprema. Boji divljajo brez prestanka dan za dnem. Nemci so v številni in tehnični premoči. Izgube so na obeh straneh velike, toda nemške vrste sproti dobivajo okrepitve.

Naši partizanski borci so izmučeni, toda stalni nemški naskoki in napadi jeklene odpor partizanskih vrst. Ni kraja, kjer bi ne bilo Nemcev, toda naši borci so kakor jeklo. Kljub po njem, pa se ti iskri, a uničil ga ne boš! Naše vrste se redčijo, borbenost pa narašča. Vsakdo se zaveda, da je treba osvoboditi ta prelepi del slovenske zemlje, ki jo je Hitler proglasil za sestavni del rajha. Borci so ponosni, da je bila prav njim, 14. diviziji, poverjena nalo-

ga osvoboditi zeleno Štajersko. Iz krvi padlih borcev vstaja moč. Bosi, lačni, premraženi partizani po vsakem prestanem boju čakajo novih povelj.

Brigada je postrojena na Paškem Kozjaku, 17. februarja 1944 zvečer. Ledena burja potiska mraz prav do mozga. Zaviti v šatorska krila, se borci stiskajo drug k drugemu, da bi se ogreli. Pogled na te neme junake vzbuja grozo, obenem pa vliva novo moč. Kaj pomaga hitlerjevskemu aparatu »lajati« o banditih, ko en sam pogled na te neme vrste pove vsakomur, da so vojska, nepremagljivi borci za svobodo svoje zemlje in rodu!

Kolona se začne premikati proti Pohorju. Zjutraj moramo biti tam!

Kolona je obstala pri nekem kmetu. Takoj smo vedeli, da niso več daleč Nemci, kajti naš bataljon je bil določen za preboj na cesti in potem dalje na Pohorje.

Povelje štaba brigade »Ljuba Šercerja« se je glasilo:

Prvi bataljon naj zasede položaje ob cesti do Jamškovega vrha in zavaruje kraj preboja iz zahodne strani iz smeri Zg. Doliča-Sentflorjana.

Drugi bataljon naj se prebije na Pohorje pri Sp. Doliču.

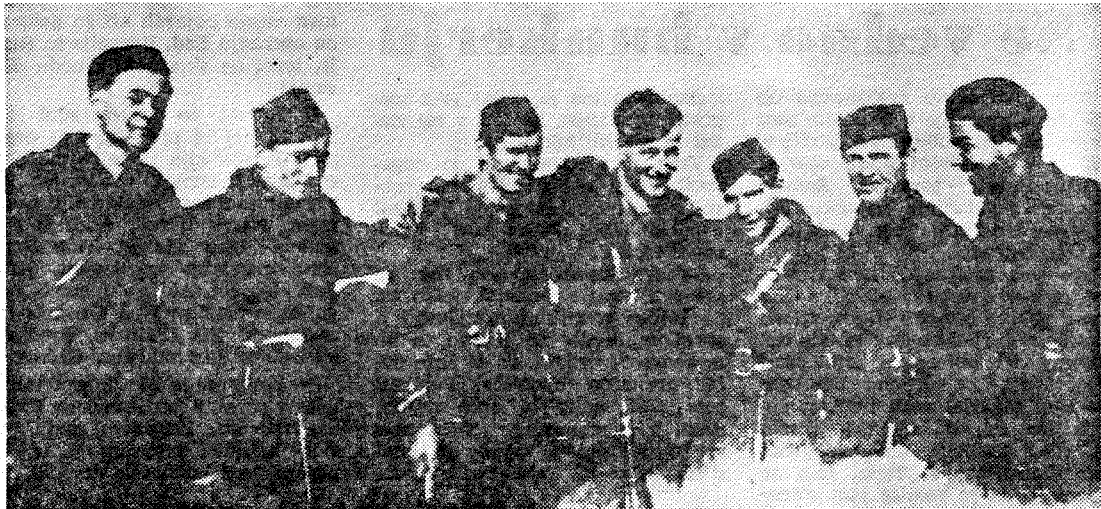
Tretji bataljon naj zasede položaj zahodno od Spod. Doliča proti Sv. Marjeti.

Četrty bataljon pa naj ostane pri ranjencih. (To sem zvedel kasneje, ko se je o tem mnogo diskutiralo. To mi je povedal tudi pokojni brat Modras, ki je bil takrat komandant 2. bataljona).

Drugi bataljon se je pomaknil naprej in po koloni je prišlo povelje: »Stroga tišina!« Kolona je res nekaj časa hodila v tišini. Ta znak je pomenil, da mora biti vsak pripravljen na morebitni spopad, ki smo ga že tako pričakovali.

Kolona je spet obstala. Začeli smo se razporejati v strelce.

Skozi smrekov gozd, ki je bil pred nami smo se počasi pomikali proti cilju, kjer naj bi bil sovražnik. Nemci so še mirovali. Le tu pa tam je švignila raketa v zrak in za nekaj časa osvetlila okolico. Pok raketne pištole

Od leve proti desni Lado Mauser-Ronko, Jože Furlan-Bogdan, Zdešar Mirko, Kirn Rajko-Pero, Anton Molek-Gustelj, Anton Kucler-Mirko in Tvrković dr. Rifat-Rifat.

smo že poznali. Potuhnilo smo se v sneg ali pa iskali kritje za smrekami. Kazno je bilo, da nas pričakujejo. Zasedo so nam postavili, ker nas hočejo za vsako ceno uničiti na Paškem Kozjaku!

Vsak je napeto opazoval teren pred seboj, pazil na zvezo. Tišina ni bila nič kaj prijetna. Dobro smo vedeli, da so pred nami, do kje segajo njihove zasede, pa nismo vedeli.

Napetost je bila moreča. Ko bi vsaj že enkrat počilo, pa naj bo že karkoli! Pred nami je začelo regljalo. Začutili so nas. Odgovorili smo na pozdrav. Povelje se je glasilo: »Mitraljezci, naprejte!« Res so takoj prišli. Mučili so se na vse načine, da bi krili naše prodiranje. Toda kaj pomaga toliko strojnici, ko pa nobena ne dela! Kakšna škoda!

Ne daleč od ceste se je desno krilo bataljona udarilo z Nemci. Tolklj sta se prva in druga četa. Nemci so bili pred cesto, pred mlinom. Tu je bila neka lesena baraka, okrog katere je bila predstraža nemških položajev. Tudi naša tretja četa, ki je prodirala proti mlinu ali žagi, je ravno tako čutila Nemce, ki so streljali na njihovo bojno črto.

Nenaden juriš je bil nemogoč, ker nas orožje ni hotelo ubogati. Bilo je najmanj 20 stopinj mraza. V našem bataljonu, smo imeli samo italijanske puškomitraljeze, ki so v hudem mrazu odpovedali, saj so bili izdelani za afriške razmere, ne pa za evropsko zimo. Za vsako bolezen je zdravilo — za to bolezen ga nismo imeli. »Kako bi nam prišel prav glicerini!« je preklinjal Franc Pavlič merilec težke brede, doma iz Dolenjske, ki se nam je bil priključil ob kapitulaciji Italije.

Edino uporabno orožje, ki smo ga imeli v bataljonu, so bile mavzerice. Te niso odpovedale. Pa še te niso bile sigurne, ako nisi bil pozoren nanje in jih nisi od časa do časa preizkušal. Borci so prihajali k meni in mi tožili, da jim odpoveduje orožje. Mitraljezci so se dobro zavedali svojih nalog. Vsi so poskrbeli, da so bili mitraljezi pripravljeni za boj.

Pred cesto je še vedno divjal boj. Sovražnikovo orožje je delalo brezhibno...

Naš položaj je bil neugoden, saj smo bili v nekem kotlu. Pred nami je bila voda, nad vodo pa strm breg proti cesti, od ceste dalje pa čistina. To smo ugotovili takrat, ko je raketa osvetlila vso okolico.

Streljanje ni hotelo utihniti. »Še malo, pa bomo tudi mi začeli«, smo mislili. K mlinu ali žagi smo se počasi pomikali. Desno krilo našega bataljona se je toliko pri neki leseni hiši ali baraki. Če je bila v borbi kakšna žrtev, smo si takoj povedali. Nenadoma smo zvedeli, da je padel Vinko Martinek, pomočnik politkomisarja prve čete. Skoraj nismo mogli verjeti, da je to res, vendar smo se morali sprijazniti s to novico, kajti vsaka borba je zahtevala žrtve. Resman Jože, ki je bil živa priča, je pripovedoval: »Ko so prodirali proti leseni hiši, je Vinko šel pred mano, in ko je prišel za prvi vogal je počil strel. Tedaj sem se umaknil in obšel barako. Prišel sem Nem-

cu za hrbet in ga ustrelil«. Preostali Nemci so se umaknili nazaj k cesti, ker so čutili, da jim preti nevarnost, saj je pokalo na vsej naši bojni črti. Ni jim kazalo drugega kot umik nad cesto.

Tudi naša četa je prepadla Nemce od mlina, in tako je bataljon prodrl tik ceste, od katere nas je ločil le strm breg. Na naši levi strani se je začelo nekaj svetlikati. Videli smo, da se Nemcem bliža pomoč. Hitro je bilo treba ukrepati. Zavzeli smo položaje in čakali. Ugotovitev je bila kratka, vozilo se je počasi premikalo po cesti in brnelo naprej. Ko je bila ta nevarnost mimo nas, so se začele priprave. Tank, ki se mu ni nikamor mudilo, nam je vzel precej časa, tako da je že izginila temna noč, in že se je bližal še hujši sovražnik — dan. Vedeli smo: »Noč ima svojo moč!« Bili smo v negotovem položaju: »Ali se bo ta nepridiprav vrnil nazaj?« Na vso srečo se ni.

Nemci so bili zbegani, čeprav so imeli poleg dobrega orožja tudi tanke. Naša prisotnost v tako neposredni bližini njihovih položajev je pri njih ustvarila negotovost. Besno so streljali in odkrivali svoj položaj, ki so ga zasedali le še nad cesto. V tem času nismo bili sami. Na pomoč je prišel tudi tretji bataljon s komandantom Ignacem Mikličem — Nacetom in njegovim pomočnikom Mirkom Zdešarjem, ki je bil v zasedi na desni strani. Prišel je tudi prvi bataljon Udarne brigade Toneta Tomšiča s komandantom Ignacem Horvatom — Imretom in komandantom brigade Ivanom Kovačičem — Efenkom ter še prvi bataljon Bračičeve brigade s pomočnikom komandanta brigade Gašperjem — priimka se ne spominjam. Na vsej naši črti se je začel napad. Položaj je bil zelo neugoden. Nad cesto je bila strma vzpetina, brez zaklona. Tu je napadel tretji bataljon, prva in druga četa drugega bataljona. Tretja četa je jurišala v ravni smeri (proti severu) od mlina. Tomšičeva in Trinajsta pa desno od naših dveh bataljonov. Pred Bogdanovo četo, v kateri sem bil, so imeli Nemci dobro utrjene položaje, saj so bili v smrekovem gozdu. Z Bogdanom sva bila prepričana, da bomo zajeli Nemce v gozdu, kamor je prodirala naša četa.

V tem času je nastal na nemški strani preplah. Kazalo je, da so slišali naš krik »Juriš!« Nismo se smeli obotavljati, kajti čas je bil dragocen. Nemci se niso umakali proti Pohorju, temveč proti Zg. Doliču in Vitanju.

Ko smo prodrli do prve hiše, ki je bila nedaleč nad cesto, Nemcev ni bilo. Naš načrt je bil zasedi ključni položaj nad cesto in tako omogočiti prost prehod diviziji in njenim ranjencem. Da bi bili varnejši, je Modras poslal bojne patrle na ogled terena nad nami. Nismo vedeli, kje tiči zajec. V neznanim kraju nikdar ne veš, kakšna nevarnost ti preti. Tedaj še ni bilo povezave z bataljoni, ki so prišli na to stran. Ko je bil zavarovan drugi bataljon v smeri Pohorja, je bilo treba misliti tudi na divizijo in ji sporočiti, da je prehod prost.

Komisar Šercerjeve brigade Miha Butara — Aleks je poslal Jo-

žeta Zabukovca v divizijo in mu naročil, da mora za vsako ceno priti do divizije in jo pripeljati. Odšel je...

Zopet negotovo čakanje. Pogledi so bili pozorno obrnjeni proti Paškemu Kozjaku. Ko bi bil človek ptič in bi preletel na drugo stran, da bi videl, kako se razvija položaj!

Zabukovec je odšel... a ni bilo ne njega ne divizije. Odgovornost, da pride divizija za nami, je ležala na vsakem posamezniku. Zato mi je komandant drugega bataljona naročil, naj grem po divizijo. Opozoril me je na previdnost, saj sem imel takrat šele 18 let. Veščino vojskovanja sem si pridobil s pomočjo lastne iniciativnosti in starejših tovarišev, ki so služili vojsko v mirnem času. Pozorno sem gledal teren pred seboj, prišel do mesta, se prepričam, ali je cesta prosta. Nekaj časa mirno opazujem in gledam na cesto, ko opazim nekaj ljudi. Ker se še ni bilo zdanilo, sem se moral čimbolj približati, da bi lahko videl, kaj se dogaja tam. Opazil sem, da se premikajo po cesti ljudje. Bil sem prepričan, da so naši. Začel sem jih klicati. Nihče se ni odzval. Sam pri sebi sem se jezil, kako to, da mi nočejo odgovoriti. Z vso močjo sem še enkrat poklical. Razdalja ni bila tako velika, da ne bi mogli slišati...

Na moj klic so se oglasili, samo ne tako kot sem si želel — namesto človeškega glasu mi je odgovoril glas iz strojne. Imel sem srečo. Prvi rafal me ni zadell. Odskočil sem v zaklon in si mislil: »Zdaj pa le!« Nisem bil več v nevarnosti. Takoj sem odhitel k Modrasu in mu povedal, kaj se mi je pripetilo: »Nemci so zopet na cesti!«

Ni mogel verjeti. Prepričan se je še sam. Z daljnogledom je ugotovil isto, kot sem mu ravno kar poročal. Sporočil je naprej in začeli smo se pripravljati na pohod. Cilj pohoda je bilo Pohorje. Pot, ki smo jo imeli pred seboj, je bila strma. Nismo mogli izbirati gozdne poti, marveč smo ubrali bližnjico po gozdu navkreber. Z nami je šel tudi Školci, ki je nosil cev težkega minometa. Toda mula, ki je nosila mine, je ostala v Paškem Kozjaku. Z Modrasom sta se pogovarjala o koristnem učinku minometa, ki bi bil prišel v poštev za Nemce na cesti. Človek pa takrat na to ni niti pomislil. Utirali smo si pot, ki je ni hotelo biti konec. Smer, ki jo je izbrala komanda, je bila določena zato, ker smo obvarovali sebe in ljudi, ki so šli po njej.

Prišli smo na vrh gozda in odprle se nam je prelep razgled. Narava je bila tako prijazna... Ne morem pozabiti tega pogleda. Ob vzhajajočem soncu, se tako kristalno blešči sneg, da te kar omamlja...

Kaj je pred nami?

Lep kos čistine, nad njo hiše in nad hišami zopet gozd. V mislih se sprašujem, če kje ne preži sovražnik. Nekaj časa postojim in gledam naprej proti hišam, nato pa še proti gozdu. Ali gremo naprej ali ne? Pred menoj ni bilo nobene gazi k vasi. S hitrimi koraki prispejam k prvi hiši.

(Nadaljevanje prihodnjč)

KUPUJTE SAMO URADNO KONTROLIRANE
ZLATE IZDELKE

SOCIETA

"DARWIL"

GENERALNO ŠVICARSKO ZASTOPSTVO
TRST. Piazza S. Antonio Nuovo 4/I-II

● NUDI PO SVETOVNIH KONKURENČNIH CENAH
NAJVEČJO IZBIRO ZLATEGA NAKITA V EVROPI
iz 14, 18 in 22-karatnega uradno KONTROLIRANEGA
zlata.

● PRODAJA S POSEBNO GARANCIJO!

● NA ZALOGI VEDNO PREKO 600 MODELOV UR
DARWIL in ARETTA.

Ure znamke Darwil in Aretta lahko nabavite tudi v specializiranih trgovinah in veleblagovnicah v Jugoslaviji.

SERVISI za vzdrževanje so organizirani v vseh večjih
nestih v Jugoslaviji.

Pisma uredništvu

N sem zadovoljen z odgovorom

V odgovoru na moje pismo, ki se nanaša na ravnanje miličnikov postaje Ziri zoper Franca Veharja in druge — v vašem listu je bilo objavljeno 17. 12. 68 — so prizadeži navedli nekaj, kar ni popolnoma resnično.

Tako trdijo, da je dobil Vehar od miličnika le lažje telesne poškodbe in da je postaja Logatec poklicala zdravnika. Toda ta zdravnik Veharja ni pregledal po telesu, kjer je dobil glavni delež, ampak mu je le ustavil krvavitve in obvezal razbito arkanjo. Veharja je pregledal šele naslednji dan dr. Bernik, ki ga je poklical poškodovanec. Ta zdravnik je Veharja poslal v Ljubljano, ker se Vehar ni mogel držati na nogah. V Ljubljani je Vehar tudi dobil potrdilo, da je dobil hude telesne poškodbe.

Prizadeta ustanova navaja, da so bili ukrepi miličnikov razen v primeru Šinkovca zakoniti. Ne mislim se podrobno spuščati v primer Janeza Tavčarja, očeta sedmih otrok, ker bo o njem spregovorilo končno besedo še sodišče. Tavčar pa bo kljub temu ostal invalid, saj je že od novembra 1967 v bolniškem staležu. Četudi bi bil postopek miličnikov zakonit — zakaj je bila potem prijava sodniku za prekrške nestvarna? Tavčar je bil zato pred okrožnim sodiščem oproščen! V prijavi je navedeno, da se je Tavčar vinjen peljal z mopedom po cesti III. reda, dejansko pa se je peljal po občinskem kolovozu. Razen tega je bil znana oseba, celo miličnikov prijatelj, saj sta bila oba člana iste ribiške družine...

V zvezi s tem odgovorom prizadete ustanove bi navedel še en primer, čeprav jih poznam še več. Dne 8. januarja 1966 se je Alojz Kovačič, oče treh otrok, doma iz Nove vasi, pred takratno gostilno »Sora«, zapletel v prepir s fanti Nato ga je tedaj komandir žirovske miličiške postaje Stanko Sladič poklical, naj gre z njim na postajo. Kovačič je to tudi storil brez upiranja. Ko so se za njim zaprla postajna vrata, je komandir vzel v roke pendrek in začel Kovačiča brez zaslišanja pretepati od nezvesti in tudi tedaj ni nehal. Kovačič zaradi poškodb več kot teden dni ni mogel sedeti, za delo ni bil sposoben več tednov. Ni pa tožil milice in ni iskal zdravniške pomoči, ker je bil nezaposlen in zato brez socialnega zavarovanja.

Potem ko je Kovačičev prijatelj Pavel Pivk videl, kako je Sladič odpeljal Kovačiča na postajo milice, je stal na cesti in poslušal, kaj se dogaja. Sladič je to opazil, pa je prišel iz postajnih prostorov in ukazal Pivku, naj takoj izgine domov. Ker ga Pivk ni ubogal, je še njega trikrat udaril po glavi in ga zbil po cestišču. Pri tem je bil tudi Pivk tako poškodovan, da je bil več dni nesposoben za delo.

Sprašujem se, če je tako ravnanje dovoljeno. Zakaj se je to dogajalo le pod Sladičem, ne pa pod prejšnjim komandirjem Benčino? Zakaj imamo sodnike za prekrške in sodišča, če je dovoljeno prekrške kaznovati na kraju samem na način, kakršnega poznamo iz zadnje vojne in od prej?

Če smo odpravili pretepanje v vojski, medtem ko je bilo pred vojno tam glavno vzgojno sredstvo — ali je zato zavest našega vojaka nižja kot je bila pred vojno? Odpravili smo palico tudi iz šole — ali se zato naši otroci uče slabše?

Ko to pišem, ne morem mimo ravnanja naših krajevnih voditeljev. Zakaj tako molčijo o teh zadevah? Njihova dolžnost bi bila takoj v začetku urediti na pristojnem kraju, da se kaj takega ne bi več dogajalo. Mar res za vse to niso vedeli? So zares tako odtrgani od ljudstva, med katerim živijo? So mar v njihovih očeh ljudje le vodilni uslužbenci?

Pred leti, ko so delavci v »Alpini« upravičeno protestirali proti krivični delitvi dobička v tovarni na so taisti voditelji spravili nekaj delavcev celo v zapor. Smo mar delavci manj vredni od mrtve soške postrvi, ki so jo pred časom brali na trau v Tolmini in je o njej na dolgo in široko pisalo časopisje, pisec pa je zahteval za krivce kazni?

In končno, ali je premestitev miličnika, ki je zagrešil vse to, pravična in dovolj vzgojna kazen?

Franco Giacomelli,
Stara vas 64,
pošta Ziri

Če bi manj pisali, pa več naredili

Vsa leta sem naročnik TV 15, v njem me marsikaj gane in velikokrat se sprašujem, kako je kaj takega 24 let po vojni mogoče. Najraje prebiram »Besede in dejanja« ter »Okrogle in oglate«. Sprašujem se, če je kdaj kdo odgovarjal za slabo delo, za ka-

terege je bil dobro plačan. Zdi se mi, da gre marsikaj po »umazanih kanalih«, da še vedno marsikje cvetijo privilegiji, toda da jih znajo marsikje lepo opravičevati.

Tovariš Ogarev je v letošnji 2. številki v rubriki »Imeli smo ljudi« lepo opisal življenje Jožeta Skočirja, očeta dveh padlih sinov. Tudi sam je bil aktiven sodelavec OF in je bil tudi izgnan. Umrli je star 90 let in so mu pripravili lep pogreb. Žalostno pa je bilo to, da mu toliko let po vojni niso uredili pokojnine za dvema sinovoma. Sprašujem se, kako to, da smo za njegovo delo zvedeli šele ob krsti. Kaj je naredilo ZB in ZZB?

Tudi mladina se včasih prime za glavo, ko bere ali sliši take ali podobne reči.

Marsikje berem, kako tu in tam »rešujejo probleme« borcev. Ali ne bi bilo prav, če bi manj pisali pa več naredili?

Dejstvo je, da tisti, ki smo navajeni skromnega življenja, tudi svoje otroke vzgajamo v skromnosti. Skromnost je jamstvo za obstoj naroda kot skupnosti.

August Bratuž,
Klanec pri Novi Gorici

Zahvala

Za letošnje novo leto sem od več organizacij dobila darila. Čutili so dolžnost, da me obdarijo kot aktivistko iz leta 1942. Za vse to bi se rada javno zahvalila prek časopisa »TV — 15«, katerega naročnica sem.

Doma sem sama, boleha sem in v letih, zato ne morem iti nikamor. Zato bi se rada še posebej zahvalila vsem, ki so se spomnili name.

Justina Zlobec-Sava,
Krajna vas, pošta Dutovlje

Izjava

Po Prevaljah in okolici se že dlje časa med članstvom ZB in med drugimi širijo neresnične govornice in klevete, ki žalijo mojo osebno čast in čast rezervnega oficirja ter borca NOV.

Zato zahtevam od vseh, ki take neresnice širijo, naj prenehajo z nepoštenim obrekovanjem in naj tudi popravijo krivico, ki mi jo delajo.

Izjavljam, da imam o moji preteklosti verodostojne dokumente, s katerimi vedno lahko dokažem kaj sem bil in kaj sem delal. Razen tega pa imam tudi še vrsto živih prič, ki so pripravljene na vsakem kraju, tudi pred sodiščem, pričati.

Če se javno in zahrbtno obrekovanje proti meni ne bo prenehalo, bom prisiljen nastopiti proti obrekovalcem s sodiščem.

Franco Kvas,
Prevalje, Trg 29

Pripoveduje: O. Krizanovski-Igor

Piše: Mile Pavlin

Pogovor s črnogledim humoristom

Februarja 1943 je naša brigada sodelovala v hudih bojih na Hrvaškem, ko smo temeljito namahali Italijane. O tem je nastala pesem, ki jo je Sašo prvič zapel v začetku marca na mitingu v Družinski vasi pri Beli cerkvi. Po njem je obletela vse brigade, ki so se udeležile bojev na Hrvaškem. Pesem pa je bila takale:

Ekselencija em. Roboti
črne srajce on napoti,
pohod bo težak,
al' na koncu
žumberačkih kur bo v loncu.

o hudič ti sakramenski,
čuje se ropot peklenski...

Ropotajo mitraljezi,
padajo vam Kalabreži
čuje, oh, se sam' »aiuto«
kmalu bomo vsi »kaputo«
čuje, oh, se sam' »aiuto«,
kmalu bomo vsi »kaputo«

Oh, ti črni bataljoni,
korakajo še kar v koloni:
o hudič ti sakramenski,
čuje se ropot peklenski,

● Rekel si, da so te poslali za komisarja na bazo 21. Kje je bilo to, kako si tam »komisaril« in kako si se imel? Ali si tam nadaljeval s svojo humoristično kariero? In kaj vse si pri tem doživel?

Z žalostjo sem ugotovil, da sem po vsej partizanski odisejdi spet prišel tja, kjer sem bil začel partizantiti, to se pravi med bukve, smreke in drugo podobno zelenjavo. Potem ko sem se že navadil na bivanje po vaseh, kjer je bilo obilno možnosti za razne »žicpatrole«, sem bil po prihodu na bazo 21 kot riba na suhem. Najbližje so bile skoraj prazne Stare žage z Mrvarjevo gostilno. Tam nisi razen kislega vina dobil ničesar in zato je pogosto gostilničarka žicala nas. Malo bolje je bilo na »Prajerjevi bazi«, kake pol ure od nas. Tam so bili trije ptički, ki so sedeli na zalozah intendance glavnega štaba. Prajerjeva žena je bila članica partije in je morala hoditi k nam na sestanke. Pod točko »razno« smo vedno obravnavali »tobačno vprašanje« in Angelca je bila glavni govornik. Da bi jo bolje poslušali, nam je vsakokrat podarila nekaj »božje travice«. Kasneje smo jo vzeli v našo kulturniško skupino in je nastopala po vsej dolini. Čeprav je Angelca imela igralski talent, je igrala še drugo vlogo. Vse naše igrice so bile namreč napisane tako, da so igralci med predstavo morali kaditi. Nekoč smo si izmislili »švercerjaj«, ki

O. Krizanovski-Igor in Justin Novak kot mitraljezca 2. čete 3. bataljona Gubčeve brigade, maja 1943. Igorju visi ob levem boku nezgodna spremljevalka — žlica.

je nosil s seboj kilogram tobaka. Rekvizite je morala seveda nabavljati Angelca. Ker »rekvizitov« ni bilo nazaj, saj smo jih pokadili, je nazadnje njen mož nekaj zasumil in prišel pogledat, kakšno čudno gledališče je to, ki za svoje delo potrebuje toliko tobaka. Rekel je, da bi s tobakom, ki nam ga je posodil za naše kulturniško izživljanje, lahko napolnili slamarice.

Mož se ni dosti zmotil. Nismo namreč vsega pokadili, precej ga je zašlo prek borcev v tobačne mehurje očetov lepih deklic po dolini in lastnikov zidanic z dobrim vinom, ki so se bohotile onkraj Starih žag na nasprotnem pobočju. Nazadnje je kadila že vsa dolina in ljudje so začeli sumiti, da imajo partizani v Rogu tobačno tovarno.

Tako smo imeli zaenkrat kar zadosti tobaka, le s papirjem je bilo vedno huje. Najprej smo se lotili naredb, vojnih poročil, časopisov, letakov in »propustnic«. Toda papir je bil slab in se je kadil, kot bi kurili stare cunje. Izumili smo tudi »stražarsko« cigareto, dolgo vsaj dve pedi. Na straži je bilo namreč prepovedano kaditi in nekdo je rekel, da si bo prižgal samo eno. Toda to je napravil tako dolgo in debelo, da jo je kadil celi dve uri, čeprav se mu je večkrat vmes vnela in jo je moral gasiti.

Nekega dne je sekretar SKOJ Milutin odšel z intendanti z neko patroljo po hrano čez Krko. Tam je v neki vasi odkril zelo veliko zalogo mašnih bukvic, ki jih je dobil župnik iz Ljubljane. Prav tako je brž ugotovil, da so bukvice iz zelo tankega, finega papirja in da bi se dale imenitno uporabiti za cigarete. Župnik ni imel preveč čiste vesti glede zvez z Ljubljano in domobranci, zato je Milutinu takoj dal vse knjižice, ko je ta rekel, da so »sovražna propaganda«, samo da se ga je hitro odkrižal. Vmes je Milutin res našel dva izvoda »Slovenskega domobranca«.

Tako se je Milutin vrnil z zajetnim nahrbtnikom mašnih bukvic in jih začel deliti svojim znancom in prijateljem. Nikomur se ni zdelo nič čudnega, če to počenja kot sekretar SKOJ. Veselo smo kadili ter se pogovarjali: »Danes sem pokadil evangelij sv. Luke« ali »Daj mi muke sv. Andraža«. Tako je bila »božja travica« zavita v papir, potiskan s svetopisemskimi izreki in molitvami, ki naj bi domobranci rešile poraza, saj smo med kajenjem počasi ugotavljali, da je Milutin imel prav, ko je proglasil molitvenike za sovražno propagando. Molitvenik je bil namreč namenjen domobrancem in je vseboval razne dodatke, kot na primer molitev domobranca pred bojem, navodilo za njegovo spoved itd.

Nadaljevanje

Pravna posvetovalnica

Če hočete pravičen odgovor, nam povejte resnico

Na našo pravno posvetovalnico se je obrnil tov. K. J. iz G.R. V pismu nam je sporočil, da ga je leta 1962 invalidska komisija spoznala za 100 odstotnega invalida I. skupine. Bil je invalidsko upokojen. Do lani naj bi bil prejemal okoli 720 din mesečne invalidske pokojnine, na vsem lepem pa so mu začeli nakazovati le 654,75 din mesečno. Ko se je obrnil na zavod za socialno zavarovanje, so mu sporočili, da prejema starostno in ne invalidsko pokojnino in da znaša ta pokojnina le 654,75 dinarjev mesečno.

Na tako pismo res nismo vedeli kaj odgovoriti, ker ni niti jasno, ali prizadeti prejema invalidsko ali starostno pokojnino, prav tako ni jasno, zakaj naj bi se mu pokojnina naenkrat znižala. Obrnili smo se na pristojni zavod za socialno zavarovanje. Zavod nam je takoj poslal obširno pojasnilo, ki ga povzamemo. Predvsem zato, da odgovorimo tovarišu K. J. in mu pojasnimo njegove nečrne navedbe in njegovo zmotno. Pa tudi zato da druge naše bralce in vse tiste, ki se obračajo na našo pravno posvetovalnico, opozori-

mo, da je treba tudi v vprašanih naši posvetovalnici biti iskren in po resnici povedati vse okoliščine. Zamolčanje dejstev ali navajanje krivih podatkov res nima nobene pomena, ker ne koristi nikomur, nam pa povzroča samo nepotrebna ugibanja in dvome o pravičnosti poslovanja ustreznih organov.

Kaj pojasnjuje zavod za socialno zavarovanje? Predvsem to, da tov. K. J. ni invalidski upokojenec, temveč da mu je zavod za socialno zavarovanje leta 1963 priznal osebno (sedaj starostno) pokojnino. Pravico do te pokojnine mu je kot borcu NOV pred 9. 9. 1943 priznala posebna republiška komisija, zavod za socialno zavarovanje pa je odmeril le njeno višino. Tov. J. K. ni bil torej nikoli invalidski upokojenec, o čemer invalidske komisije pa je zavod potreboval le zaradi predložitve dokumentacije o zdravstvenem stanju, pač glede na to, da lahko posebna republiška komisija prizna udeležencu NOV pred 9. 9. 1943 pravico do pokojnine tudi pred dopolnjenim 55. letom starosti, če je to potrebno glede na splošno zdravstveno stanje in delovno zmoglost zavarovanca.

Zavod je pregledal vse likvidacijske liste in ugotovil, da imenovani ni nikoli prejemal pokojnine v višini 720 din mesečno, temveč

1965. leta 436,90 novih din mesečno, potem 525,00 din mesečno. Od 1. I. 1966 je dobival 568,57 din, od 1. I. 1967 608,37 din mesečno, od 1. I. 1968 pa 654,95 din mesečno. Imenovanemu se vseskozi odteguje mesečni obrok za posojilo, in to v različnih zneskih, tako da prejema dejansko manjši znesek pokojnine vsak mesec. Trenutno se mu odteguje na račun posojila 112,80 novih dinarjev.

Iz tega pa je povsem jasno, da so netočne njegove trditve v pismu, da je prej prejemal več, da se mu je zdaj pokojnina znižala in da ne ve za kaj. V dopisu je zavarovanec tudi pisal, da ni prejel nobene odločbe o znižanju niti o zvišanju, kar pa je razumljivo, saj je vsakoletno zviševanje pokojnin opravil zavod oziroma likvidatura zavoda za socialno zavarovanje brez posebnih odločb.

Najmanj kar pričakujemo pri dopisih na našo pravno posvetovalnico, da so točni podatki. Kajti če prosilec piše, da se mu je pokojnina znižala, dejansko pa se mu odteguje za plačilo kredita, ki ga je najel v banki ali trgovini, potem mu mi res ne moremo pojasniti tega znižanja, ki ga je zamolčal. Potrebni so nam čim točnejši podatki, iskrenost, pa morda še prepis odločbe — potem lahko prosilec pričakuje stvaren odgovor. Sicer pa res ne.

Novi pravilnik za stanovanjska posojila — nova spodbuda za stanovanjsko graditev

Izvršilni odbor Kreditne banke in hranilnice Ljubljana je sprejel dne 27. decembra 1968 nov pravilnik o posojilih za stanovanjsko gospodarstvo. S tem prenehata veljati dosedanja pravilnika za občane in delovne organizacije o posojilih za stanovanjsko gospodarstvo, razen določil tisti členov, ki obravnavajo devizno varčevanje in ostane izjemno v veljavi do 30. junija 1969.

Novi pravilnik je prilagojen potrebam in željam vseh občanov in delovnih organizacij, ki želijo svoja denarna sredstva, namenjena za zidavo stanovanj, povečati prek bančnega kreditnega sistema.

Osnovna značilnost novega pravilnika o posojilih za stanovanjsko gospodarstvo je, da izboljšuje kreditne pogoje občanom, ki bodo varčevali več kot dve leti.

Druga značilnost pravilnika je, da izenačuje kreditne pogoje za občane in delovne organizacije, kadar varčujejo za stanovanjsko posojilo.

Kot tretjo značilnost lahko smejemo, da je pravilnik popestril devizno varčevanje z nekaterimi privlačnimi oblikami, ki bodo prav gotovo pritegnile pozornost predvsem naših državljanov, ki so začasno zaposleni v inozemstvu.

Poleg navedenih osnovnih značilnosti, ki jih vsebuje novi pravilnik, želimo pokazati še na nekatere druge novosti. Tako npr. uvaja pravilnik varčevanje občanov za adaptacije in vzdrževalna dela v stanovanju ali stanovanjski hiši, ki bo omogočilo varčevanje z manjšimi zneski v daljšem času in tudi odplačilo posojila z manjšimi obroki. Dalje uvaja pravilnik pri deviznem varčevanju vezavo deviznih sredstev za določen čas zato, da bo dobil občan posojilo, ki ga bo moral odplačati v enakem času, kot se je odločil vezati devizna sredstva. Pri deviznem varčevanju smo občutno znižali obrestno mero za posojila in jo izenačili z obrestno mejo posojil za druge oblike varčevanja.

Glede na dosežene uspehe pri poslovnem sodelovanju z avstrijskimi in nemškimi hranilnicami pričakujemo, da se bodo občani, ki so začasno zaposleni v inozemstvu, še bolj kot dosedaj odločali za odpiranje deviznih računov pri banki in za eno od oblik varčevanja ali vezave deviznih sredstev za stanovanjsko posojilo, ki jih uvaja pravilnik.

V primerjavi z dosedanjima pravilnikoma se določila novega pravilnika razlikujejo tudi po tem, da je sedaj odplačilna doba posojil odvisna samo od varčevalne dobe in ne več od višine zneska posojila. Tudi višina zneska posojila po novem pravilniku bolj spodbuja varčevanje na daljšo dobo. V banki smo prepričani, da se bo pod vplivom novega pravilnika, ki je enoten za vse banke v Sloveniji, spremenil dosednji odnos do varčevanja za stanovanjsko posojilo in da bo kmalu prevladalo stališče, da je treba za stanovanje varčevati najmanj tri leta in več.

K spremembi dosedanjega odnosa do varčevanja bi lahko mnogo prispevale pristojne službe v delovnih organizacijah, ki bi morale delavca, čim sklene delovno razmerje, pritegniti k varčevanju za stanovanje. V ta namen bi morali samoupravni organi delovnih in drugih organizacij spremeniti in prilagoditi interne predpise o razdeljevanju stanovanjskih sredstev tako, da bi terjali od delavca, naj najprej varčuje v banki in šele nato mu bo delovna organizacija prispevala ustrezen del sredstev iz sklada skupne porabe. Prav zato je združeno varčevanje delavca in delovne organizacije, ki ga predvideva pravilnik, ena od oblik varčevanja, ki je najbolj primerna za naš samoupravni sistem in se bo, kot predvidevamo, najbolj razvila.

Banka daje tudi strokovno po-

moč delovnim in drugim organizacijam pri odobranju posojil delavcem za zidavo in nakup stanovanj. Zato sklepa z delovnimi organizacijami pogodbe, na osnovi katerih postane banka zanje komisionar in v svojem imenu ter za račun delovnih organizacij sklepa z delavci posojilne pogodbe. Banka bo še nadalje razvijala to obliko dejavnosti, ker krepi njeno depozitno funkcijo in pomeni znatno dopolnilno koncentracijo stanovanjskih sredstev.

Kreditna banka in hranilnica Ljubljana pričakuje, da bodo občani in delovne organizacije tudi vnaprej, kljub spremenjenim kreditnim pogojem, združevali denarna sredstva, namenjena stanovanjski graditvi, preko njenega kreditnega sistema, oblikovanega s tem pravilnikom in tako prispevali k večjemu pomenu banke med dejavniki, ki so odgovorni za izvajanje smernic v stanovanjski in gospodarski reformi.

PRAVILNIK o posojilih za stanovanjsko gospodarstvo

I. SPLOŠNA DOLOČILA

1. člen

KREDITNA BANKA IN HRANILNICA LJUBLJANA (v nadaljevanju: banka) daje po tem pravilniku v skladu s kreditno politiko, ki jo za vsako leto določi zbor banke, posojila za stanovanjsko in komunalno graditev kreditno sposobnim občanom in pravnim osebam, ki v banki namensko varčujejo, namensko vežejo sredstva za določen čas ali vplačajo sredstva v kreditni sklad banke.

2. člen

Banka odobrava posojila:

- občanom in pravnim osebam za nakup novih stanovanj, stanovanjskih hiš pri organizacijah, ki so registrirane za proizvodnjo in prodajo stanovanj za trg;
- občanom in pravnim osebam za graditev ali dograditev stanovanjskih hiš; banka daje posojila samo za organizirano stanovanjsko graditev na zemljišču, ki je komunalno vsaj minimalno opremljeno; za graditev stanovanjskega objekta mora biti izdano lokacijsko in gradbeno dovoljenje;
- občinskim skupščinam oz. pooblaščenim delovnim organizacijam za graditev komunalnih naprav in napeljav;
- pravnim osebam za odobranje posojil članom delovne skupnosti prek banke kot komisionarja.

Banka odobrava po tem pravilniku tudi posojila za adaptacije in vzdrževanje stanovanj in stanovanjskih hiš.

3. člen

Občan ali pravna oseba sklene z banko ustrezno pogodbo o varčevanju, vezavi ali vplačilu sredstev v kreditni sklad.

Banka lahko odkloni sklenitev pogodbe, če bi morala po taki pogodbi odobriti posojilo, ki je v nasprotju s tem pravilnikom ali s kreditno politiko, ki jo za vsako leto določi zbor banke. Tako odklonitev sporoči banka pismeno.

4. člen

Banka daje posojila občanom — državljanom SFRJ, če izpolnjujejo pogoje po tem pravilniku.

Banka daje posojila po tem pravilniku predvsem pravnim osebam, ki z njo poslovno sodelujejo. Kreditni odbor banke določa, kdaj pravna oseba izpolnjuje ta pogoj.

5. člen

Izvršilni odbor banke lahko določi kriterije, po katerih odobrava

kreditni odbor posojila po drugih pogojih, ki postanejo s tem sestavni del tega pravilnika.

II. VARČEVANJE OBČANOV ZA POSOJILO

6. člen

Občan lahko varčuje:

- a) z enkratnim pologom,
- b) z rednimi mesečnimi plogi,
- c) z izrednimi, občasnimi plogi.

Pravice in dolžnosti občana so določene s tem pravilnikom in varčevalno pogodbo, ki mora vsebovati predvsem:

- osebne podatke varčevalca,
- varčevalno obliko po tem členu,
- varčevalno dobo,
- predvideni privarčevani znesek.

7. člen

Poleg enkratnega in rednih mesečnih pologov lahko občan vplačuje tudi izredne pologe, za katere dobi posojilo po pogojem, da so ta sredstva v banki najmanj 13 mesecev, najmanj 18 mesecev, najmanj 2 leti ali več.

8. člen

Najkrajša varčevalna doba je 13 mesecev. Privarčevani znesek mora biti tako visok, da dobi občan posojilo v znesku najmanj 3.000 dinarjev.

9. člen

Občan med varčevanjem ne more dvigniti privarčevanih zneskov niti obresti, razen če odstopi od varčevalne pogodbe.

Občan lahko odpove vsak čas varčevalno pogodbo. Odpoved predloži banki pismeno. Banka bo izplačala privarčevani znesek in obresti po obrestni meri, ki velja za hranilne vloge na vpogled v 30 dneh od dneva prejema pismene odpovedi.

Občan lahko prekliče odpoved varčevalne pogodbe samo pred izplačilom privarčevanega zneska.

10. člen

Banka lahko na predlog občana pogodbeno varčevalno dobo podaljša ali skrajša. Za vsako tako spremembo skleneta občan in banka dodatek k varčevalni pogodbi.

11. člen

Občanu, ki ne plača enega ali več rednih mesečnih pologov, se varčevalna doba podaljša za enako število mesecev.

12. člen

Občan lahko prenese pravice in dolžnosti iz varčevalne pogodbe na drugo fizično osebo samo v soglasju z banko.

Če občan med varčevanjem ali potem, ko je že izpolnil pogoje za posojilo, umre, lahko prevzame na podlagi sodnega sklepa njegovo mesto dedič z vsemi pravicami in obveznostmi iz varčevalne pogodbe.

Sodni sklep sodišča o prepovedi razpolaganja s privarčevanimi sredstvi in izvršbo sodišča na privarčevalna sredstva sprejme banka, kot da je dal občan pismeni predlog za spremembo varčevalne pogodbe.

13. člen

Banka obračuna na privarčevani znesek obresti po 1 % letni obrestni meri do dneva izplačila tega zneska.

Po končani varčevalni dobi vrne banka občanu na njegovo zahtevo privarčevani znesek in obresti v gotovini oziroma ga nakaže na nalog po njegovem nalogu. Nalog občana mora izvršiti banka v osmih dneh, sicer mu pripadajo zamudne obresti.

14. člen

Banka pošlje občanu mesec dni pred potekom varčevalne dobe obrazec »Zahtevek za odobritev posojila«. Ko občan predloži zahtevek, ugotovi banka njegovo kreditno sposobnost in sklene z njim posojilno pogodbo.

Pravico do posojila mora občan uveljaviti najkasneje v 3 letih od dneva poteka varčevalne dobe, sicer izgubi to pravico.

15. člen

Po končani varčevalni dobi ima občan pravico do posojila po naslednji lestvici:

Varčevalna doba	Redno mesečno varčevanje	Enkratni ali občasni plogi	Doba vračanja posojila
od privarčevanega zneska (brez obresti)			
1	2	3	4
13 mesecev	30 %	60 %	4 leta
18 mesecev	50 %	80 %	7 let
2 leti	80 %	120 %	12 let
3 leta	130 %	160 %	18 let
4 leta	160 %	200 %	24 let
5 let	200 %	250 %	30 let
6 let	240 %	300 %	30 let
7 let	280 %	350 %	30 let
8 let	320 %	400 %	30 let
9 let	360 %	450 %	30 let
10 let	400 %	500 %	30 let

16. člen

Obrestna mera za posojilo je 2 % letno. Občan vrača posojilo v polletnih anuitetah, preračunanih na mesečne obroke.

III. VARČEVANJE PRAVNE OSEBE ZA POSOJILO

17. člen

Pravna oseba lahko varčuje:

- a) z enkratnim pologom,
- b) z rednimi mesečnimi plogi,
- c) z izrednimi občasnimi plogi.

Pravice in dolžnosti pravne osebe so določene s tem pravilnikom in varčevalno pogodbo, ki mora zlasti vsebovati:

- firmo in sedež pravne osebe po registraciji,
- varčevalno obliko po tem členu,
- varčevalno dobo,
- predvideni privarčevani znesek.

18. člen

Poleg enkratnega in rednih mesečnih pologov lahko pravna oseba vplačuje tudi izredne pologe, za katere dobi posojilo pod pogojem, da so ta sredstva v banki najmanj 13 mesecev, najmanj 18 mesecev, najmanj 2 leti ali več.

19. člen

Najkrajša varčevalna doba je 13 mesecev. Privarčevani znesek mora biti tako visok, da dobi pravna oseba posojilo v znesku najmanj 5.000 dinarjev.

20. člen

Pravna oseba med varčevanjem ne more dvigati privarčevanih zneskov niti obresti, razen če odstopi od varčevalne pogodbe.

Pravna oseba lahko odpove vsak čas varčevalno pogodbo. Odpoved predloži banki pismeno. Banka bo izplačala privarčevani znesek in obresti po 1 % letni obrestni meri v 30 dneh od dneva, ko prejme pismeno odpoved.

Pravna oseba lahko prekliče odpoved varčevalne pogodbe samo pred izplačilom privarčevanega zneska.

21. člen

Banka lahko na predlog pravne osebe pogodbeno varčevalno dobo podaljša ali skrajša. Za vsako tako spremembo skleneta banka in pravna oseba dodatek k varčevalni pogodbi.

23. člen

Obrestna mera za posojilo je 2 % letno. Pravna oseba vrača posojilo v polletnih anuitetah, člani delovne skupnosti pa v polletnih anuitetah, preračunanih na mesečne obroke.

IV. ZDRUŽENO VARČEVANJE ČLANA DELOVNE SKUPNOSTI IN DELOVNE ORGANIZACIJE

29. člen

Član delovne skupnosti lahko namensko varčuje za posojilo tudi skupaj s svojo delovno organizacijo.

22. člen

Pravni osebi, ki ne plača enega ali več rednih mesečnih pologov, se varčevalna doba podaljša za enako število mesecev.

23. člen

Sodni sklep sodišča o prepovedi razpolaganja s privarčevanimi sredstvi in izvršbo sodišča na privarčevana sredstva sprejme banka, kot da je dala pravna oseba pismeni predlog za spremembo varčevalne pogodbe.

24. člen

Pravna oseba lahko porabi posojilo sama ali prenese pravice do posojila na člane delovne skupnosti pod enakimi pogoji. Lahko pa odobrava posojila članom delovne skupnosti prek banke kot komisionarja po pogojih, ki veljajo po njenih predpisih, sama pa vrača posojilo banki.

25. člen

Banka obračuna na privarčevani znesek obresti po 1 % letni obrestni meri do dneva izplačila tega zneska.

Pravna oseba mora porabiti prek banke privarčevani znesek in obresti samo za stanovanjsko in komunalno graditev v lastni režiji ali za posojila članom delovne skupnosti prek banke kot komisionarja.

26. člen

Banka pošlje pravnim osebam mesec dni pred potekom varčevalne dobe obrazec »Zahtevek za odobritev posojila«.

Ko pravna oseba predloži zahtevek, ugotovi banka njeno kreditno sposobnost oziroma njeno delovno skupnost, če pravna oseba prenaša posojilo na člane delovne skupnosti.

Pravico do posojila morajo pravna oseba ali posamezni člani delovne skupnosti uveljaviti najkasneje v enem letu po poteku varčevalne dobe po pogodbi, sklenjeni s pravno osebo, sicer izgubijo to pravico.

27. člen

Po končani varčevalni dobi dobi pravna oseba ali člani skupnosti pravico do posojila po naslednji lestvici:

Varčevalna doba	Redno mesečno varčevanje	Enkratni ali občasni plogi	Doba vračanja posojila
od privarčevanega zneska (brez obresti)			
1	2	3	4
13 mesecev	30 %	60 %	4 leta
18 mesecev	50 %	80 %	7 let
2 leti	80 %	120 %	12 let
3 leta	130 %	160 %	18 let
4 leta	160 %	200 %	24 let
5 let	200 %	250 %	30 let
6 let	240 %	300 %	30 let
7 let	280 %	350 %	30 let
8 let	320 %	400 %	30 let
9 let	360 %	450 %	30 let
10 let	400 %	500 %	30 let

Pri tej obliki varčevanja skleneta tako član delovne skupnosti kot delovna organizacija z banko vsak svojo varčevalno pogodbo.

30. člen

Delovna organizacija, ki varčuje združeno s članom delovne skupnosti, sklene obenem z varčevalno pogodbo tudi pogodbo o vezavi privarčevanih sredstev za določen čas.

Doba vezave privarčevanih sredstev je za 30 % krajša od dobe vračanja posojila člana delovne skupnosti in je tale:

Doba vračanja posojila za članke delovne skupnosti	Doba vezave privarčevanih sredstev delovne organizacije	Doba vračanja posojila za članke delovne skupnosti	Doba vezave privarčevanih sredstev delovne organizacije
1	2	1	2
4 leta	3 leta	18 let	13 let
5 let	4 leta	19 let	13 let
6 let	4 leta	20 let	14 let
7 let	5 let	21 let	15 let
8 let	6 let	22 let	15 let
9 let	6 let	23 let	16 let
10 let	7 let	24 let	17 let
11 let	8 let	25 let	18 let
12 let	8 let	26 let	18 let
13 let	9 let	27 let	19 let
14 let	10 let	28 let	20 let
15 let	11 let	29 let	20 let
16 let	11 let	30 let	21 let
17 let	12 let		

Banka podaljša dobo vračanja posojila članu delovne skupnosti največ na 30 let, če delovna organizacija veže privarčevana sredstva za primerno daljšo dobo.

Doba vračanja posojila članu delovne skupnosti je v tem primeru ponderirana povprečna vrednost dob vračanja posojil iz 34. člena pravilnika.

31. člen

Pravico do posojila na podlagi združenega varčevanja dobi član delovne skupnosti potem, ko poteceta varčevalni dobi po obeh varčevalnih pogodbah.

32. člen

Banka pošlje članu delovne skupnosti mesec dni pred potekom varčevalne dobe za združeno posojilo obrazec »Zahtevek za odobritev posojila«.

Ko član delovne skupnosti predloži zahtevek, ugotovi banka njegovo kreditno sposobnost in sklene z njim posojilno pogodbo.

Pravico do posojila mora član delovne skupnosti uveljaviti najkasneje v treh letih od dneva poteka varčevalne dobe po obeh pogodbah, sicer izgubi to pravico.

33. člen

Delovna organizacija lahko prenese pravico do posojila na drugega člana delovne skupnosti, če je član, za katerega je varčevala, odstopil od svoje varčevalne pogodbe in je dal za to pismeno soglasje.

34. člen

Po končani varčevalni dobi iz obeh pogodb in po predložitvi ustrezne dokumentacije sklene banka s članom delovne skupnosti posojilno pogodbo za združeno posojilo, ki je sestavljeno iz:

- posojila po določenih 15. člena tega pravilnika na znesek, ki ga je privarčeval član delovne skupnosti,
- posojila po določenih 15. člena tega pravilnika na znesek, ki ga je privarčevala za člana delovne skupnosti delovna organizacija,
- posojila v višini privarčevanega zneska, ki ga delovna organizacija veže v banki za določen čas.

35. člen

Banka izplača članu delovne skupnosti njegov privarčevani znesek z obrestmi po 1 % letni obrestni meri po končani varčevalni dobi obeh pogodb.

V primeru odpovedi združenega varčevanja in dviga privarčevanih sredstev izplača banka članu delovne skupnosti obresti, kot je določeno v 9. členu pravilnika, delovni organizaciji pa po 20. členu tega pravilnika.

Banka izplača delovni organizaciji privarčevana in vezana sredstva po končani dobi vezave in obračuna na ta sredstva obresti po 1 % letni obrestni meri.

36. člen

Obrestna mera za posojila iz združenega varčevanja je 2 % letno. Član delovne skupnosti vrača posojilo v polletnih anuitetah, preračunanih na mesečne obroke.

V. POSOJILA NA PODLAGI VEZAVE SREDSTEV

37. člen

Pravna oseba ali občan dobi pravico do posojila, če veže v banki namenska sredstva za najmanj 13 mesecev ter najdalj 20 let, in sicer 175 % od sredstev, ki jih je vezal v banki.

Deponent lahko začne porabljati posojilo po 10 mesecih od dneva vplačila na račun vezanih sredstev.

Posojilo mora vrniti najkasneje do dne, ko banka vrne plačana vezana sredstva.

38. člen

Banka lahko na predlog deponenta podaljša ali skrajša dobo vezave sredstev. Za vsako tako spremembo skleneta banka in deponent dodatek k pogodbi o vezavi sredstev.

39. člen

Pred sklenitvijo posojilne pogodbe predloži deponent bianco menico s pridržbeno izjavo za vplačana in vezana sredstva.

40. člen

Vplačana in vezana sredstva obrestuje banka po 1 % letni obrestni meri.

41. člen

Pravna oseba lahko porablja posojilo sama ali prenese pravico do posojila na člana delovne skupnosti pod enakimi pogoji. Lahko pa odobrava posojila članom delovne skupnosti prek banke kot komisionarja po pogojih, ki veljajo po njenih predpisih, sama pa vrača posojilo banki.

42. člen

Obrestna mera za posojila, odobrena na podlagi vezave sredstev pravnih oseb ali občanov, je 2 % letno. Tako odobrena posojila vrača pravna oseba v polletnih anuitetah, občan pa v polletnih anuitetah, preračunanih na mesečne obroke.

VI. POSOJILA NA PODLAGI VARČEVANJA V KONVERTIBILNIH VALUTAH

43. člen

Občan lahko varčuje za posojilo po 2. členu pravilnika tudi v konvertibilnih valutah in sklene z banko posebno pogodbo o namenskem varčevanju.

44. člen

Občan med varčevanjem ne more dvigati privarčevanih zneskov niti obresti, razen če odstopi od varčevalne pogodbe.

Občan lahko odpove vsak čas varčevalno pogodbo. Odpoved predloži banki pismeno. Banka bo izplačala privarčevani znesek v konvertibilni valuti in obrestni po obrestni meri, ki velja za devizne hranilne vloge na vpogled v 30 dneh od dneva, ko prejme pismeno odpoved.

Občan lahko prekliče odpoved varčevalne pogodbe, samo pred izplačilom privarčevanega zneska.

45. člen

Po končani varčevalni dobi vrne banka občanu privarčevani znesek v dinarski protivrednosti in mu odobri posojilo po 15. členu pravilnika tako, da je odstotek te lestvice povečan:

- za varčevalno dobo 13 in 18 mesecev za 10,
- za varčevalno dobo 2 leti za 15 in
- za varčevalno dobo 3 in več let za 20 let.

Če želi občan izplačilo privarčevanega zneska v konvertibilni valuti, dobi posojilo po 15. členu brez povečanja.

46. člen

Obrestna mera za privarčevana sredstva je 1 % letno. Obresti izplača banka v dinarjih. Obrestna mera za posojila je 2 % letno.

Občan vrača posojilo v polletnih anuitetah, preračunanih na mesečne obroke.

47. člen

Za druge pogoje glede oblike in načina varčevanja, sklenitve posojilne pogodbe, porabe in odplačevanja posojila veljajo določila v ustreznih členih tega pravilnika.

VII. POSOJILA NA PODLAGI VEZAVE KONVERTIBILNIH VALUT

48. člen

Občan dobi takoj pravico do po-

sojila, če pogodbeno veže konvertibilno valuto za določeno dobo najmanj 13 mesecev, najmanj 18 mesecev, najmanj 2 leti ali več. Občan da pismeno izjavo o nepreklicani vezavi deviznih sredstev za določeno dobo.

Banka odobri posojilo v dinarjih največ do višine vezanih sredstev. Dobra vračanja posojila je enaka dobi vezave deviznih sredstev.

49. člen

Banka obračuna obresti od vezanih deviznih sredstev v dinarjih po 1 % letni obrestni meri. Obrestna mera za posojila je 2 % letno.

50. člen

V zavarovanje takega posojila zahteva banka bianco podpisano menico in pridržbeno izjavo posojiljemalca.

Posojilo vrača občan v polletnih

Varčevalna doba	Redno mesečno varčevanje	Enkratni ali občasni pologi	Doba vračanja posojila
od privarčevanega zneska (brez obresti)			
1	2	3	4
13 mesecev	30 %	60 %	3 leta
18 mesecev	50 %	80 %	4 leta
2 leti	80 %	120 %	6 let
3 leta	130 %	160 %	9 let
4 leta	160 %	200 %	12 let
5 let	200 %	250 %	15 let

53. člen

Najkrajša varčevalna doba je 13 mesecev. Privarčevani znesek mora biti tako visok, da dobi posojiljemalec posojilo v znesku najmanj 2.000 dinarjev.

54. člen

Obrestna mera na privarčevana sredstva je 1 % letno, za posojilo pa 2 % letno. Občan vrača posojilo v polletnih anuitetah, preračunanih na mesečne obroke.

55. člen

Za druge pogoje glede oblike in načina varčevanja, sklenitve posojilne pogodbe, porabe in odplačevanja posojila veljajo določila v ustreznih členih tega pravilnika.

IX. POSOJILA NA PODLAGI VPLAČILA V KREDITNI SKLAD BANKE

56. člen

Pravna oseba, ki vplača denarna sredstva v »kreditni sklad banke iz sredstev za stanovanjsko graditev« in ne zahteva vračila vplačanih sredstev, ima pravico do takojšnjega posojila v višini 200 % od vplačanih sredstev.

Z vplačilom v kreditni sklad ne dobi vplačnik pravic ustanovitelja banke.

57. člen

Pravna oseba lahko porablja posojilo sama ali prenese pravico do posojila na člana delovne skupnosti pod enakimi pogoji. Lahko pa odobrava posojila članom delovne skupnosti prek banke kot komisionarja pod pogoji, ki veljajo po njenih predpisih, sama pa vrača posojilo banki.

58. člen

Banka odobrava posojila na podlagi vplačila v kreditni sklad z dobo vračanja 10 let po 1 % letni obrestni meri.

59. člen

Za druge pogoje glede sklenitve posojilne pogodbe, porabe in odplačevanja posojila veljajo določila v ustreznih členih tega pravilnika.

X. SKLENITEV POSOJILNE POGODBE

60. člen

Banka ugotovi iz podatkov v »Zahtevku za odobritev posojila« kreditno sposobnost posojiljemalca.

Kreditno sposobna je tista pravna ali fizična oseba, ki ponuja banki zadostna jamstva, da bo poplačala dolg v celoti.

61. člen

V kritje posojila zahteva banka od občana:

- »vknjižbo zastavne pravice za obstoječo terjatev na posojiljemalčevo zemljišče z vsemi zgradbami v korist banke;
- zaznambo vrstnega reda na zemljišču, na katerem bo sezidana hiša ali stanovanje.

Za odplačilno dobo največ do 7 let in za znesek največ do 20.000 din lahko sprejme banka tudi zavarovanje posojila z menico in poroki.

anuitetah, preračunanih na mesečne obroke.

Po odplačilu dolga vrne banka posojiljemalcu bianco podpisano menico in pridržbeno izjavo ter sprostí vezana devizna sredstva.

61. člen

Za druge pogoje glede oblike in načina varčevanja, sklenitve posojilne pogodbe, porabe in odplačevanja posojila veljajo določila v ustreznih členih tega pravilnika.

VIII. POSOJILA ZA ADAPTACIJE IN VZDRŽEVANJE STANOVANJ IN STANOVANJSKIH HIŠ

62. člen

Banka daje posojila občanom in pravnim osebam za adaptacije in vzdrževanje stanovanj in stanovanjskih hiš. Po končani varčevalni dobi dobi občan ali pravna oseba posojilo po naslednji lestvici:

Varčevalna doba	Redno mesečno varčevanje	Enkratni ali občasni pologi	Doba vračanja posojila
od privarčevanega zneska (brez obresti)			
1	2	3	4
13 mesecev	30 %	60 %	3 leta
18 mesecev	50 %	80 %	4 leta
2 leti	80 %	120 %	6 let
3 leta	130 %	160 %	9 let
4 leta	160 %	200 %	12 let
5 let	200 %	250 %	15 let

62. člen

Stanovanjsko hišo ali stanovanje, ki je obremenjeno s posojilom, mora posojiljemalec obvezno zavarovati za dejansko vrednost in zavarovalno polico vinkulirati v korist banke.

Za zavarovanje rednega odplačevanja polletnih anuitet, preračunanih na mesečne obroke, mora občan, ki je v delovnem razmerju, predložiti banki administrativno prepoved, drugi občani pa morajo predložiti izjavo, da bodo redno odplačevali mesečne obroke.

Pravne osebe morajo predložiti:

- pismeno izjavo organa upravljanja o zagotovitvi sredstev za plačevanje polletnih anuitet,
- izvleček iz sklepa sodišča o registraciji s podatki o osebah, ki so pooblaščenice za podpisovanje pogodb,
- izjavo organa upravljanja o natejtu posojila,
- zaključni račun za preteklo leto in finančni plan sklada skupne porabe za tekoče leto.

63. člen

Posojiljemalec mora predložiti pred sklenitvijo posojilne pogodbe še naslednjo dokumentacijo:

- za nakup stanovanja ali stanovanjske hiše kupoprodajno pogodbo;
- za graditev stanovanjske hiše in komunalnih priključkov gradbeno dovoljenje, gradbeni načrt s predračunom in zemljiško-knjižni izpisek;
- za adaptacije in vzdrževanje stanovanj in stanovanjskih hiš gradbeno dovoljenje oziroma potrdilo pristojnega organa, da gradbeno dovoljenje ni potrebno;
- za graditev komunalnih naprav in napeljav investicijski program, idejni projekt in druge listine, potrebne za zadevno graditev;
- občani, ki so v delovnem razmerju, in upokojenci potrdila o višini mesečnih dohodkov;
- občani, ki so kmetijski proizvajalci, zasebni obrtniki ali svobodni poklici, potrdilo pristojnega občinskega organa o višini dohodka in potrdilo o poravnanih davčnih obveznostih.

Posojiljemalec lahko odkloni sklenitev posojilne pogodbe, če meni, da je prizadet v svojih pravicah, ki mu gredo po tem pravilniku. V takem primeru rešuje spor kreditni odbor banke, če je izdala obvestilo o odobritvi posojila kreditna komisija oz. izvršilni odbor banke, če je izdal sklep o odobritvi posojila kreditni odbor.

XI. PORABA POSOJILA

64. člen

Posojiljemalec lahko začne porabljati posojilo takoj po sklenitvi posojilne pogodbe oziroma, takrat, ko postane posojilna pogodba veljavna, in ga mora porabiti v enem letu.

Banka lahko v izjemnih primerih na pismeno prošnjo posojiljemalca podaljša rok porabe posojila.

Posojiljemalec začne odplačevati dolg prvega dne v naslednjem mesecu, ko je posojilo porabljeno.

65. člen

Banka nadzira namensko porabo posojila; zato mora posojiljemalec predložiti k vsakemu virman-skemu nalogu ali gotovinskemu čeku ustrezno izplačilno dokumentacijo.

V času porabe posojila zaračunava banka na porabljene zneske interkalarnne obresti po obrestni meri, ki velja za posojilo. Interkalarnne obresti obračuna banka v breme posojila ali pa jih posojiljemalec v celoti plača v roku 8 dni od dneva, ko prejme obračun za interkalarnne obresti.

66. člen

V primeru, da posojiljemalec proda nepremičnino, ki je obremenjena s posojilom, mora poplačati preostali dolg.

Tudi v primeru smrti posojiljemalca zahteva banka praviloma od dolžnikovih dedičev poravnavo vseh obveznosti. V izjemnih primerih lahko sklene banka z dediči novo posojilno pogodbo za neodplačan dolg.

67. člen

Banka izda na željo občana ali pravne osebe garancijsko pismo po posebej določenih pogojih.

XII. DRUGA DOLOČILA

68. člen

Banka nudi pravnim osebam finančne storitve in sklepa v ta namen:

- pogodbe o komisijskem poslovanju in
- posojilne pogodbe.

69. člen

Pri opravljanju komisijskih storitev sklene banka s pravno osebo pogodbo o komisijskem poslovanju, na podlagi katere opravlja v svojem imenu in za račun pravne osebe naslednje storitve:

- sklepa posojilne pogodbe s posojiljemalci po sklepih pravne osebe,
- zbira dokumentacijo za posojila,
- zavaruje posojila na način, ki ga zahteva pravna oseba,
- nadzira namensko porabo posojila,
- opravlja anuitetno službo in izterjuje zapadle anuitete ter opravlja izterjavo vse do zastavne tožbe.

Za posojila, ki so že v odplačilu in za katera sklene banka pogodbo o komisijskem poslovanju, mora predložiti pravna oseba banki vso dokumentacijo, potrebno za preostalo redno odplačevanje dolga.

Plačane anuitete vrača banka pravnim osebam letno. Pravna oseba tako plačane anuitete ponovno veže v banki ali odobri iz teh sredstev svojim članom delovne skupnosti nova posojila.

Za opravljanje komisijskih storitev zahteva banka od pravne osebe provizijo po veljavni tarifi.

70. člen

Banka sprejema od pravnih oseb posojila, iz katerih odobrava po predlogih pravne osebe posojila članom delovne skupnosti. Za ta posojila plačuje banka pravni osebi 1 % letne obresti, članom delovne skupnosti pa zaračunava za posojila obresti po 2 % letni obrestni meri.

XIII. SKLEPNA DOLOČILA

71. člen

V primeru spremembe zakonitih predpisov o višini obrestne mere za vezana in privarčevana sredstva si banka pridržuje pravico uskladiti višino obrestne mere tako, da bo znašala za posojila 1 % več kot obrestna mera za vezana ali privarčevana sredstva.

72. člen

S tem pravilnikom prenehajo veljati do sedaj veljavni pravilniki o posojilih za stanovanjsko graditev, razen določil za varčevanje v konvertibilnih valutah, ki izjemno ostanejo v veljavi še do 30. junija 1969. Za pogodbe, sklenjene do 31. decembra 1968, veljajo določila prejšnjih pravilnikov.

73. člen

Ta pravilnik je sprejel na predlog sveta delovne skupnosti banke in v skladu z zakonom o bankah in kreditnih poslih izvršilni odbor Kreditne banke in hranilnice Ljubljana na svoji seji dne 27. decembra 1968 in ima značaj razpisa ter velja od 1. januarja 1969 dalje.

Ljubljana, dne 31. decembra 1968
KREDITNA BANKA IN HRANILNICA LJUBLJANA

Vojaška veda in tehnika

Naš puškomitraljez

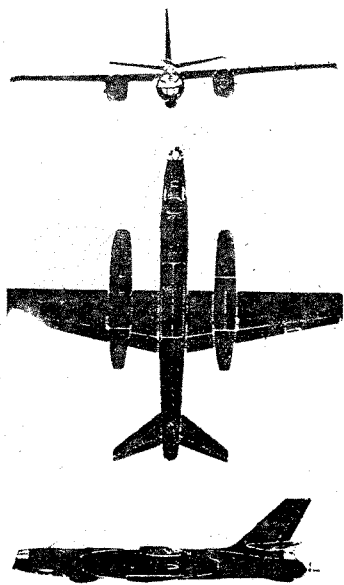
Naša vojna industrija že od 1953. leta dalje proizvaja puškomitraljez 7,9 mm M-53, ki je zelo podoben znanemu nemškemu »šarcu« iz druge svetovne vojne. Z njim je mogoče teoretično izstreliti na minuto tisoč, praktično pa dvesto nabojev. Prazen puškomitraljez tehta 12 kg. Troši enako municijo kot puška. Naboji so običajno nanizani na trakovih, lahko pa so tudi v bobnih (po 50 nabojev). Bobne uporabljajo zlasti takrat, če je treba streljati med premikanjem.

Francoski tank z mostom

Francoski lahki tank AMX-13a meravajo uporabljati kot platformo za prevoz mostov. Most, ki je na tanku, je med vožnjo prepogojen. Če je most raztegnjen, je dolg 21 metrov, širok pa je 360 cm. Čeprav znaša njegova nosilnost kar 45 ton, je težak le 7.800 kg. Ker ima še razne druge prednosti, sodijo, da je boljši od drugih takšnih mostov, ki so jih konstruirali v tujih deželah.

Sovjetski bombnik IL-28

To je reakcijski bombnik, ki ga sicer ne delajo več, vendar ga mnoge armade še niso izločile iz svoje obo-

rožitve. Bombnik IL-28 je konstruiral znani sovjetski inženir Sergej Iljušin, serijsko pa so ga začeli izdelovati leta 1949. Se vedno ga najdemo v vojnem letalstvu Sovjetske zveze, Poljske, Češkoslovaške, Madžarske, Romunije, Bolgarije, Vzhodne Nemčije, Afganistana, Indonezije in Egipta. Nekaj teh letal ima tudi Severni Vietnam, medtem ko ga na Kitajskem izdelujejo po sovjetski licenci.

Posadka bombnika IL-28 je sestavljena iz treh mož: pilota, navigatorja in radiotelegrafista, ki je hkrati tudi strelec pri topovih v repu letala. Bombnik je dolg nekaj čez 17 metrov. Če je prazen, tehta 12.890 kg, polno otovorjen pa 23.200 kg. Največja hitrost, ki jo lahko doseže, znaša 855 km na uro. Oborožen je s štirimi avtomatskimi topovi kal. 23 mm. S seboj lahko vzame tudi do 3000 kg bomb, po potrebi pa celo atomsko bombo.

Kumulativna granata

Francoski vojaški strokovnjaki že nekaj let razvijajo granato s kumulativno polnitvijo, namenjena pa je za topove oklopnih vozil. Osnovna polnitev granate je težka 670 gramov, vsa granata pa tehta 3,7 kg. Poročajo, da ima granata štirikrat večjo prebojno moč kot pa običajna granata kal. 57 mm.

Protipodmorniški helikopterji

Francoska vojna mornarica je za protipodmorniški boj nabavila dvajset helikopterjev tipa »Super Frelon«. Na ladjo—nosilko helikopterjev gre do deset takšnih protipodmorniških helikopterjev, izmed katerih je vsak opremljen z ustreznimi napravami za odkrivanje in uničevanje podmornic. Helikopter poganjajo tri plinske turbine. Glavni rotor ima šest krakov, ki so dolgi po 19 metrov. Helikopter lahko leti s hitrostjo do 334 km na uro. Helikopterji te vrste so tako veliki, da gre vanje, če jih uporabljajo za prevoz polnikov, do 30 ljudi.

Helikopterji brez pilotov

Ameriška vojna mornarica je v zadnjih sedmih mesecih izgubila 223 helikopterjev brez pilota tipa »Dash«. To so majhni helikopterji, ki jih usmerjajo z vojnih ladij iz daljave, uporabljajo pa jih za prenos protipodmorniških torpedov. Gre za torpede Mk. 46 z raketnim motorjem na trdo gorivo, ki potem, ko jih helikopterji spuste v vodo, sami poljsčejo cilj.

Obrambna vzgoja in ljudska zaščita

Duševne motnje ameriških vojakov v Vietnamu

Američane v Južnem Vietnamu najpogostejše doletijo venerične bolezni, dizenterija, obolenja dihal, kožne bolezni, kolera, tifus, leptospiroza (nekakšne okužbe), za nalezljive bolezni, ki jih povzroča neki virus (arbor virus), in nalezljiva zlatenica. Poleg teh običajnih bolnikov je tudi duševno obolelih kot v vsaki vojni, še posebno pa v tej vietnamski, ki velja za izredno utrujajočo.

Težko je s številkami prikazati izgubo Američanov v Južnem Vietnamu zaradi duševnih obolenj. Računajo pa, da nanje odpade okoli deset odstotkov tako imenovanih sanitetnih izgub, podobno kot v drugi svetovni in v korejski vojni.

Glede na specifičen značaj vietnamskega bojišča bi lahko pričakovali, da bo takih izgub še več. Kajti vojna v Vietnamu ni običajna in se v njej ne poslužujejo klasičnih principov vojskovanja; vsaka ped zemlje je bojišče, kar posebno slabo vpliva prav na duševnost agresorjevih vojakov. Zato mnogi vojni strokovnjaki, ameriški in drugi, ne pretiravajo, ko zatrjujejo, da je vojna v Južnem Vietnamu ena najhujših vojn na sploh.

Toda glede na do sedaj znane izgube, ki so nastale zaradi duševnih obolenj vojakov, je videti, da

so se Američani dobro pripravili na to vojno. Ko razlagajo, zakaj njihove izgube v Južnem Vietnamu zaradi duševnih obolenj znašajo samo okrog deset odstotkov, poudarjajo predvsem: odlično psihološko in drugo selekcijo vojakov, določenih za boj v tem področju; dobro splošno zdravstveno stanje vojakov; prisotnost večjega števila poklicnih oficirjev, ki so večji poveljevalci; in nazadnje kot poseben činitelj, ki ga zlasti poudarjajo ameriški vojni psihiatři, redno zamenjavo enot vsakih 12 mesecev.

Kaj pravzaprav negativno vpliva na agresorjeve vojake? Na bojišču, kot je vietnamsko, preži od vsepovsod vrsta presenečenj, in to skoraj samo na agresorja. To pomeni, da lahko v Vietnamu vsak ameriški vojak objektivno doživi tako imenovani »combat stress« (vojni živčni zlom), ki zelo rad povzroči splošni živčni zlom (psihiatři pravijo prvemu tudi precipitacijski faktor). Vietnamske vojna je vojna zased, vpadov, nepričakovanih hitrih napadov in patrol zunaj naselij (pa tudi v njih) agresor ne ve, kdo mu je sovražnik in kdo prijatelj. V tej vojni so v nevarnosti posebno ameriški vojaki na izpostavljenih položajih in osamljenih stražah. Slabo vplivajo

tudi obdobje neaktivnosti vojakov (del enot namreč odhaja v Sajgon in druga večja mesta na oddih in zabavo). Pomembno vlogo imajo monsunski obdobja: težko jih prenaša vsak, ki se fizično in psihično ni prilagodil tamkajšnjemu podnebnju.

Glede na različne oblike in število duševno obolelih na bojišču v Južnem Vietnamu se položaj ne razlikuje bistveno od tistega na korejskem bojišču.

Največ je oblik živčnega zloma, ki se kaže v očitnih negativnih spremembah v značaju in obnašanju vojakov. Takih je od 40 do 67 odst. vseh psihičnih izgub. Opazili so, da je med temi vojniki kljub najboljši psihološki selekciji dosti čustveno neuravnovešenih vojakov, dosti nezrelih osebnosti, takih, ki komaj čakajo, da opravijo »svoj del posla« v Vietnamu in se vrnejo domov, takih, ki bi se na splošno radi izmuznili vojski — pritožujejo se, ker so ločeni od družin, in nad disciplino po enotah. Zanimivo je, da so v tej skupini bolnikov tudi taki, ki so prej v civilnem življenju ali pa v vojski zagrešili disciplinske prestopke. Pri tej vrsti bolnih ameriških vojakov so opazili tudi to, da jih je bilo samo 67 odst. v neposrednem aktivnem boju.

V drugo skupino bolnikov pa sodijo vojni psihonevrotiki, ki jih je okoli 20 odst. Pri njih sta najpogostejša znaka obolenja strah in depresija. Med njimi je bilo okoli 60 odst. takih, ki so kazali simptome fizičnih (somatskih) motenj, okrog 20 odst. pa jih je kazalo agresivnost ali pa so bili zelo vznemirjeni. Mnogi izmed njih so skoraj popolnoma izgubili sposobnost govora oziroma voljo in moč, da govorijo o vzroku svojega strahu. Značilno za te nevrotike je, da je med njimi relativno dosti takih, pri katerih je nastopila depresija (več kot polovica); menda je prav v tem razlika med psihonevrotiki, ki so to postali v Koreji, in med temi v Vietnamu.

Še ena značilnost ameriških vojakov, ki so postali psihonevrotiki v Vietnamu, pa je, da so dalj časa v vojski in da jih je okoli 80 odst. sodelovalo v neposrednem, aktivnem boju.

Najmanj izgub zaradi duševnih motenj so ameriškim enotam v Južnem Vietnamu povzročile tako imenovane prave psihoze (omračitev uma v pravem pomenu besede), zaradi katerih so izločili 13 odstotkov vojakov.

Čeprav ameriške izgube v Južnem Vietnamu zaradi duševnih obolenj v procentih niso videti velike, so kljub temu zaskrbljujoče. Če upoštevamo, da Američani v Vietnamu znova pošiljajo v boj okrog 90 odst. ranjencev in samo 25 odst. duševno obolelih, ni težko sklepati, da je zdravljenje teh bolnikov mnogo težje kot pa zdravljenje ranjencev. Duševno oboleli se morajo največkrat dalj časa zadrževati in zdraviti v zaledju, in bolj malo je takih, ki se znova vračajo v svoje enote.

Omeniti pa moramo tudi živčni zlom pri vojaki, ki ga imenujejo bojna utrujenost ali bojna izčrpanost, čeprav se taki primeri pojavljajo v Vietnamu v manjšem številu — samo okoli 6 odstotkov. Odstotek je manjši kot na Koreji. Menijo, da je glavni vzrok zmanjšane števila te oblike duševne bolezni omejitev bivanja vojakov v Vietnamu na leto dni. Zanimivo je, da obstaja v ameriški psihiatriki literaturi izraz »pseudo combat fatigue« (lažna bojna utrujenost). Ni izključeno, da vojaki simulirajo bojno izčrpanost, da bi se izognili boju ali pa da bi jih čim prej poslali v ZDA.

Videti je, da je glede na posebnost vojne in splošno negotovost sil, ki se bore proti vedno močnejši Narodni osvobodilni fronti, odstotek izgub duševnih obolenj vojakov relativno visok. To potrjujejo tudi sami ameriški vojni psihiatři, ki so prepričani, da je v polovici primerov odločujoči činitelj strah pred bojem, strah pred nečim nevidnim. Leta 1966 so imeli Američani na ozemlju Južnega Vietnama pet velikih psihiatričnih bolnišnic. Ze februarja 1966. leta pa so zasedrali ob vietnamski obali posebno bolniško ladjo za zdravljenje duševno obolelih vojakov — za potrebe ameriške pehote in mornarice. Ta bolniška ladja jim je rabila kot tretja etapa za zdravljenje teh bolnikov.

Poleg psihološke selekcije in drugih činiteljev, ki so menda do prinesli k zmanjšanju izgub zaradi duševnih obolenj ameriških vojakov, pa moramo upoštevati še tako zvane psihoagense, ki jih uporabljajo v »obrambne namene« v Vietnamu. Obstaja namreč cela vrsta psihokemijskih substanc, ki jih lahko dajejo vojakom, da bi jim ublažili strah in napetost, povečali borbenost in agresivnost in jih hitreje privadili na različne situacije.

Generalpodpolkovnik
doc. dr. Tomislav Kronja
(prev. M. Š.)

Fotografija z vprašajem

Najbrž je snežilo, ko so borci nekje v globokem zaledju stali v vrsti in čakali na kosilo, večerjo ali zajtrk. To se je zgodilo po uniformah sodeč januarja ali februarja 1945, morda tudi decembra 1944, najbrž nekje na Štajerskem. Toda kdaj, kje, kdo so tovariši na sliki, tega ne vemo in zato pričakujemo, da nam boste pisali.

Glede »fotografije z vprašanjem« v letošnji 2. številki, ki jo je pojasnila Rozi Laharnar iz Tolmina, pa nam je tovariš Mirko Kuštrin z Rakovca, pošta Klavže, poslal nekaj pripomb, saj je on fotografiral s fotoaparatom 6x9 cm. Kuštrin se v glavnem strinja z Laharnarjevo, jo pa dopolnjuje. Peti od leve proti desni, med kurirko Emo in hišno gospodinjjo Marijo je Franc Kokošar, kurir postaje P 21, po domače Bukuš z Rakovca. Drugi od leve proti desni, ki sedi, je Bruno Dobravec, obveščevalec, po domače Liščerjev s Kneže. Dvomi, če so podatki za zadnji dve tovarišici, ki sedita, ki jih je dala Laharnarjeva, točni, vendar sta na sliki premalo razločni, da bi ju prepoznal.

O »fotografiji z vprašanjem« v 3. številki pa nam je pisal tovariš Robert Bavdaž z Vipolže, pošta Dobrovo. Bavdaž sklepa, kolikor se spominja, da so jih slikali nekje okoli Zapotoka ali Melinkov ali v bližini med Idrijo in cesto, ki pelje od Liga proti Kambreškemu verjetno v začetku poletja 1944. Ne spominja pa se, kdo jih je fotografiral. Slikali so se kurirji, ki so se udeležili konference primorskih postaj. Od leve proti desni stojijo: Dušan Lenardič—Vladimir iz Snežatnega, komandir postaje P 25, padel 20. 2. 1945 v Furlaniji (ima italijansko brzo-strelko). Drugi je komandir postaje P 24 Karlo z Volč. Tretji je politdelegat s postaje P 24, četrtega se ne spominja. Peti je Franc Baškar s postaje P 25-b, zdaj zaposlen pri Elektro Gorica. Šesti je Franc Ipavec iz Avč, politdelegat postaje P 25, po vojni šef rešilne postaje Solkan, kjer tudi zdaj živi kot upokojenec. Sedmi (s harmoniko) je Štefan Šavli—Oskar z Gornjega Doblarja, komandir postaje P 25-a, po vojni šofer UNZ Nova Gorica. Osmi je Jože Jakin iz Števerjana, kurir postaje P 25-a, zdaj invalidski upokojenec, živi v Prestranku. Devetega se ne spominja, deseti je Jožef Skočir—Ciril iz Zatočina, komandant III. primorske linije, zdaj zaposlen v Avtoelektri Tolmin. Enajsti je Janež iz Kamnice, intendant postaje P 25-a, ki se je po vojni ponesrečilo z bombo ali mino. Dvanajsti (skrajni desni) je Robert Bavdaž, takrat namestnik komandirja postaje P 25-a, zdaj upokojeni oficir JLA. Sedijo od leve proti desni: Sodi, da je prvi politdelegat Cvetko s postaje P 25. Drugi je kurir iste postaje Mirko z Ročinja, tretji pa je najbrž Jože Strgar iz Strmoljakov, kurir iste postaje.

Pokopal jih je tobak

V zimi med 1941. in 1942. letom je del Primorsko-goranskega partizanskega odreda (bataljon »Marko Trbovič«) oblegal sovražnikovo posadko v vasi Jasenku pri Ogulinu. Dolgotrajno obleganje pa je partizanom, navajenih na nagle premike in akcije, začelo kmalu presedati in zato so razmišljali o načinu, kako bi ga skrajšali. Sovražnik pa si je tudi prizadeval, da bi se rešil partizanskega obleganja in vsega, kar je značilno za takšne okoliščine.

Povrh vsega tega pa je bilo v tistih dneh zelo mrzlo, zaradi česar so na obeh straneh skušali čim hitreje najti najustreznejšo rešitev.

Posadka v Jasenku, ki je štela približno 80 moških (izmed njih je bilo 24 orožnikov, drugi pa so bili domobranci), je poskušala vzpostaviti stike z Ogulinom, odkoder je pričakovala pomoč. Trem pogumnejšim vojakom je bila zaupana naloga, da se pretihotapijo skozi partizanske položaje in vzpostavijo zvezo z bližnjo garnizijo. Brž ko pa so se ti trije nekoliko oddaljili od vasi, so se že znašli v partizanskih rokah.

Ko jih je poveljstvo bataljona zaslišalo in zvedelo, kakšni so sovražnikovi načrti, da obkoljena posadka živi v zelo težavnih razmerah, da je zaradi nezadostne hrane in nenehnega vznemirjanja s strani partizanov že močno izčrpana, da je ostala tudi že brez toba-

ka itd., je menilo, da je napočil čas za dokončno uničenje sovražnikove postojanke.

V običajne priprave za napad so vključili tudi nenavadno ukano. Prek pripadnikov narodnoosvobodilnega gibanja v vasi so partizani objavili, češ da je v neki hiši na robu vasi mogoče kupiti tobak. Prva skupina domobranskih strastnih kadilcev se skušnjava ni mogla upreti. Osem domobranov je krenilo kupovat tobak, toda namesto tobaka so našli na partizansko zasledo. Vse to se je odigralo bliskovito in skoraj neslišno. Približno ob istem času je na drugi strani vasi kurir poveljnika domobranske posadke, ko je svojemu gospodarju nosil kosilo, tudi prispel tja, kamor si ni niti najmanj želel.

Tako so partizani nepričakovano in zelo poceni prišli do sicer manjšega, vendar dragocenega plena in do novih podatkov o sovražniku.

Tik pred napadom sta prestopila na partizansko stran dva orožnika, ki sta že poprej sodelovala z narodnoosvobodilnim gibanjem. Povedala sta, da so domobranci zelo vznemirjeni in da svoje poveljnike silijo, naj se partizanom vda. To je bil nov dokaz o tem, da je bil bojni duh pri sovražniku že na psu. Bilo je očitno, da je prav sedaj najustreznejši trenutek za napad na posadko v vasi. Načrt so spremenili le v tem, da ne bodo

napadli ponoči, temveč 21. januarja ob sedmih zjutraj.

Neposredno pred napadom so partizani zaplenili še kruh, ki je bil namenjen sovražnikovim vojakom.

Partizani so sovražnika najprej močno obstreljevali, nato pa posadko pozvali k vdaji. Dosegli so popoln uspeh. Sovražnikovi vojniki so se nekaj časa prepirali in pregovarjali, nato pa so drug za drugim z dvignjenimi rokami stopili na plano. Posledica odločne in izvrstno zamišljene akcije je bila, da je bilo ujetih približno 70 sovražnikovih vojakov, razen tega pa so partizani zasegli še bogat vojni plen: 70 pušk, 6 revolverjev, 2 puškomitraljeza, 20 ročnih bomb, 14.000 nabojev, precej hrane, odev in razne druge opreme. Pet ujetnikov je izrazilo željo, da se kot borci vključijo v partizanski odred, vse druge pa so naši spustili domov.

Trgovini

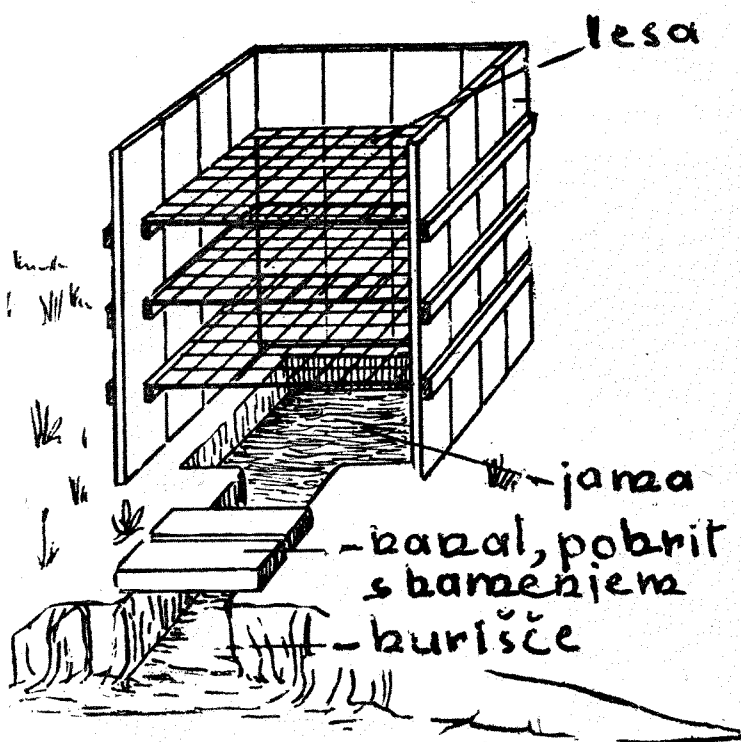
BOREC

v Ljubljani, Titova 17
in Mariboru, Partizanska 5

Priporočata cenjenim kupcem:

- vse knjižne izdaje založbe »Borec«
- tedensko nova dela priznanih slovenskih umetnikov — slikarjev in kiparjev
- dekorativne, umetniško izdelane predmete za opremo stanovanj in uradov
- osebne okrasne predmete za žene in moške, posebno mlada dekleta, po zadnji modi

Prehrana v naravi

Še ena sušilnica

Zasilno sušilnico si lahko napravimo tudi iz zaboja, ki mu odstranimo obe dni kot nam kaže slika (lahko uporabimo tudi sod). Zaboj postavimo na jamo, ki jo veže pokrit kanal s kuriščem.

Na notranjo stran zaboja pritrdimo nekaj letvic (drugo nad drugo), na katere položimo lese (v več nadstropjih). Pred dežjem zavarujemo sušilnico s primernim pokrovom.

V taki sušilnici lahko sušimo meso, ribe, gobe in zeli. Pri sušenju gob moramo paziti na to, da bo čim manj dima. V ta namen kurimo s suhimi drvami, kanal pa naj bo daljši, da nekaj dima vpijejo njegove stene.

Još Rolc: Junak z Nomenja

Rozka je bila zadovoljna. Njena zvižaja ji je uspela, vsaj tako je mislila, čeprav ni pričakovala čudeža. Toda pridobila je pri času, ko je vsaj začasno odvrnila od sebe in družine sum glede zvez z očetom.

Doma ji kar niso hoteli verjeti, da ji je komandir tako gladko nasedel. Še najprej so jih mučile skrbi, pa čeprav je orožnik obljubil, da bo poizvedoval o očetu. O tem, kaj bo izvedel, niso prav nič dvomili. Potem pa ne bo milosti za sinova, hčer in ženo. Izgnali jih bodo kakor družine drugih partizanov. Kot grozeč oblak je nanje legla negotovost, nikomur več se ni ljubilo delati, vsi so nenehno pazili in čakali, kdaj pridejo ponje. Mirko in Janko še posebno, saj sta nameravala zapustiti vas in se pridružiti partizanom. Bilo pa jima je rečeno do zadnjega vztrajati doma.

Prišel je petek 8. avgusta 1941, ko se ga bodo Ažmanovi in vsi vaščani spominjali vse življenje. Komaj se je dobro zdanilo, so v vasi zaslišali hrup motornih vozil. Do zob oboroženi policisti so začeli obkoljevati vas in prodirati po pobočjih Goričice. Oficirji so s ceste z daljnogledi v rokah opazovali, kaj se dogaja tja proti Strani, kjer je bilo partizansko taborišče.

Rezka se je brž povzpela v podstrešno sobo in skozi okno obesila dežnik. To je bil znak za nevarnost partizanom na Strani, kot so se bili dogovorili z očetom. Mirko in Janko sta si ogledala okoličico hiše. Nemci so bili le na cesti, na polju jih še ni bilo. Po kratkem posvetu v hiši so se Ažmanovi odločili, naj bi skupaj z Zupanovimi skrivaj odšli iz vasi. Oprtali so si grablje, kose in vile ter se počasi začeli oddaljevati od doma. Krenili so na Ažmanov rovt. Mušenec pod Koriti, na jelovskih pobočjih, ravno nasproti Goričice in Strani.

Bil je meglen dan, pol vlažne sivine, kakor da ne bi bilo poleti, ko bi moralo biti najbolj vroče. Svinčeni oblaki so se grmadili nad Jelovico in pretili, da bodo zdaj zdaj zgrmeli v dolino. Trava na rovtu je bila vlažna in težka za košnjo. Obe družini, Ažmanova in Zupanova, sta složno prišli za delo. Fantje so kosili, ženske grabile in raztresale seno, toda vse so morale skrbti in jim delo ni šlo od rok. Nikomur ni šla beseda iz ust. Včasih se je kdo zravnal in oprezno pogledal po poti proti dolini, če niso morda Nemci prišli za njimi ali pa če jih celo iz grmovja ne opazujejo.

Popoldne okoli tretje ure je onstran doline nenačakoma zamolklo počilo. Puškin strel, očitno nekje na Goričici ali blizu nje... Takoj za njim še dva. Odmev pokov se je v nevidnih valovih zaletaval ob strma pobočja, da je bobnelo po vsej dolini. Iz smrečja nad rovtom so srfotale preplašene ptice in se brezglavo podile okoli drevesnih vrhov, dokler se niso zgubile nekje v globelih, v varstvu gostega drevja.

»Joj!« je kriknila Ažmanca in spustila grablje iz rok. Tudi drugi so prenehali delati. Zaskrbljeni so se ozirali v smer, kjer so slišali strele. Stali so kot vkopani in poslušali, kdaj bodo zaslišali še kak strel. Toda nič se ni zgodilo. Povsod je bilo usodno tiho.

»Trikrat je počilo,« je rekel eden izmed fantov.

»Tudi meni se zdi, da je bilo trikrat,« je pritrdil prvi.

Obe družini sta pustili delo in se, ne da bi jim kdo kaj rekel, zbrali ob robu senožeti. Od tam se je najbolje videlo v vas in na Strani.

»Daleč od taborišča ni moglo biti,« je zaskrbljeno ugibala Rozka, kar je moreče vplivalo na druge.

»Pa ja nisi pozabila obesiti dežnik na okno?« je vsa iz sebe hotela vedeti mati.

»Saj sem vam že povedala, da sem ga, kaj takrat, ko so pripekljali kamioni v vas...«

»Če je dežnik na oknu, so ga naši morali zagotovo opaziti,« je nekako v dvomu dejal Janko.

»Seveda so ga videli. Tako neumni pa spet niso, da bi potlej še čakali na Nemce,« je poskušal vliti vanje malo vedrine Mirko.

Tako so se še dolgo pogovarjali in se tolažili, češ da ni nič nenavadnega, če v teh časih počasi nekaj strelav. Najbrž bi Nemci streljali vseprek, če bi kaj opazili, so sklepali in se začeli počasi vračati v dolino, oprtani z orodjem in z negotovimi koraki. Previdno so se bližali vasi, ki je tonila v prvi mrak. Čim bliže so bili, tembolj se jih je polasčala negotovost. Popoldanski dogodki jim niso hoteli iz misli, skrbelo jih je tudi, kaj se je medtem zgodilo v vasi.

O vojakih niso opazili nobenega sledu, vse je bilo tako kot vsak dan. Odleglo jim je. Črne slutnje, ki so jih popoldne na rovtu že pehale v obup, so se polagoma začele razblinjati. Nazadnje je ostala v njih le še čisto majčkena skrb. Tako so se razšli po domovih.

Naslednjega jutra, v soboto 9. avgusta, so bili Ažmanovi že navsezgodaj pokonci. Dogodkov prejšnjega dne ni hotel nihče niti omeniti. Še vedno so bili v skrbeh zaradi očeta. Hotel je ob sobotah prihajal pozno zvečer domov. Zamenjal je perilo, vzel kaj za pod zob in kakšno malenkost, se malo okrepčal in se spet vrnil v gozd. Mati mu je vse, kar je potreboval, pripravila že čez dan. Vselej je skuhala kaj boljšega, tako tudi to soboto, ko je skuhala polento in golaž. Vsi so se nadejali, da bo Ažman spet prišel, če je z njim vse v redu.

Bolj ko se je bližala noč, bolj so bili nestrpni. Zvečer se nihče ni gnil iz kuhinje, le luč so ugasnili. Bali so se, da jim Nemci ne bi poslali kakšnega ogleduha, ki bi opazoval hišo. Mrkih obrazov so v temi tiho pričakovali, kdaj bo Ažman vrnil kamenček v okno. Toda čas je tekel neskončno počasi. Včasih je kdo stopil k oknu in izza zaves pogledal na dvorišče v temo. Čedalje bolj so bili nestrpni, čedalje bolj utrujeni. Stara stenska ura v sosedni sobi je neumorno tiktakala in bila: devet, pol desetih, deset, pa enajst, dvanajst... Ob vsakem udarcu se je v temo zaslišal trpeč vzdih matere, nesmiselna kletev sinov ali tožba hčerke. Kot bi bila ura kriva, da čas beži in da očeta še ni.

»Le kje hodi?« je najmanj desetkrat trpko potožila mati.

»Najbrž je moral na pot. Na Strani ni mogel več ostati, saj so bili včeraj Nemci ves dan na Nomenju,« je skušal potolažiti mater Janko. »Če ga nocoj ni, ima pač za to kak razlog,« mu je pritrdil Mirko, čeprav tudi sam ni verjel v svoje besede.

»Bomo še videli, morda imate otroci prav,« je nazadnje neumno vzdihnila mati in predlagala, da bi bilo najbolje, če bi šli spat.

Naslednjega dne je bila nedelja. Rozka je zato odšla potzvedovat po vasi, da bi zvedela kaj novega. Med drugim je obiskala nekaj najbolj zanesljivih vaščanov. Predvsem jo je zanimalo streljanje. Toda kamorkoli je prišla, nihče ni ničesar vedel. Ljudje so sočutno zmajevali z glavami in jo tolažili, češ naj jo nikar ne skrbi, saj bi se Nemci vse prehitro pohvalili, če bi koga ujeli ali ubili.

Doma jih takšna tolažba ni mogla spraviti v boljšo voljo. Samo še bolj jih je skrbelo. Spet so se začeli posvetovati, kako bi zvedeli za očeta in kaj jim je narediti v takem položaju. Na orožniško postajo iti še enkrat je bilo za Rozko prehuho tveganje.

Nadaljevanje prihodnjic

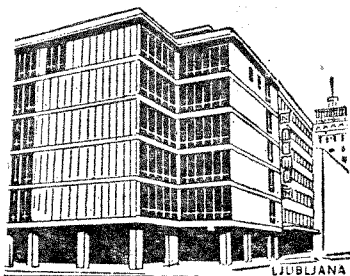

- priporoča potrošnikom hiter, sodoben in cenen nakup vseh potrebščin za sebe, za družino, za dom in za gospodinjstvo;

- za tuje kupce je v hiši menjalnica. Potrošniki lahko izbirajo blago v poslovalnicah:

TRGOVSKA HIŠA Ljubljana, Tomiščeva ul. 2
BLAGOVNICA S STANOVANJSKO OPREMO,
Wolfova 1

KONFEKCIJA ELITA, Ljubljana, Čopova ul. 7
BLAGOVNICA ŠKOFJA LOKA, Kidričeva ul. 1/a

Iščemo popolnejše podatke

Občinski odbor Zveze združenj borcev NOV v Piranu, kjer imajo slovenski partizanski pomorski svoj dom, je izdal posebno izdajo svojega glasila »Naši borci«. V njem je več sestavkov, ki zaslužijo pozornost. Tako je tam članek »Mornariška grupa pri 9. korpusu NOV in PO Jugoslavije v narodnoosvobodilnem boju Primorske, ki ga je napisal kontraadmiral v pokojni Janez Tomšič. Ob koncu članka je tudi seznam imen borcev mornariške grupe januarja 1945 (ime in priimek, letnica in kraj rojstva). Podatki pa so pomanjkljivi, zato prosti avtor vse, ki koga poznajo, naj mu sporočijo popolnejše in točnejše ali opozorijo prizadetega, naj sam naredi.

Abram A. Alojz, 1924, Kobjeglava; Ahčin Branko; Antič Marjan, 1907, Krasica pri Bakru; Bajželj Ivan, 1924, Strazišče pri Kranju; Bembič Oktavijan; Biščak J. Ernest, 1908, Trst; Bobnar Ivan, 1916, Prečna pri Novem mestu; Bogatec Ivan, 1924, Sv. Križ pri Trstu; Bohinjec F. Anica, 1926, Lese, Brezje; Bojančič N. Tano, Pitve na Hvaru; Bradeško Ludvik; Brandolin A. Bruno, 1924, Trst; Bratanič I. Drago, Zakot pri Brežicah; Borovnik I. Albin, 1918, Ljubljana; Brelih A. Stefan, 1902, Javornik; Brešan A. Oktavijan 1910, Podgora pri Gorici; Cestnik A. Slavko, 1921, Vransko; Cottič B. Aldo, 1923, Tržič pri Trstu; Cunja J. Mirko, 1905, Skofije; Čegan I. Slavko, 1921, Lipa; Čauček Mirko, 1905, Savodnje; Dermastja I. Stefan, 1912, St. Vid pri Ljubljani; Dermota Franc, 1914, Zeleniki; De Grazzi Guerrino, 1915, Izola; Djordžini Jožef, Rajeke, 1926; Dolčec M. Gaston, 1914, Trst; Dolinšek J. Jožef, 1906, Zagorje ob Savi; Dolžan Ivan, 1913, Dovje na Gorenjskem; Feraus Karel, 1915, Dolina pri Trstu; Ferleš J. Jožef, 1921, Pragersko; Ferligoj A. Marjan, 1922, Rubije pri Gorici; Filipič Zarko; Foraus I. Ivan, 1924, Dolina pri Trstu; Franceškin Franc, 1919, Puji; Franza P. Ernest, 1923, Trst; Frietič J. Drago, 1919, Starancan pri Dobrodoju; Furlan V. Lucijan, 1921, Koper; Furlanič J. Dino, 1926, Skofije pri Trstu; Gartner J. Jakob, 1919, Dolenja Zitina-Javorje; Gerlanec M. Angel, 1919, Kontovel pri Trstu; Glavina Arturo, 1916, Milje; Godina M. Milan, 1920, Trst; Gomel Guido; Gorjan F. Albert, 1922, Dol pri Opatjem Selu; Grbec J. Emil, 1920, Korte pri Izoli; Grgolet A. Albert, 1922, Dobrodo; Gregorič I. Albin, 1920, Piran-Padua; Gregorič Ivan, 1918, Piran; Hafner T. Milojko, 1921, Tržič pri Kranju; Hančević N. Anton, 1920, Hvar; Hrašček Zorko, 1914, Podgorje; Jakin I. Angel, 1903, Gorica; Jakomin K. Zarko, 1924, Pasjajas; Jelar I. Jožef, 1911, Ljubljana; Jelen; Jercog I. Ivan, 1910, Dolina pri Trstu; Jerič Zdravko; Jug A. Stefan, 1910, Kal nad Kanašom; Kalčič Adolf, Vrsar; Kaligarič I. Peter, 1912, Piran; Kapler J. Alojz, 1912, Ravno pri Krškem; Kariž A. Vladimir, 1922, Sv. Križ pri Trstu; Kavčič F. Anton, 1919, Stara vas pri Zireh; Kavšek Slavko, 1912, Divača; Kakež F. Franc, 1912, Ilirska Bistrica; Kermelj J. Danilo, 1918, Sveta pri Komni; Klemenc A. Stanko, 1913, Breginj pri Kobaridu; Kocjančič I. Roman, 1911, Dolina pri Trstu; Kocjančič Jože, 1915, Dolina pri Trstu; Kogar A. Stanislav, 1920, Trata pri Skofiji; Lokic; Kočevar I. Jožef, Dolina pri Trstu, 1918; Kogoj Anton, 1921, Semmer pri Vipavi; Komor Danilo; Komelj M. Jožef, 1925, Kromberg na Krasu; Koren Meri; Kosmač F. Ratko, 1921, Maribor; Košuta Jožef, 1908, Sv. Križ pri Trstu; Krajč F. Rudolf, 1921, Dorenberg; Križmančič; Križmančič V. Vinko, 1924, Bazarovica; Krkoč F. Ivana, 1923, Sela pri Vipavi; Križnik J. Janez, 1903, Mošnja pri Radovljici; Kunstler F. Maksimilijan, 1908, Litija; Lesjak F. Franc, 1905; Logar Edvard, 1913, Litija; Lonič; Mahnič R. Rudolf, 1922, Dolina pri Trstu; Malahan F. Rudolf, Opčine pri Trstu; Marič Boško, 1916, Nikšić; Mežec Ivan, padel; Milčič M. Jožef, 1912, Mali Reptič; Moro F. Albin, 1926, Trst; Pace G. Carmine, 1922, Napoli; Pahor I. Dominik, 1907, Opatje selo; Pahor K. Jožef, 1914, Ronki; Papler J. Janez, 1917, Spodnja Besnica na Gorenjskem; Pecarič Herman; Pecarič I. Ivan, 1908, Pobeži pri Kopru; Pelicon F. Edvard, 1923, Sv. Križ pri Trstu; Picek Edvard, 1911, Senožeče; Pirš J. Jakob, 1905, Rožična pri Kamniku; Piščanec Otakar, 1920, Trst; Pirc Franc, 1921, Vojšćica na Krasu; Plesničar I. Mirko, 1918, Standrež pri Gorici; Podlizec J. Janez, 1905, Mala Ligojna pri Vrhniki; Pogačar I. Franc, Gornje Bled; Polak F. Franc, 1910, Griže pri Celju; Poličar Ludvik; Posega J. Marcel, 1925, Izola; Praželj Bernard, 1914, Dolina pri Trstu; Prebil J. Ferdo, 1912, Gornji Preker; Pregelj A. Ludvik, 1914, Renče; Pucar Silvo; Purinani A. Rudolf, 1916, Trst; Race Jožef; Rapanšle M. Franc, 1924, Momjan pri Bujah; Ravhekar F. Dušan-Džoni, 1919, Bohinjska Bistrica; Ravnehrib J. Ivan, 1912, Ljubljana; Ražen Vladimir 1908, Trst; Ražman Anton, 1910, Popetra; Sahanov Nikola, 1914, Saje Baldomir, 1909, Novo mesto, padel; Samec Danilo, 1917, Milje, Sav Nevel; Savarin J. Valerij, 1920, Šmarje pri Kopru; Sedaj R. Anton, 1911, Ljubljana; Sedmak J. Jožef, 1920, Sv. Križ pri Trstu; Segolin M. Marjan, 1919, Slovenski Javornik; Semulič Leopold; Smole Viktor, Smlednik; Starc J. Avgust, 1914, Kontovel; Stepančič H. Slavko, 1908, Gorica; Strani A. Daniel, 1921, Trst; Stranj P. Jožef, 1912, Milje; Svetina Miha, 1915, Dolina pri Trstu; Svetlin A. Mirko, 1909, Blanca; Šebek 1912, Hrpelje; Segina I. Drago, 1912, Kontovel; Šiška Franc-Črto, 1914, St. Peter pri Novem mestu; Škodler Edo; Tehovnik V. Tomčka, 1927, Sora; Tence F. Cvetko, 1919, Trst; Tomšič J. Janez, 1909, Postojna; Tulj Bazilijo; Uleigra Bruno, 1920, Izola; Urbančič I. Blaž, 1921, Bale v Istri; Valenčič Jože, 1923, Rupe Jelšane; Valenčič F. Stane, 1920, Smartno pod Smarno goro; Valentar M. Martin, 1908, Javornik; Vidic J. Jožef, 1911, Ljubljana; Vodopivec A. Franc, 1921, Dorenberg; Vrhovec J. Viktor, 1916, Ljubljana; Zuban P. Florijan, 1902, Trst; Zupan J. Rudolf, 1919, Zabnica; Živec J. Justin, 1919, Skofije pri Trstu; Zupančič F. Danilo, 1927, Trst; Žužič A. Marjan, 1924, Dobrodo.

Pred volitvami

Kako bodo potekale konference za izbor kandidatov

Da bi priprave za skupščinske volitve, ki bodo letos aprila, potekale v zakonskih okvirih, je volilna komisija republiške konference SZDL izdala posebno navodilo. V njem je povedano, da tej konferenci predseduje izvoljeno tričlansko delovno predsedstvo, za overitelja zapisnika pa izberejo dva od navzočih. Zapisnikar se določi. Pisati mora zapisnik na obrazec, ki je določen z zakonom o volitvah odbornikov občinskih skupščin.

Delovni predsednik mora ugotoviti število navzočih, kar je treba zabeležiti v zapisnik. Nato predlaga dnevni red, ki obsega:

- razpravo, predlaganje in določitev kandidatov za odbornike občinske skupščine,
- razpravo in predlaganje možnih kandidatov za poslance za republiško in zvezno skupščino
- določitev delegata za občinsko kandidacijsko konferenco. Zastopnik občinske konference SZDL oziroma občinskega sindikalnega sveta mora nato razložiti namen in pomen konference, pravice navzočih in povedati:
- za kateri zbor občinske konference izbirajo kandidate in število odbornikov, ki se volijo v volilni enoti;
- da ima vsak na konferenci navzoč pravico predlagati po enega kandidata;
- da je predlagani sprejet na listo, če ga podpre desetina nav-

zočih na kandidacijski konferenci in da bodo sprejeti za kandidate tisti, ki bodo dobili več kot polovico glasov navzočih. Lista bo sestavljena po abecednem redu, izbrani za kandidate pa po številu dobljenih glasov.

Nato predsedujoči pozove navzoče na kandidacijski konferenci k razpravi in predlaganju možnih kandidatov pri čemer jih opozori, da mora vsak predlog dobiti podporo ene desetine navzočih na kandidacijski konferenci. Potem ko navzoči na kandidacijski konferenci zaključijo predlaganje, sestavi delovno predsedstvo listo kandidatov po abecednem redu predlaganih. Predsedujoči prebere listo kandidatov in povpraša navzoče, ali ima kdo kako pripombo. Če nastane spor ali kaka nejasnost, se predlagatelj pozove, da predlog ponovi. V primeru, da je predlog v skladu s pravili, se vne- se v listo po abecednem redu.

Konferenca nato odloča z dvigom rok, če bo glasovanje javno.

Nato predsedujoči odredi glasovanje. Prebere podatke prvega kandidata po abecednem redu in prosi, da navzoči glasujejo z dvigom rok. Po končanem štetju glasov ugotovijo in razglasijo rezultate glasovanja ter vprašajo, ali ima kdo od navzočih kak ugovor k ugotovitvi. Če bi se ugovor nanašal na morebitno nepravilno štetje, se mora glasovanje ponoviti. Po končanem glasovanju mora

predsednik delovnega predsedstva razglasiti rezultate glasovanja za vse kandidate, s tem, da pove, kateri predlagani kandidati so sprejeti kot kandidati konference. Predsedujoči razglasi kandidate po vrstnem redu glede na število prejetih glasov. Če sta dobila dva ali več kandidatov enako število glasov, se jih razvrsti po abecednem redu.

Če ne bi nobeden od kandidatov dobil potrebne večine ali če ni dobilo potrebne večine glasov vsaj toliko kandidatov, kolikor je treba v vsaki volilni enoti izvoliti odbornikov, se mora predlaganje kandidatov in glasovanje opraviti ponovno.

Zapisnik se sestavi na podpisnem obrazcu in ga morajo podpisati predsednik delovnega predsedstva, oba overitelja ter zapisnikar.

Na teh konferencah morajo zastopniki občinske konference Socialistične zveze ali občinskega sindikalnega sveta seznaniti navzoče s predlogi za možne poslanske kandidate, ki so jih dali v predkandidacijskem obdobju občani in delovni ljudje ter njihove organizacije, združenja, samoupravni organi itd.

O teh in drugih predlogih kandidacijska konferenca razpravlja in jih predlaga volilni komisiji pri občinski konferenci SZDL.

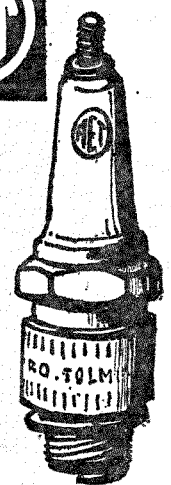
Kandidacijska konferenca predlaga in izbere tudi delegata za občinsko kandidacijsko konferenco po ključu, ki ga določa volilni pravilnik občinske konference Socialistične zveze.

Po končani kandidacijski konferenci je treba sestaviti predlog kandidature na predpisanem obrazcu. Predlog kandidature podpisajo člani delovnega predsedstva kandidacijske konference.

Predloge za možne kandidate za

poslance in delegata za občinsko kandidacijsko konferenco pa je treba poslati volilni komisiji pri občinski konferenci Socialistične konference.

Branko Blenkuš

AVTOELEKTRO TOLMIN

nagraduje kupce svojih žigalnih svečk. Informacije dobite v vseh prodajalnah avtomateriala

Četrty pohod na Stol

Letos občinski odbor ZZB NOV Jesenice in alpinistični odsek planinskega društva Jesenice že četrty organizirata tradicionalni spominski pohod na Stol. O tem in še drugih prireditvah so med drugim razpravljali na zadnji seji komisije za zgodovino in tradicije pri občinskem odboru ZZB NOV Jesenice.

Dne 20. februarja 1942. leta se je Cankarjeva četa na vrhu Stola zapletla v neenako borbo z močnejšim sovražnikom. Kljub premoči sovražnika so borci vzdržali do noči in se šele v okrilju teme umaknili v dolino Završnice. Na vrhu Stola je padel partizan Jože Koder iz Baške grape. Ta borba je v zgodovini NOV zapisana zato, ker med NOB ni bilo nikdar več kasnejše borbe na takšni nadmorski višini.

Zaradi izredno zahtevne naloge in ker se pohod izvaja le v zimskem času, je bil na zadnji redni letni skupščini ZZB NOV Jesenice sprejet sklep, da se vsem udeležencem za prvi pohod dodeli srebrna značka in za petkratni pohod zlata značka. Bronasto značko je doslej osvojilo že več kot 120 udeležencev pohoda, srebrno značko pa le trije: Jože Bernard, Stane Kersnik in Stane Škrabar.

Letošnji pohod bo 22. februarja do Valvasorjeve koč, naslednji dan zjutraj pa naprej na vrh Stola.

Na seji komisije za zgodovino in tradicije so govorili tudi o udeležbi jeseniških borcev aprila v škofjeloški kasarni, ko bodo v njej odprli spominsko sobo posvečeno narodnemu heroju Jožetu Gregorčiču. Kasarna se namreč imenuje po tem slavnem komandantu gorenjskih partizanov.

Na seji so razpravljali še o proslavi praznika krajevnega skupnosti Kranjska gora. O spomeniku revolucije, ki stoji pred železniško postajo in ki je bil doslej večkrat predmet kritike, pa so menili, naj z odločitvijo še počakajo, dokler se ne vidi, kako bo urejena okolica nove velike stanovanjske trgovske stavbe nasproti postaje.

Sklenili so tudi, da se bodo borci vključili v splošno praznovanje 50-letnice KPJ.

JOŽE VIDIC

Joqi®

JOGI ZA LAHKO NOČ

ZA VAS, KI ŠTE
ZAHTEVNEJŠI
IN VAS RADO ZEBE
SO KOT NALAŠČ BLAZINE IN
VZGLAVNIKI JOGI -
SPALI BOSTE NA TOPLEJŠEM,
UDOBNEJE, ZADOVOLJNEJŠI...

JOGI VZGLAVNIKI
80 x 60 x in 60 x 40
cm. - Polnjeni so s
puhinom n polie-
sterskimi kosmiči.
- Obdržijo vedno
sto obliko.

JOGI BLAZINA - D
90 x 90 cm. - Pol-
njena je s puhinom
n industrijsko va-
to ki odlično izoli-
rata toploto.

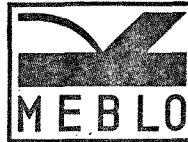

Izpolnite in pošljite na: MEBLO — NOVA GORICA

POŠLJITE MI BREZPLAČNO PROSPEKT O VZMETNICAH JOGI

IME IN PRIIMEK

NASLOV

Kulturni obsornik

Slobodan Nešović: Moša Pijade in njegov čas

Petnajstega marca 1957 je po svetu, zlasti pa po naši domovini, odjeknila pretresljiva vest, da je nenadoma umrl v Parizu, vračajoč se s službenega potovanja v Londonu, akademski slikar, časnikar, revolucionar in državnik Moša Pijade.

Ze ob smrti »čike Janka«, ki je umrl v 67. letu starosti, smo se globoko zavedali, da je iz našega političnega in družbenega življenja odšel eden izmed najuglednejših zastopnikov tiste generacije komunistov, revolucionarjev, ki je pod vplivom oktobrske revolucije ustvarila Komunistično partijo Jugoslavije, posvetila, za ceno preganjanja, zaporov in celo življenja, vse življenje njenemu razvoju in boju za pravičnejšo družbeno ureditev.

Nedavno pa je pri Mladinski knjigi v Ljubljani in v sodelovanju z beograjsko založbo Prosveta, izšla knjiga Slobodana Nešovića: *Moša Pijade in njegov čas*. Knjiga, ki obsega več kot 800 strani leksikonskega formata in je opremljena s številnimi fotografijami in barvnimi reprodukcijami, je posvečena petdesetletnici ustanovitve Komunistične partije Jugoslavije.

Z imenom Moše Pijadeja je povezano celo obdobje naše politične

Naslovna stran knjige Moša Pijade in njegov čas

zgodovine, saj je bil vedno sredi boja, sredi pomembnih zgodovinskih dogodkov zadnjih petdesetih let. In tudi knjiga o njem je iskri-vo ogledalo njegovega življenja, živa, dokumentirana kronika, ki govori — kakor pravi avtor knjige v uvodnih besedah — o časnikarju z ostrim peresom in o nadarjenem slikarju, o enem izmed prvih borcev osvobodilne vojne in ljudske revolucije, o graditelju pravega in političnega sistema naše družbene skupnosti, o posebni in močni osebnosti in o nadarjenem telesu, vendar z visoko kulturo, o človeku z jekleno voljo in trdnimi političnimi prepričanji. Bil pa je predvsem človek, ki je v vsako svoje dejanje vnašal svoj nazor in prepričanje in zato je bila vedno na prvem mestu njegova ljubezen do človeka in človeštva. In kot tak je imel za seboj štiri desetletja plodnega in nepretrganega revolucionarnega dela. Tega mu ni mogla preprečiti niti dolga letna ječa. Sredi vseh preizkušenj je ostal nespremenljiv, vedno z jasno začrtanim pogledom v prihodnost.

Če knjigo Moša Pijade in njegov čas le bežno prelistamo, zlahka ugotovimo, kako bogato in ustvarjalno je bilo to življenje, kako je bilo prepleteno z živo zgodovino, vedno v središču pomembnih političnih dogodkov. In ne samo političnih, ampak splošno človeških, saj se je ta po rasti mali mož z jekleno voljo in trdnimi prepričanji spoprijemal z zaostalostjo, se boril za družbeni napredek, se spuščal v ogenj in neštete praske — zavoljo resnice, demokracije, pravice in človeškega dostojanstva...

KINO SPORED

Kino Triglav, Ljubljana
22. in 23. 2. 1969 »Vse o Daisy Clover«, ameriški barvni ctenamsc.
24. in 25. 2. »Dnevnik žene v belem«, francoski film
26. do 28. 2. »Usodne orhideje«, nemška kriminalka po Edgarju Wallaceju.

Kino Vevče
21. in 22. 2. 1969 »Zbiralci perja«, jugoslovanski barvni film
samo 23. 2. »Usodne orhideje«, nemška barvna kriminalka
26. do 28. 2. »Šerif iz Dodge Cityja«, ameriška barvna kavbojka

Kino Zalog
20. 2. 1969 »Dnevnik žene v belem«, francoski film
22. in 23. 2. »V krempljih zlatega znanja«, italij. nemški barvni ctenamsc. pe krimin. film
27. 2. »Zbiralci perja«, jugoslovanski barvni film

Kino Zadobrova
22. in 23. 2. 1969 »Šerif iz Dodge Cityja«, ameriška barvna kavbojka
26. 2. »Zbiralci perja«, jugoslovanski barvni film

Dejo Slobodana Nešovića je odlična predstavitev časa, vsestranskih razmer v zadnjih petdesetih letih. Hkrati je v okviru tega časa odlično upodobljen izreden človek in revolucionar in umetnik, ki je pet tisoč sto šestinpetdeset dni življenja nepretrgoma preživel na robiji, pretrpel vseh vrst trpljenja, šikan, pretepanja, samevanja v zatohlih, hladnih in temnih kletah, toda nikoli ni klonil, nehal verovati in vztrajati v svojem trdnem prepričanju, v svoji dosledni premočrnosti in revolucionarnosti. Moša Pijade ni klonil niti tedaj, ko so ga spremljali nerazumljiva in topoglava omalovaževanja celo od nekaterih tovarišev, njegovih političnih sodelavcev... Toda tudi proti takim se je vselej izkazal kot velik človek kakor do svojih nasprotnikov in celo sovražnikov.

Spričo izrednega vsebinskega bogastva, avtentičnega dokumentarnega gradiva, knjiga ni zelo zanimiva le za človeka, ki se zanima za politiko in zgodovino, temveč za vsakogar, ki se hoče spoznati z izrednim časom in izredno osebnostjo, ki je igrala v naši politični in splošni zgodovini veliko vlogo v ustvarjanju nove Jugoslavije. Knjigo je prevedel v slovenščino Franček Šafar, opremil pa Ante Šantič.

C.S.

Janez Perovšek-Pelko: Naprej

Komisar Roške čete, Levstikovega bataljona in prvi komisar Levstikove brigade, 8. slovenske narodnoosvobodilne brigade, je napisal za zbirko »Zapiski o vojnih braigadah« kratak prikaz zgodovine enote, v kateri se je bojeval v začetku njene zgodovine.

Knjigo je izdala »Narodna armija« v Beogradu konec lanskega leta v slovenskem jeziku. To je že druga knjiga o slovenskih brigadah v tej zbirki. Prva je izšla prav tako lani, napisal jo je Stanko Petelin, opisuje pa Prešernovo brigado.

Kratka kronika Levstikove brigade je sestavljena iz dela gradiva, ki bo izšlo v brigadni zgodovini v okviru knjižnice »Zbirka NOV in POS«.

Poleg kratkih zgodovin prvih štirih slovenskih brigad, ki so izšle že leta 1952, je kronika Levstikove brigade prva, ki opisuje boje dolenske brigade.

S tem se je pisec lotil kočljivega vprašanja opisovanja enote, ki je tako kot vse druge brigade po Dolenjskem in Notranjskem v vsakdanjih, zagriženih bojih doživela usodo, precej različno od usode brigad in odredov po Štajerskem, Gorenjskem in Primorskem, enote, katere opis terja posebnih prijemov zgodovinarja.

Seveda bo marsikdo, ki bo knjigo bral, imel kako pripombo glede točnosti opisov in zlasti datumov. Toda takih pomanjkljivosti se v sedanjem času in s sedanjimi sredstvi skoraj ni mogoče izogniti.

»Naprej« bo kljub temu pripomoček za tiste, ki se učijo zgodovine, in spomin vsem, ki so se bojevali v vrstah Levstikove brigade. Knjižica stane 13 dinarjev in jo pri nas v Sloveniji prodaja »Partizanska knjiga«.

MP

Cankarjeva založba — mladini v zamejstvu

Sestega februarja so v Kulturnem domu v Trstu predstavniki ljubljanske Cankarjeve založbe izročili predstavnikom tamkajšnjih šolskih oblasti 1104 knjige za učence in diake izraskih in gorških slovenskih šol, ki so bili nagradjeni na letošnjem natečaju v okviru svedčnosti in plovst ob 50-letnici smrti velikega slovenskega pisatelja. Ob izročitvi tega darila je spregovoril tudi direktor Cankarjeve založbe dr. Avguštin Lah in med drugim dejal:

»Delavski svet Cankarjeve založbe je za to akcijo odobril precejšnja sredstva, da omogoči Slovenski prosvetni zvezi in vodstvom tukajšnjih šol nagraditi vseh 774 udeležencev te akcije: dali smo 260 nagrad in 514 priznanj. Med njimi so dela Cirila Kosmača, sedanjega predsednika društva slovenskih književnikov, dela dveh uglednih pisateljic, Mire Miheličeve in Mimi Malenškove, ter nekaterih znanstvenih delavcev. Upamo, da s tako dragoceni deli lahko pomagamo ovrednotiti vaše delo in dati zanj priznanje z najplemenitejšim, kar vam lahko damo — s pristno in spodbudno slovensko besedo.«

C.S.

Zanimivosti

Film »Tri« na francoski televiziji

Na francoski televiziji so pred kratkim prikazali film Aleksandra Petrovića »Tri«. Redaktorji oddaje so predstavili film kot pomembno tuje delo. Sledila je tudi razprava o narodnoosvobodilni borbi v Jugoslaviji. Razpravi v studiu so se pridružili tudi številni gledalci, ki so po telefonu zastavljali zanimiva vprašanja. Pojasnjeno je bilo marsikatero vprašanje iz naše zgodovine, pa tudi sodobnega razvoja jugoslovanskega filma.

»1036 dni predsednika Kennedyja«

Sestindesetletni Anatolij Gromiko, sin sovjetskega zunanjega ministra, je prebil nekaj let kot uslužbenec v sovjetskem veleposlaništvu v Londonu. Pred kratkim je v Moskvi objavil knjigo pod naslovom »1036 dni predsednika Kennedyja«. Pisec se v knjigi obširno dotika ameriško-sovjetskih odnosov glede Kube. Zanimivo je, da v knjigi ni niti enkrat omenjeno ime Hruščeva!

Končana »Bitka na Neretvi«

Pred kratkim je bilo končano snemanje »Bitke na Neretvi«. Premiero filma, ki bo trajal štiri ure, lahko pričakujemo konec oktobra ali v za-

Boris Dvornik kot heroj Stevo Opačić in Ljubiša Samardžić kot vodnik Novak v filmu »Bitka na Neretvi«.

četku novembra letos, in to v petindvajsetih jugoslovanskih mestih istočasno!

Prvi jugoslovanski vojaški list

Pred kratkim so praznovali 200-letnico časnika, Orfelinovega »Magazina«, in 90-letnico Vojnega muzeja. Prav je, da ob tej priložnosti omenimo tudi prvi jugoslovanski časnik, posvečen vojaški znanosti. To je bil list »Vojina«, ki je izhajal od 1864 do 1870. leta. Izdajal ga je vojaški pisec in strokovnjak Jovan Dragasević. V takratnih skromnih razmerah, pod budnim nadzorstvom turških oblasti in brez kakršnekoli pomoči srbskih uradnih krogov, je bila to vsekakor smeja in zanimiva pobuda!

Film o Finžgarjevi rojstni hiši

Člani filmskega krožka na osnovni šoli Tone Cufar na Jesenicah, ki delajo pod vodstvom filmske skupine »Odeon«, so se odločili, da posnamejo dokumentarni barvni film o Finžgarjevi rojstni hiši. V filmu bodo razen hiše zajeli tudi vse področje, na katerem so se rodili, živeli in ustvarjali velikani naše kulture Prešeren, Čop, Finžgar, Jelen, Janša in drugi.

Partizanska ljudska pesem

Žalostinka

Cvet pogreša spet poljana —
vzemi zemlja partizana;
rasti, rasti krvca rdeča,
da bo zrasla ljudska sreča.

Vzemi zemlja žrtev vase!
Zimzelen naj grob prerase,
nagelj rdeč iz srca vzklije,
rožmarin vso žalost spiže!

Vzemi zemlja, kar je tvoje
Pesem naj sinovom poje:
zdač o očku partizanu,
zdač o očku velikanu,
ki je krvco žlahtno dal,
vse za ljudstvo žrtvoval.

Očka ni zamen nam pade,
krvco žlahtno žrtvoval.
ni zamen ta grobek zrasel:
Človek nov je v svetu vstal!

Andrej Galeb

Matevž Hace:

Kuharjeva smola

Preden so mene, Andreja Ponikvarja, poslali terenci — vrag jih vzemi — v bataljon, so sporočili, da znam kuhati. Kuhati me je naučila mati, preden je zbolela in predlaskim tudi umrla. Mati je bila več let kuharica pri nekem imenitnem sodniku, ki je imel lepo, a leno ženo in kup otrok. Moja pokojna mati je želela, naj bo njen edini sin tudi kuhar. »Andrej, lahko boš še velikim gospodom kuhar,« je rekla pred smrtjo. »Vsem bi kuhar, samo gospodi ne,« sem si mislil. Dve sezoni sem kuhar petnajstim cestnim delavcem. Ljubim bog, tisti pa res niso bili izbirčni. Vsako jutro sem jim skuhal koruznih ali ajdovih žgancev in črno kavo. Opoldne sem jim iz štirih kilogramov govedine skuhal golaž in kisló zelje. Takoj po zajtrku sem vzel nahrbtnik in skočil na kolo. Dirjal sem v eno uro oddaljeno mesnico po meso in v pekarno po kruh. Potem nazaj. Spetoma sem spil kvečjemu malinovce ali kisló vodo. Zvečer sem jim skuhal spet zabeljene žgance ali po pet jajc na moža. Sam sem pojedel le dve. Malicali niso ti cestni delavci. Delali so na akord po dvanaest ur dnevno, ob nedeljah po osem. Vsak je imel pod posteljo v baraki po liter vina na dan. Lepo so me plačali, da, lepo. Ob nedeljah sem jim skuhal sirove štruklje ali pripravil pečenko in dosti krompirjeve solate. Včasih so si zaželeli ocvirkove potice ali mešanice makaronov in fižola. Skratka, zadovoljni so bili z Andrejem.

Ko me je poklical bataljonski komisar k sebi, je imel v roki nekakšen papir, ki so mu ga poslali tisti vražji terenci. Komisar mi ga je prebral. Napisano je bilo:

»Pošljamo vam, slavni komisar odreda, najboljšega kuharja, kar jih premore naš rajon. Kuhati zna močnik in žgance, repo in zelje, golaž in pečenko, štruklje in cmoke, krompir na trideset načinov. Makarone zna skuhati kot italijanski mojstri. Peči zna potice, skratka, vaš slavni bataljon bo z njim veliko pridobil. Pripraven bi bil tudi za višjo štabno kuhinjo. Andrej Ponikvar zna edino to obrt v svojem tridesetletnem življenju. Rajon želi, da ga bo naša revolucija prekuhala, ker se je pred vojno rad družil z malomeščani in učitelji, ki so postrani gledali naše gibanje.« Komisar je nehal brati. Podrsel je s pogledom po Andreju in mu dejal:

»Tako bo. Kuhar boš. Naš je bil pred dnevi ranjen. Kuhar boš vsako jutro ječmenove žgance, krompir, kakor bo nanoslo. Zdaj pa še to« komisar je pomolčal in me pogledal, kot bi me hotel prebošiti, »se bojiš krogel in granat?»

»Oj, pa še kako! V hipu sem se pokesal, da sem priznal.

»Vsi kuharji so enaki,« je zamrmral in me ježno pogledal. »Poslušaj me, ti, novi kuhar. Recimo, da smo v neki vasi. Tam za vrtovi imaš svojo kuhinjo. Italijani mečejo granate, ker vedo, da smo v vasi. Kaj boš naredil, če bo kakšna granata padla blizu kotlov, a?» Malo sem pomolčal in premislil. »Ja, kaj bi naredil? Kotle bi pokrili s kakšno pločevino, da ne bi koščki granate padli med žgance.«

Komisar se je zasmejal mojemu odgovoru. »Kaj bi še naredil?»

»Čakal bi, da višji povedo, kam naj prenesem kotle.«

»No, recimo,« je sitnaril dalje, »Italijani gredo proti vasi v strelcih, mi se umikamo. Kaj bi ti naredil v tem primeru?»

»Kaj bi naredil? Hrano bi stresel po vrtu. Kotle bi dal na mulo in bežal za vami.«

To sem ga polomil, ker sem mu tako odgovoril.

»Vsi kuharji so enaki,« je zavpil. »Brez komande še vode ne bi smel zlit. Komoraši bi prijeli kotel in ga nesli za nami. Ko bi prišli na drug položaj, bi spet zakurili in naprej kuhali. Si me razumel, ti, buržuji?»

»Oprostite, nisem buržuj,« sem mu lepo rekel. »Sem le kuhar in doma imam lepo zidano hišico, da boste vedeli. Buržuji imajo palače in vile, tovarne in rudnike. Jaz imam le hišico in tri njivice po dva ara.«

»Brez komande ne boš delal po svoje,« je še rekel.

Tako, vidite, sem postal kuhar. Dodelili so mi lene in zanikrne pomočnike.

Ko so ženske lupile krompir, sem jim rekel, naj mi pokažejo, kakšne imajo roke. Neka ženska je imela dolge nohte, druga je imela umazane roke in obraz. Dal sem jim mila in rekel, da hočem red in čistočo pri kuhinji. Tretja se je kar naprej praskala po bedrih. »Praskaj se potem, ko bo krompir olupljen,« sem ji dejal.

To je bila jezna. »Prej kot v treh tednih se boš ti še bolj praskal kot jaz. Ušiv boš kot cigan.«

»Ljubi bog,« sem se prestrašil, »kaj, ušive ste?»

Zarežale so se vse tri. »Tudi komisar je ušiv,« so rekle in se kar naprej režale.

»Ne verjamem, da bi komisar imel uši. Ima tako lepo obleko, sem jih zavračal. One pa so trdile svoje.«

»Ušivi ljudje ne bi smeli biti pri kuhi. Ob prvi priložnosti bom to povedal komisarju.«

Jezne so bile, da je bilo kaj. Vprašal sem jih, kaj so po rodu. Ena je bila hči trgovca, druga hči kmeta, ki je imel doma hlapce in

večjih kmetov, trideset srednjih, dvajset malih, petindvajset študentov in učenjakov, dvajset obrtnikov, dva bivša žandarja, trije drvarji, en zlatarski pomočnik, razen teh pa še kuhar in njegove pomočnice. Vraga, kmalu bi pozabil, drugi so neopredeljeni. Oh ja, tukaj so še trije komoraši.

»Tako, tako,« sem si mislil, »mene — kuharskega mojstra — ki ga hvali sam brigadni, enačič z lenimi komoraši. Tisti hip sem sklenil, da bom ob prvi priložnosti šel za štabnega kuharja.«

Tri ure se je govorilo, gor in dol, višja in nižja politika. Stopil sem h komisarju in ga tiho vprašal, če smem v kuhinjo, da bi pripravil za večerjo. Namrdnil je obraz in le težko dovolil.

Ponoči, ko sem ravno legel poleg hropečega kulturnika, se je v bližini zaslišalo streljanje. Napadli so nas Italijani. »Umik iz vasi,« sem slišal kričanje. V hipu sem bil pri kotlih. Bili so še topli. Komoraš je jokal, ko jih je držal. Hitro sem privezal vse tri kotle. Puške nisem imel, samo eno italijansko rdečo bombo. Vse je šlo hitro iz vasi. Jaz in moje pomočnice smo s kuhalnimi naganjali trmasto mulo, ki se ji ni nikamor mudilo. No, neka

»Komandir prve čete je ukazal,« sem dejal.

»Kaj poslušas vsakega osla? Jaz sem tvoj starešina.«

Uro daleč smo šli po vodo. Po zraku so letala štiri letala in nam žrla živce. Naši so ležali više v hribu in gledali na deželno cesto. Imeli so tudi težki mitraljez, da bi usekali, če bi se prikazal le en italijanski tank ali kamion. Italijani so se umaknili iz vasi in ležali v nasprotni rebri v koruzi. Letala so letela nizko nad gozdom. Ženske so se križale. Tudi sam sem se priporočil svetemu Andreju, da bi me obvaroval. Šli smo sto metrov od kotlov, da nabere mo dr. Takrat je eno izmed letal streslo bombe v kotlino, kjer smo kuhali. Jaz in moje tri pomočnice smo se tiščali za staro debelo bukvi. Ko smo se vrnili vsak z butaro suhljadi, smo videli, da je bomba raznesla najlepši in skoraj nov kotel. Najraje bi se bil zjokal. Skoz goščavo je prihajal na konju naš komandant in vprašal: »Ste še živi?« Jaj, pa en kotel je razneslo. Preketo ga je škoda, bolj kot vse kuharije. Preostalo hrano prinesite kar na položaj. Kuhali smo ajdove žgance. Neka kmetica iz vasi nam je dala petdeset kil moke. Malo je bila oprhnjena, pa nič zato. Če so se borci česa veselili, so se ajdovih žgancev.

Pritekel je ves zasopel naš komisar in zavpil: »Ali so res vsi kotli razbiti?»

No, oddahnil se je, ko je videl, da so ostali še trije celi. Sedel je in si brisal obraz. Dal sem mu porcijo ajdovih žgancev z debelimi

Oni dve sta molčali in si druga drugi pomežikovali.

»Ker danes ni boja, razveselimo naše borce in višje. Imamo dvajset kil bele moke. Naredimo za približek krofe.«

In res smo nekje staknili mizo. Tisto dopoldne ni bilo nobenega v kuhinji. Vsi so počivali ali bili na straži. Tudi štabovci so počivali na slami pod drevjem. Bil je junij. Opoldne je prišel v kuhinjo sitni komisar. Dal sem mu tri krofe. »Oho, danes bo ohcet v bataljonu.« Pohvalil nas je. To so gledali borci, ko so opoldne dobili porcijo golaža in vsak po tri krofe. Večno lačnim kulturnikom smo dali po štiri krofe. »Zato, ker z glavno delate,« sem jim rekel. »Res, letake in bataljonski list pisati ne zna vsak. To so posebni ljudje.« Veseli so bili. Vsi so nas hvalili. Brigadni kurir je samo zijal. Tudi on je dobil enega.

Moja pomočnica v kuhinji, Tinca, je dobila sporočilo, da ji je mož umrl v internaciji. Izrekli smo ji sožalje. Tudi komisar ji ga je izrekel. Navsezadnje ji je poživžgal in dejal: »Tinca, ne žaluj. Čez leto ali kakor je običaj, boš dobila spočitga in močnega partizana.« Očitajoče ga je pogledala.

Spet je bil vesel dan. Presenetili smo Italijane v neki vasi. Borci so šli plen: puške, strelivo in bombe. Jaz sem v neki hiši staknil tri poljske kotle, ki so italijanskim vojakom kuhali mineštro. Od veselja sem skakal po vasi in vpil: »Kuhinjo smo zaplenili, kuhinjo!« Sam komisar in njegov pomočnik sta si ogledala kuhinjo. Tisto opoldne smo kosili mineštro. Tudi brigadni komandant je prihajal in dobil lepo porcijo mineštre. Vsa brigada je zvedela, da sem zaplenil tri skoraj nove italijanske kotle. To sem jih hvalil, višjim in nižjim, kmetom in gospodom! Še celo stari župnik si je ogledal moje kotle, ko da bi bili znamenitost.

Moje veselje pa ni trajalo dolgo. Je že tako na tem božjem svetu, da pride za srečo nesreča. Ni minilo mesec dni, ko so nas napadli Italijani. Tistega dne sem kuhar krompirjeve žgance. Vse je bežalo iz vasi. Jaz, pomočnici in trije komoraši smo nesli kotle, v katerih so se kuhali žganci. Ko smo prišli iz vasi, sem videl, da sta tekla komoraša brez kotlov. To sem bil jezen! Dva italijanska kotla smo zgrabili. Samo eden je še ostal. V stabu so kleti mene in komoraše.

»Kaj bi,« sta se izgovarjala komoraša, »za nama je pokalo, pa sva jih spustila. Ni šlo drugače.«

Kadar me je videl brigadni komisar, mi je vedno govoril, da bo zame velika čast, če bom postal brigadni kuhar. Bataljonski me je odvrčal od tega, češ da so oni izbirčni, da ima komandant kurirja ki žica jajca po hišah in da je komisar siten, če nima vsak dan žganja. Skratka, izbirčni so tam gori. Vsi da bi stresali jezo nad menoj, če ne bi bili dobro postreženi. No, pa sem se le premislil in ostal v bataljonu. Ko pa so predlagali za medalje, so me pozabili. Orožar je predlagal Tinco, češ da je najbolj prizadevna. Gotovo je vedel, da je bila zanj precej prizadevna. Večkrat sem stal v vrsti, ko so tega ali onega hvalili. Name so pa kar pozabili. Povem vam pa, da je velikokrat ves bataljon spal, ko sem jaz kuhar ali beračil za hrano po hišah. Večkrat sem slišal, ko so rekli, da so kuhar in njegove pomočnice bataljonski balast, lenuhi, zabušantje, partizani »Marije Terезije«, kuharji »Franca Jožefa« in še drugo. Prenekatere sem nahranil. Nekateri bodo morda ministri, ko bo konec vojne in Andreja Ponikvarja, bataljonskega kuharja, ne bodo višji gospodje hoteli poznati. Od junija dvainštridesetega do osemnajstega maja petinštridesetega sem skuhal dva tisoč petsto obrokov hrane. Lažjejo tisti, ki govorijo, da sem kuhar samo krompir in zelje. Dosti volov, telet, krav in debelih prašičev sem prekuhal za svoj borbeni bataljon. Ajdovih žgancev so se nekateri že preobjedli, čeprav so gosposka jed. Najmanj so pojedli ovsenega soka. Taka je ta reč. Vojna je bila končana. Dobil sem rano v desno nogo. Tudi oglušel sem. Pri dodeljevanju medalj so me spet pozabili. Nekdo se je norčeval in rekel: »Andreju medaljo iz kastrole.« Hvala zanj. Tinca se je poročila. Bivši bankir jo je vzel. Jaz pa kuham v menzi. Gostje so bolj zadovoljni kakor oni v bataljonu. Kuhar bom, dokler bom zdrav in živ...

Rudijev prvi rekord

Kdo je sklekljal lik maršala Tita

Rudi Finžgar je prvi Jugoslovčan, ki je v Planici pred vojno na 120 metrski skakalnici skočil več kot 100 metrov. Finžgar je tudi prvi Jugoslovčan, ki je skakal na veliki skakalnici v Oberstdorfu. To je skakalec samouk. Njegova uvrstitev med našo smučarsko elito pred vojno in po vojni je sad velike požrtvovalnosti, izredne hrabrosti in ljubezni do športa na belih poljanah. Skakati je začel, ko mu je bilo 12 let. Takrat so Podnartčani postavili 25-metrsko skakalnico in Finžgar je bil najmlajši skakalec, ki so ga bodrili in občudovali radovedni domačini.

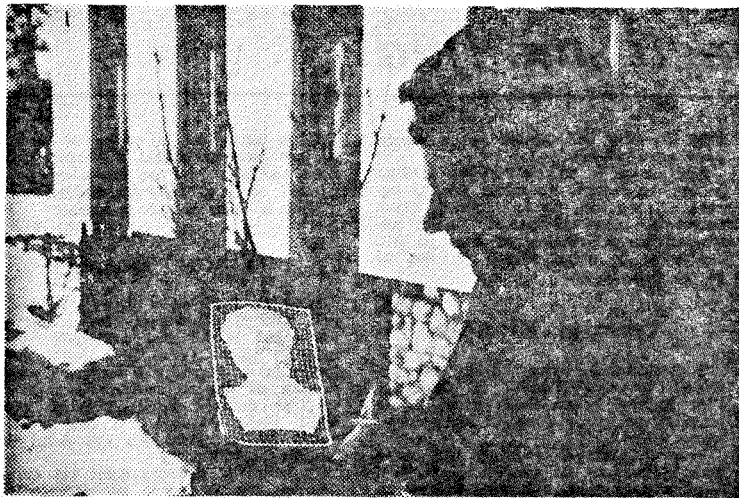
Rudi je bil rojen pred 48 leti v Kropi. Za mizarja se je izučil doma pri očetu. Že 1938. leta je v domači delavnici izdeloval zelo dobre terenske in skakalne smuče.

Vojna ni prekinila njegovega športnega udejstvovanja. Jeseni 1943 leta si je Rudi nadel nahrbtnik in se priključil partizanski vojski. Nekaj časa je ostal na Jelovici pri varnostni obveščevalni službi. Bil je minerec in jo je večkrat okupatorju zagodel tako, da je miniral železniško progo med Radovljico in Kranjem. Kasneje ga srečamo kot minerca v Prešernovi brigadi. V zadnji nemški ofenzivi, spomladi 1945. leta, pa je bil komandir jurišnega voda Vojkove brigade. Z vodom je bil na Poreznu, kjer je tisto pomlad padlo zelo veliko naših

borcev. Pod močnim sovražnikovim mitralješkim ognjem so se mu borci razkropili, Finžgar pa se je z vrha Porezna peljal po strmini v dolino, toda tokrat brez smučk, pač pa po trebuhu, saj si je bilo le tako mogoče rešiti življenje. V gozdu pod robom je srečal Joca iz igralske skupine devetega korpusa. Joco mu je dejal: »Rudi, ti si srečen, ker si oborožen«. Joco je bil brez orožja. Skupaj sta se nato prebila do Baške grape in pri Hudi južni prešla potok, železniško progo in cesto. Sto metrov nad cesto sta našla dve italijanski karabinki s strelivom. Menda sta bila tam na straži dva Italijana, ki sta od strahu odvrгла orožje in pobegnili. Rudi in Joco sta vzela vsak eno puško in jo mahnila do prve hiše, kjer sta se najedla repe in trdo kuhanih jajc.

Oktober 1944. leta je štab IX. korpusa izdal nalog za ustanovitev partizanske smučarske delavnice. Brigade so za svoje obveščevalce, kurirje, patrolje in jurišne vođe zahtevale smuči. Le redkim je uspelo dobiti smuče od doma. Zato je štab korpusa premestil Finžgarja iz Prešernove brigade v Cerkno z nalogo, da tam organizira smučarsko delavnico. Prostor za delavnico so mu dodelili v bombardiranem hotelu »Porezen« v Cerknem.

Lahko je bilo reči: Rudi, naredi nam toliko in toliko smučk. Toda delavnica je bila prazna, vsa

Rudi Finžgar pred domačo hišo v Novi vasi pri Radovljici kaže čipko s likom tovariša Tita. Menda je to edinstveno delo neznane čipkarice.

okna in vrata so bila razbita. Najprej so se lotili delavnice. Ko so za silo zakrpali okna in druge luknje, so šli po okoliških vaseh in si izposojali mizarско orodje. Pet mizarjskih strojev pa so dobili celo iz Ajdovščine.

Od dneva, ko je Rudi prvič prestopil prag zapuščenega hotela, pa do dneva, ko je lahko začel delati, je minilo samo sedem dni. To je rekord, enak njegovemu predvojnemu skoku na 120 metrski skakalnici v Planici. V Finžgarjevi partizanski delavnici je delalo 30 delavcev, predvsem mizarjev. Do zime so izdelali 800 parov, smučk, lakiranih in opremljenih z okovjem, vezmi in palicami. Smučke so imele poseben zaščitni znak: petokrako zvezdo s prekrizanimi smučmi. O smučarskem tekmovanju februarja 1945. leta v Cerknem je bilo že veliko napisanega. Morda bo zanimivo edino to, da je Rudi Finžgar takrat za osvojeno prvo mesto (skočil

je 25 metrov) prvič v življenju prejel diplomu, ki so jo izdelali v propagandnem odseku Prešernove brigade. Pred vojno ni bila navada deliti diplome ali priznanja, zato Rudi nima niti diplome s predvojnih tekmovanj v Planici.

Tu moram omeniti še eno partizansko delo. Rudi Finžgar ima doma sklekljan lik maršala Tita. To čipkarsko delo je bilo narejeno za partizansko delavnico, v kateri so delali smučki. V zadnji ofenzivi je Rudi čipko snel z zida in jo še danes čuva kot dragocen spomin. Menda je tovrstna čipka edinstveno delo pri nas. Čigave roke so jo klekljale? Rudi meni, da je verjetno prišla iz Železnikov. Lahko pa je tudi delo idrijskih čipkaric ali pa cerkljanskih. Če je komu znano, kje so delali čipke z likom maršala Tita (če jih je bilo več?), naj sporoči na uredništvo TV-15.

JOŽE VIDIC

Po glasu so ga spoznali

Borbo Cankarjeve čete z Nemci, februarja 1942. leta, smo že večkrat opisovali. Borci so bili v kočah nad Zabrško planino, kasneje pa so se umaknili na vrh Stola, kjer so se branili do večera. Na prizorišču boja je obležal partizan Jože Koder.

To so zgodovinska dejstva. O tem ne mislim pisati, ker je do godok dobro znan. Pač pa mislim napisati nekaj besed nevernim Tomazem, ki večkrat dvomijo o pripovedovanju starih borcev.

Za kaj gre? Preživeli borci Cankarjeve čete so vedno trdili, da je Nemec vodil jeseniški župan Lukman, ki je pota dobro poznal, ker je bil lovec. Borci sicer Lukmana niso videli, toda slišali so njegov glas. Dva meseca kasneje je eden izmed borcev te čete sredi Jesenic ubil jeseniškega župana.

Ali je mogoče, da so jeseniški borci spoznali Lukmana po glasu? Pač tisti, ki so ga od prej poznali. Kaj pa, če so se zmotili? Saj zmotita je vendar mogoča, posebno v neugodnih okoliščinah, kot so mraz, sneg, umik v hrib, utrujenost, živčna napetost ipd.

Od tistih dni je minilo že 27 let. To je dolga doba v primerjavi z dobo našega življenja. Zgodovinarji so brskali med tem časom po zaplenjenih nemških arhivih in odkrili originalno nemško policijsko poročilo, ki podrobno opisuje spopad na vrhu Stola. V poročilu pa so zapisana imena...

Nemško poročilo navaja, kako je 19. februarja 1942. leta jeseniški župan Lukman prejel prijavo lovca YX iz Žirovnice (v poročilu je točno napisano ime lovca), da je nad Zabrško planino opazil partizansko stražarja. Zanimivo je, da lovec ni to prijavil žirovniški žandarmeriji ali pa gestapu na Bledu, temveč jeseniškemu županu. Poročilo dalje navaja, da je Lukman to sporočil na Bled.

Še isti večer je dobil Lukman

nalog, naj bo na razpolago majorju Mannu kot vodnik.

Opolnoči je iz Most pri Žirovnici krenila močna nemška skupina, ki se je v Završnici razdelila na dva oddelka.

Prvo skupino je vodil major Mann, njemu pa je bil dodeljen vodnik iz Žirovnice. Drugo skupino je vodil oficir Bleiweis, za vodnika pa mu je bil dodeljen župan Lukman. Lukman je vodil skupino proti Valvazorjeni koči in nato bočno proti Zabrški planini. Vse je šlo kot namazano, toda nad Zabrško planino so se Nemci samo za sto metrov zmotili in obkolili koč, v kateri ni bilo partizanov. To je borcec omogočilo, da so se hitro umaknili. Iz nemških virov je razvidno, da Nemcem ni bila znana smer umika partizanov. Zato je Lukman šel s skupino Nemcev nazaj proti dolini Završnice, lovec iz Žirovnice pa je Nemce vodil naprej proti vrhu Stola.

Takšna je zgodovinska resnica. Borci se torej niso zmotili, ko so trdili, da so prepoznali Lukmana po glasu.

Na Jesenicah sem povprašal več borcev Cankarjeve čete, kaj mislijo o žirovničanu, ki je vodil Nemce in ki je izdal četo. Dobil sem takšen odgovor: »Če bi bilo to po vojni, bi se drugače menili. Če pa je živel 25 let v miru, naj živi še naprej. Njegovega imena ne bomo objavili niti mu ne bomo delali drugih sitnosti. Saj smo vendar ljudje.«

Strinjam se. Tudi odpustanje je znak človečnosti, za katero smo se borili in katero so hoteli nekoč streti s pomočjo domačih vodičev. Nekdanji sekretar okrajnega komiteja pa mi je zadnjič povedal, da mu je dve leti kasneje prav ta lovec dvakrat rešil življenje. Menda je že med vojno spoznal, da v gorah niso »banditi«, temveč borci.

J. Vidic

Dobro je, če veste...

● **Rekord.** Svinjerejec Nikola Kovčić iz slavonske vasi Račinovca pri Zupanji ima svinjo, ki se je nedavno oprasila in povrgla 21 prašičkov. Prvih jih je imela 13, nato 16, 17, 18 in zdaj 21, skupaj torej 85 prašičkov.

● **Ameriške cerkve — milijarderji.** Po ugotovitvi zasebne organizacije Protestants and Others United for Separation of Church and State znaša cerkveno premoženje v ZDA skoraj 80 milijard dolarjev. Vsako leto pridobijo organizirane ameriške cerkve v obliki daril in raznih prispevkov okrog 5 milijard dolarjev; eno petino te ogromne vsote vložijo cerkve v nove dobičkonosne trgovske posle. 80 milijard dolarjev znaša dvakrat toliko, kolikor znaša celotno premoženje petih največjih družb v ZDA. Zanimivo je, da imajo več ko polovico omenjene vsote — tj. 45 milijard dolarjev — ameriške katoliške cerkve in sicer v številnih trgovinskih in industrijskih podjetjih, nebotičnikih, obsežnih ozemljih, v letalskih podjetjih, v velikih ladijskih družbah itd. Vse to priča, da krščanskim, zlasti še katoliškim cerkvam ni segel kdove kako globoko v srce Kristusov rek: »Moje kraljestvo ni od tega sveta.«

● **1967. leta je bilo v ZDA 4475 stavk.** Stavkalo je okrog 2.900.000 delavcev in uslužbencev. V izgubo je šlo 41.000.000 delovnih dni. V Veliki Britaniji je v istem letu v 2085 stavkah stavkalo 722 tisoč delavcev in namestencev.

● **Skupno število zaposlenih, ki imajo fakultetno izobrazbo,** se je v jugoslovanskih industrijskih podjetjih povečalo v času od 1953. do 1966. leta s 4758 na 25.328 delavcev oziroma uslužbencev. Število gradbenih inženirjev in arhitektov je naraslo samo za triinpolkrat ali sorazmerno najmanj, število rudniških in geoloških inženirjev se je povečalo približno za štirikrat, kemiških, tehnoloških, strojnih in elektrotehniških inženirjev pa za štirikrat in pol. Možnost zaposlitve kemiških in elektrotehniških strokovnjakov je prav posebno velika, ker imata ustrezni industriji največje razvojne možnosti. V kemični in živilski industriji je čedalje več mest za ljudi s farmacevtsko, medicinsko in veterinarsko fakultetno izobrazbo. Najmočnejše se je povečalo število v industriji zaposlenih diplomiranih ekonomistov: s 586 kar na 5271 ali za devetkrat, število diplomiranih pravnikov pa je v industriji naraslo s 572 na 2299 ali za štirikrat.

● **V vseh morskih vodah na svetu ulovijo ribiči poprečno 30 milijonov ton rib na leto,** od tega največ slanih, približno eno tretjino celotnega ulova. Po statističnih podatkih porabijo zemljani okrog 10 milijard slanih na leto, kar pomeni, da pridejo na vsakega zemljana poprečno po trije slanki na leto. Drugo mesto v celotnem ulovu gre sardinam.

● **»Ostrašujoče številk« o cestnih prometnih nesrečah** naj nikar ne razburjajo javnosti! je rekel prefekt pariške policije. To svojo tolažbo je utemeljil s podatki, ki jih je nedavno izbrskal neki arhivar. Po podatkih iz leta 1909., ko so po cestah vozile več ali manj samo kočije in vozovi s konjsko vprego, je znašalo število ponesrečencev 13.584. Potemtakem ni danes, skoraj šestdeset let pozneje, ko morata pešec in voznik poziti na hitra, čedalje hitrejša vozila, število ponesrečencev — 11.417 — kdove kako ostrašujoče.

● **Kava je v svetovni trgovini —** koj po nafti — na drugem mestu. Kava je zelo pomembno izvozno blago številnih latinsko-ameriških dežel. V brazilskem mestu Sao Paulu stoji bronast spomenik, ki upodablja kovanec.

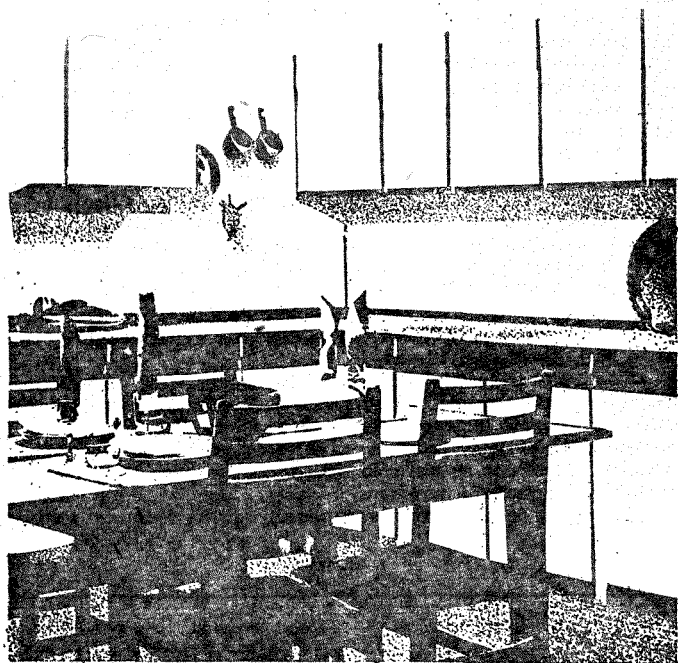
BORCEM,

ki dobe stanovanja
nudimo vso opremo
na
KREDIT
do

1.000.000 SD

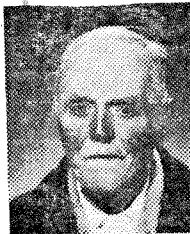
brez porokov
in pologa

SLOVENIJALES

Imeli smo ljudi

Pivkov oče s Kladij

raščajoči otroci, potem pa je vojna vse razbila.

Prvi sin se je že 1941 povezal s partizani, drugega so Nemci jeseni 1943 ujeli in ga starega komaj 16 let ustrelili. Najstarejši hči so jeseni 1943 odpeljali v nemška taborišča. Od desetih otrok so nazadnje ostali doma le trije nedorasli, pa tudi ti niso mirovali. Delali so kot kurirji in obveščevalci, oče pa, čeprav je bil že v letih, je bil od jeseni 1943 dalje predsednik gospodarske komisije.

Koliko so morali ti ljudje preživeti na samotni kmetiji, na kraju, kjer so se križala tolika pota! O tem bi se dala napisati knjiga. Nekoč so Nemci prignali pred hišo dva ujeta partizana in prisilili vse, da so gledali, kako so ju ustrelili. Pivkova mati so padli v nezavest od groze in sočutja. Od takrat

dalje ni bila več zdrava in je umrla prvo povojno leto.

Končala se je vojna, Pivkova družina je bila razdejana, domačija nekdanj bogata in mogočna, pa opustošena. Kljub temu oče ni nikoli tarna. Vedno nasmejan in pripravljen za šalo je bil, čeprav se je grizel zaradi nesreče, ki ga je prizadejala.

K. L.

Terezija Klančar

V Cerknici so danes 9. II. 1969 pokopali Terezijo Klančar iz Cerknice. Bila je ena izmed tistih žena, ki so okusile vse gorje prve in druge svetovne vojne.

V prvi svetovni vojni ji je padel mož in zapustil tri mladoletne otroke. S pičlo pokojnino, z bormim posestvom in s pomočjo ostarelega tasta ji je uspelo spraviti jih pokonci. Žal so že vsi trije mnogo pred njo odšli v preani grob. Sin France je že junija 1942 odšel v partizane, padel pa je kot borec 14. divizije leta 1944 v Savinjski dolini. Medtem je okupator do temelja požgal bomo domačijo. Tudi hčerki sta kmalu po svoboditvi umrli za zahrbtno boleznijo sušico. Ostala sta ji le vnuk in vnučinja, ki jih je z nezmanjšano ljubeznijo in ob skromni podpori povzdignila do samostojnega življenja. Njeno dobroto sta ji z isto ljubeznijo vračala v njeni starosti in boleznih, ob smrti pa oskrbela dostojen pogreb.

Edina želja, da bi posmrtno ostanke svojega sina prepeljala v skupno grobnico padlih borcev na domačem pokopališču, se ji ni izpolnila nikoli.

Njej in sinu trajen spomin!

Josip Vidrih

Viktor Tavčar

Pred kratkim so v Dutovljah pokopali Viktorja Tavčarja. Med I. svetovno vojno je bil kot avstrijski vojak ujet od Rusov. Tam je dočkal revolucijo in se ji pridružil ter bil v Rdeči armadi do končne zmage, nakar se je vrnil v domače kraje. Tam je začel širiti ideje Oktobra... Med zadnjo vojno mu je padel sin kot četni komandir v NOV.

Po vojni je pokojni delal pri gostilničarki Mariji Zivec, po domače pri Marički. Veljal je za pridnega in vestnega delavca.

Ko je umrl, so hoteli domači cerkveni pogreb, toda tega je župnik odklonil, ker se pokojni ni udeleževal verskih obredov, kar je popolnoma razumljivo. Pevec so pokojniku pred domačo hišo in pred odprtim grobom zapeli po dve pesmi. Ni pa bilo niti enega, ki bi staremu revolucionarju spregovoril v slovo nekaj besed. Prav tako ni bilo na pogrebu nobene zastave. Ko ni nihče spregovoril, so začele ženske moliti rožni venec...

Kdaj bomo nehali kazati tak odnos do naših tovarišev?

Albin Vidmar

Kritična beseda invalidov v Velenju

V velenjski občini sta združeni VVI Soštanj in Velenje podali obračun dela na svojih letnih skupščinah, člani iz Šmartnega ob Paki pa skupno s tamkajšnje organizacije ZB. Poročila so spodbudila člane k živahni in celo ostri razpravi.

Postavljena so bila različna vprašanja, na katera so želeli čla-

ni konkretne odgovore. Mnogi so prizadeti zaradi neurejenega pokojninskega zavarovanja, saj so invalidi — borci, ki so se morali zaradi zdravstvenega stanja pred leti invalidsko upokojiti, v zelo težkem materialnem položaju. Pokojnine niso bile niti valorizirane, da ne govorimo o usklajevanju starih pokojnin z novimi. Prav

tako so menili, da bi se moral priznati vojaškim vojni invalidom benificiran delovni staž za vse kategorije invalidov, ne samo od prve do četrte skupine, kot to določa 3. tč. 43. čl. Temeljnega zakona o pokojninskem zavarovanju. Benificiran delovni staž naj bi bil v ustreznem odstotku znižan. Razumljivo je, da invalid s 40 odst. invalidnostjo nikakor ne more dosegati takega delovnega učinka na težjih delovnih mestih kakor zdrav delavec, delo pa ga še bolj utruja in izčrpa. Člani so razpravljali tudi o republiškem zakonu o vojaških vojni invalidih, ki je na novo določil cenzuro za odmero invalidskega dodatka, zdravstvenega varstva, rehabilitacije in drugo. Menili so, da so cenzusi še vedno previsoki v primerjavi z življenjskimi stroški, ki se trenutno oblikujejo po sedanji cenah, ki so v nenehnem porastu.

Družinski invalidski upravičenci, matere padlih sinov in partizanske vdove so postavljali vprašanja, zakaj invalidska zakonodaja ne daje možnosti klimatskega zdravljenja tudi njim. Verjetno so upravičene do postavljene zahteve Zena, ki je izgubila moža, pa ji je zapustil več nepreskrbljenih otrok, je morala žrtvovati vse svoje moči, če je hotela otroke spraviti do kruha, pa naj si bo to kmečka ali delavska mati.

Organizacije so kljub skromnim sredstvom, ki jih imajo v glavnem od članarine, obdarile ob novem letu 31 invalidskih upravičencev.

Posebno kritično so ocenili za vodo za rehabilitacijo invalidov, ki izdelujejo ortopedske pripomočke. Ti zavodi imajo monopolni položaj, zato lahko odvzemajo proračunom družbena sredstva. Ortopedski pripomočki so zelo dragi, saj stanejo npr. ortopedski čevlji od 260 do 360 din. Poleg tega se invalidi zelo pritožujejo zaradi slabe kvalitete.

Verjetno bodo morali tisti, ki dajejo sredstva za ortopedske pripomočke (proračuni republike), na ta problem ostreje reagirati — invalidi pa zahtevati boljše ortopedske pripomočke.

Invalidi so dali priznanje naši družbeni skupnosti, da se je v zadnjih dveh letih materialno stanje vojaških vojni invalidov znatno zboljšalo. Kljub temu pa bi morala družba posvetiti še večjo skrb ljudem, ki so med vojno mnogo doprinesli k izvojevanju revolucije. Družbeni standard se je najmanj dvignil prav v tej kategoriji občanov v naši državi. Invalidi pričakujejo, da si bodo predstavniški organi širših družbeno-političnih skupnosti prizadevali za uspešnejše reševanje invalidskih problemov ter materialnega stanja invalidov.

M. T.

Potrebovali bi 39 milijonov

Pretekli teden so imeli skupno sejo sekretarji občinskih odborov ZZB treh obalnih občin, člani izvršilnega odbora konference SZDL obalnih občin ter republiški in zvezni poslanec.

Razpravljali so o tem, kako bi pospešili urejanje stanovanjskih zadev borcev. Po sprejetju zakona o zbiranju sredstev za stanovanja borcev so občinski odbori ZZB zbrali podatke o borcih, ki nimajo primernih stanovanj in ugotovili, da jih je v vseh treh občinah 980. Od tega števila jih prosi za dodelitev primerne stanovanja 345, za posojilo za popravilo lastnih stanovanj 330, za posojilo za dograditev lastnih stanovanj 131 in 174 za posojilo za popravilo stanovanj v družbeni lastnini. Za vse to bi potrebovali skoraj 39 milijonov dinarjev.

V to število so zajeti vsi borci.

ALBERT KLUN

Politični razgledi

Navzlic vsemu je Španija v zadnjih petih ali šestih letih svobodnejše dihala vsaj z delom pljuč. Tujec, ki se je sprehajal po glavnih lica večjih španskih mest, je bil presenečen nad naslovi knjig, ki so bile razstavljene v izložbah. Za nekaj pezet je bilo mogoče kupiti dela Karla Marxa in Rose Luxemburg, Jeana-Paula Sartre in Herberta Marcuseja, dnevnika Ernesta »Che« Guevare in Patricea Lumumbe. Naklade so bile velike in nekaj Marxovih del so v nekaj tednih prodali v 50.000 primerkih.

Na nekaterih univerzah so tudi študentje svobodnejše zadihali, kajti dogajalo se je, da je oblast po čudnem naključju odpoklicala neljube jim profesorje in rektorje ter nastavila takšne, ki veljajo za napredne med študenti.

Toda tako rekoč iznenada se je spet pojavila cenzura in v enem samem dnevu se je znašlo na »črnem seznamu« devetintrideset del Vlada pa je uvedla izjemno stanje.

Izjemno stanje velja za vso Španijo, dekret pa je bil sprejet le nekaj dni pred tistim, ko naj bi prenehal veljati ukaz o izjemnem stanju v Baskovski deželi. Nesmiselni ukrep, ki se prav nič ne ujema s položajem v Španiji (oblast se zdalec ni v tolikšni nevarnosti, da bi ji bilo treba uvajati izjemno stanje), je presenetil ves svet. V krogih španske opozicije — od komunistov do krščanskih demokratov — pa je začela krožiti trpka šala: »Le kaj naj izgubimo? Španija pravzaprav že trideset let živi v izjemnem stanju. Zdaj bomo dobili le izjemno stanje na kvadrat ali na kub.«

Za nenavadnim ukrepom se skriva tudi nesporazum na vrhu, spor med skrajno desnico in frankistično desnico. Smešno je, da Franka ali kralja, ki naj bi ga nasledil (zadeva je nejasna, ker še ne vedo, ali naj bi na španski prestol po caudillovi smrti sedel zakoniti prestolonaslednik Juan Carlos ali pa Carlos Ugo, karlistični pretendent), nimajo za najhujšega reakcionarja. Na čelu skrajne desnice ali »desničarske desnice« sta podpredsednik admiral Carrero Blanco in minister za informacije in turizem Fraga Iribarne. Prvi pravzaprav vodi Španijo, drugi je pred leti veljal za privrženca »liberalizacije«, pred časom pa je spet uvedel cenzuro... Na njuni strani so še tako močni ljudje kot notranji minister Camilla Alonso Vega in Jose Ruiz Solis, ideolog in generalni sekretar Nacionalnega gibanja.

Ti »predstavniki reda«, ki imajo na svoji strani precej generalov, vojaških guvernerjev in poveljnika oklopne divizije generala Garcio Rebulla, so se razjezili zaradi študentskih gibanj, čedalje večje popularnosti klasične revolucionarne literature, dokaj previdne kritike v tisku, upornih žena političnih zapornikov, ki so zasedle cerkve, pa tudi zaradi upornikov med cerkvenimi predstavniki. Tako zelo so se razjezili, da so zahtevali od Franka, da uvede izjemno stanje.

Skrajni desničarji so torej dosegli prvo zmago: »uvedli so red«. Ni pa verjetno, da so zmagali tudi v boju za nasledstvo. Sami bi

Izjemno stanje

radi uvedli »grško nasledstvo«, se pravi, da bi Španiji vladala vojaška hunta, katere najvišji predstavniki bi bili sami. Franco in frankisti so se odločili za Juana Carlosa, karlisti pa, ki uživajo precej podpore, bi radi postavili na prestol Carlosa Uga. Trenja med temi tremi strujami so tolikšna, da se levica niti ne mara vmešavati.

»Napredni« del v oblasti predstavljajo minister za industrijo Lopez Bravo, minister za zunanje zadeve Castiella in minister za prosveto Villar Palazi. Slednji je pripravil univerzitetno reformo, vendar je bilo vse prepozno, kajti nemiri na univerzi in nasprotni ukrepi oblasti so povzročili, da je študijsko leto izgubljeno, saj so bile samo lani univerze trikrat zaprte.

Prav tako prepozno je bilo, ko je na barcelonsko univerzo prišel za rektorja liberalnejši Albadalejo. Zamenjal je Valdecasasa, ki je v treh letih vrgel z univerze 400 študentov in 70 profesorjev. Novi rektor je torej že prišel v nemirno mravljišče in v vihri, ki so jo bržkone izzvali plačani provokatorji, so študentje novega rektorja »vrgli skozi okno« (v resnici so mu le grozili s tem), razbili nekaj omar, prevrnili Francov doprni kip in raztrgali državno zastavo.

V odgovor je oblast — kot ob majskih dogodkih v Parizu — priredila manifestacijo privrženosti režimu, na kateri naj bi počastili ugled oskrnjene državne zastave. Toda manifestacije se je udeležilo komaj nekaj tisoč ljudi, čeprav je mestni poveljnik poslal na ulice v civil oblečene vojakke, da bi bila prireditel zares »mnogična«.

Huže je bilo v Madridu. Student Enrique Ruano Casanova je med policijsko preiskavo (bil je član fronte za nacionalno osvoboditev) skočil skozi okno oziroma naj bi ga ubili policaji in vrgli skozi okno. Fant je bil sodnikov sin, njegova zaročenka, ki jo je policija aretirala, je poslančeva hči, se pravi, da je oblast udarila tudi po svojih. In ko je policija zaprla še nekaj sto študentov, je pred zapori stala dolga kolona avtomobilov, last njihovih staršev.

To je prvič, da je prizadeta desnica. Policija je prišla in zaprla ljudi, da so se sodniki čudili, češ kako tó, da moramo soditi ljudem, ki so bolj desničarski od nas.

Prav ob tridesetletnici Francove zmage nad republikansko Španijo je režim uvedel izjemno stanje. Uvedba izjemnega stanja je dokaz za popoln polom režima, ki se sicer drži trideset let, pa navzlic pokolom nasprotnikov v vojni in v miru ni našel ljudske podpore. Odmikajo se mu celo tisti, ki so ga dolga leta podpirali iz osebnih ali razrednih interesov.

V tem pa je bistvena novost notranjega življenja v Španiji.

STANE IVANČ

Popravek

V BESEDILU komisije OK ZKJ za družbeno in idejno politična vprašanja prosvete, znanosti in kulture pod naslovom »Razvoj kulture na temelju samoupravnih družbeno ekonomskih odnosov in naloge komunistov«, objavlja-

nem v prilogi »Komunist« z dne 14. februarja, se je — po obvestilu iz beograjske redakcije — na 3. st. in v III. poglavju vrnila napaka. Stavek, ki se začne v drugi vrsti, se mora glasiti takole: »S svojo realno družbeno pozicijo in vlogo razbija sektorsko razumevanje kulture, premaguje hierarhijske interese in dejavnosti v družbeni delitvi dela in zagotavlja razvoj kulture kot svobodno dejavnost.«

„TV 15“ ZA MLADINO

Nagrajeni prispevek

Spominska svečanost za Kamnitnikom

Petdeset talcev

Minilo je četrty stoletja, odkar so v Škofji Loki za Kamnitnikom počili strelji. V smrt je omahnilo petdeset slovenskih mož. Kaj so storili? Njihova krivda je bila v tem, da so ljubili svojo domovino. Še včeraj so živeli, opravljali svoje delo, delili veselje in žalost z najbližjimi. Nenadoma pa so prišli nacistični rablji. Poiskali so jih, enega pri delu, drugega na cesti, tretjega še v postelji, ne oziraje se na to, kdo je ali kaj je. Med njimi so bili delavci, učitelji, uslužbenci. Niso vedeli, zakaj niti kam jih peljejo. Postavili so jih v vrsto in ustrelili.

To se ni zgodilo niti prvič niti zadnjič. Škofja Loka, Frankolovo... Begunje, stari pisker itd.... Imena, ki jih ni mogoče zbrisati, saj so zapisani s človeško krvjo.

V Škofji Loki se je zgodilo 9. februarja 1944. Zaradi ubitega nemškega oficirja se je okupator kruto maščeval. Za Kamnitnikom je ustrelil 50 talcev... Svoje delo so »junaki« tudi ovekovčili. Mrtve talce so položili vzdolž ulice in jih razkazovali ljudem v opozorilo in opomin.

Danes stoji na mestu, kjer so ustrelili talce, velik spomenik. Kot vsako leto, smo se tudi letos spomnili teh žrtv za svobodo. Žalni spreved, v katerem je prevladovala mladina, je krenil z Mestnega trga v Škofji Loki proti Kamnitniku, kraju okupatorjevega zločina. Na čelu so bili zastavonoše, godba na pihala in delegacija z vencji. Pred spominskim obeležjem smo po kratkem nagovoru z enominutnim molkom počastili spomin padlih. V kulturnem delu programa smo sodelovali člani pevskega zbora in dramske sekcije škojfeljske gimnazije. Zopet je počilo petdeset strellov, tokrat v spomin padlim. Člani družbenopolitičnih organizacij pa so položili k spomeniku vence.

Prav je, da se tradicija proslavljanja spominskih svečanosti prenese tudi na mlajše rodove, saj bomo le tako znali ceniti velike izgube, ki jih je moral naš narod pretrpeti v boju za svobodo in neodvisnost.

IVO KRŽISNIK,
Škofja Loka, Poljanska 42

Na robu gozda

NA ROBU GOZDA, KRAJ POTI
ZE PREPEREL KRIŽ STOJI.

POZABLJENA POD NJIM STA GROBA DVA —
TU PADLA FANTA STA MLADA.

OPELE GOMILI BOM, ZRAHLJAL
IN ZANJU POLJSKIH ROŽ NABRAL.

ZA SVOBODO MORALA STA UMRETI,
SONČNI ŽAREK NANJU NAJ POSVEŦI!

LJUBO ZAPLOTNIK

Osnovna šola France Prešeren v Kranju
5. c

Pred petindvajsetimi leti

Spominska svečanost v Cerknem

Cerkno leži le nekaj kilometrov od Idrije. Z njo ga veže asfaltirana cesta, ki se vije nad bregom reke Idrije. Visoko nad Cerknim se dviga hrib Porezen, poraščen z drevjem. Na cerkljanskem pokopališču je pokopanih 47 tečajnikov partijske šole in drugih borcev, ki so padli 27. januarja 1944.

Spominske svečanosti, ki je bila v nedeljo, 26. januarja, so se udeležili mnogi preživeli slušatelji in svojci ter prijatelji padlih.

Svečanost je organiziral idrijski občinski komite ZKS in se je pričela ob 10. uri v dvorani tovarne ETA. Govor je imel Ivan Bratko, takratni vodja partijske šole. Če si se ozri po dvorani, si videl, da je marsikatero oko rosnó, saj so besede segale v srca in spominjale na tiste, ki so pred petindvajsetimi leti darovali svoja življenja. Po končanem govoru sta zapela pevski zbor iz Cerknega in Ajdovščine, svoj delež k programu pa sta prispevala tudi recitatorja Polde Dežman, direktor Lutkovnega gledališča iz Ljubljane, in

Jože Zupan, član Slovenskega narodnega gledališča.

To je bil prvi del programa.

Drugi del programa je bil na Brdcih. To je griček nad Cerknem, kjer je pokopanih 47 padlih borcev in tečajnikov. Zaigrala je idrijska godba na pihala, sledile so recitacije, zapeli so pevci... Po končani svečanosti so se udeleženci z lepimi vtisi vračali proti domu, saj je bilo vreme lepo, organizacija odlična in tudi prometne zveze so bile ugodne.

Prepričana sem, da so morda prav na ta dan mnogi spoznali, da dolgujemo padlim največjo zahvalo, saj jim je smrt pretrgala nit življenja na poti, ko so s puško v roki branili svojo rodno grudo. Umrlí so zato, da bi zasijala luč svobode, da bi si njihovi otroci ustvarili dom, kakršnega oni niso imeli, in zato, da bi si narod pisal sodbo sam!

Tisočkrat hvala padlim junakom, ki so nas učili ljubiti mir, svobodo, neodvisnost in prijateljstvo med narodi!

MARIJA MIKLAVCIC
Idrija, Vojkova 9

Po očetovem pripovedovanju

Dražgoška bitka

Po hudih bojih z Nemci se je moral Cankarjev bataljon 27. decembra 1941 umakniti na nove položaje. Boji so divjali na Pasji ravni in v Poljanah. Ker je grozila nevarnost, da nas bodo Nemci obkolili, smo se z Valterskega vrha, kjer je bil takrat Cankarjev bataljon, spustili v dolino poljanske Sore, jo prekorajčili in se napotili prek hribov v Selško dolino. Utrujeni in prezeblí smo se končno ustavili za nekaj dni pri Sv. Mohorju. To je kraj v bližini Topol in Zabrekeve nad Selško dolino. Tu se nam je zdelo, da smo vsaj za nekaj časa na varnem pred zasledovalci. V nekaj dneh mirovanja smo se dodobra počili in okrepli. Naše patrolje so s hribov opazovale premike nemških kamionov po cesti, ki pelje iz Železnikov v Loko. Posrečilo se nam je, da smo postavili na cesto mine, in marsikatera izmed njih je prizadejala okupatorju precejšnjo škodo. Ker kraj Mohor ni bil povsem varen za daljše bivanje in obrambo, smo se v koloni odpravili v Dražgoše. Tja smo prišli na zadnji dan starrega leta 1941. Dražgošani se kar niso mogli načuditi, od kod toliko partizanov. Namestili smo se v prostori bivšega sokolskega in prosvetnega doma, nekateri pa so našli ležišča v kmečkih hišah.

Kljub dobri volji, ki je vladala tiste dni v hribovski vasi pod Jelovico, težav v bataljonu ni manjkalo. Ena izmed njih je prav gotovo bila prehrana. V tistih časih nasiti več kot 200 borcev ni bila majhna stvar. Po hrano so morali hoditi tudi v Kamno gorico in v Kropo. Dovož hrane ni bil lahak, saj je tisto zimo zapadlo precej snega in so morali poleg mul uporabiti tudi sani.

V svobodnih Dražgošah sem pred bitko in požigom vasi doživel tudi tole. Prve dni po novem letu je v Dražgošah umrla neka priletna ženska. Pogreb pokojnice je bil za vaščane nenavaden, kajti nikoli poprej še niso videli stali ob krsti partizanske častne straže. Iz Loke je prišel na ta pogreb tudi nemški duhovnik. Kasneje smo zvedeli, da je le-ta o partizanih govoril vse najlepše. Seveda to ni bilo pogodu gestapu; zagrozili so mu celo z zaporom.

Gostoljubnost Dražgošanov in prijetno razpoloženje med borci in vaščani pa ni uspavalo vodstva bataljona. Budno so spremljali dogodke v dolini in drugod. Prek kurirjev in domačinov so izvedeli, da dovažajo Nemci v dolino vojake z določenim namenom. Slutili so, da se nekaj pripravlja. Slutnje so se kaj kmalu spremenile v grozečo, pošastno resnico.

Devetega januarja je že v zgodnjih jutranjih urah prebudilo vaščane in borce silovito pokanje topovskih granat, regljanje brzostrelk in pušk. Borci so bili v hipu na položajih. Nemci so želeli z nenadnim napadom na jurišu zavzeti partizansko bivališče. Naleteli so na nenavadno močan in nepričakovan odpor. Najhujši pritisk nemške vojske je bil na področju Lajš. Brata Biček, pokojni Maks Krmelj in drugi so za visoko skalo junaško odbijali nemški napad. Položaj je postal bolj in bolj napet. Pri kmetu Novaku so Nemci postavili težke mitraljeze, in na nas se je usula prava toča jekla in svinca. Pod Dražgošami v vasi Rudo so postavili topove in tako tudi z granatami obspavali vas in naše položaje. Pod zaščito topovskega ognja, dima in smrtonosnih svinčenih krogel so skušali vdreti v vas. Ni jim uspelo. Imeli so veliko izgub. Mrtve in ranjene so sproti odvažali. Boj je trajal ves dan. Z nočjo je regljanje in pokanje poenajlo. Kljub temu so bili borci pripravljeni na nočni napad. Niso se zmotili. Sredi noči je zopet močno zaropotalo. Tu di tokrat je sovražnik naletel na

močan ogenj iz partizanskih pušk in se je moral umakniti. Naslednjega dne je sovražnik, razjarjen od neuspeha, poskušal z vsemi močmi ponovno zavzeti partizansko trdnjavo — Dražgoše. Na hiše so začeli metati zažigalne bombe. Ogenj je zajel skoraj vso vas in med ljudmi je nastala panika. Proti večeru je boj zopet utihnil. Tretjega dne se je nada-

Henrik Biček, junak dražgoške bitke

ljeval z velikansko premočjo sovražnika. Da bi dokončno obratunali z upornimi »banditi«, so začeli Nemci iz doline obstreljevati vas in partizanske položaje s topovi. Med grmenjem topov naši ostrostrelci niso odpovedali.

Kljub junaškemu odporu tolikšne premoči borci niso vzdržali. Zmanjkalo je streliva, več pa je bilo tudi ranjenih in mrtvih. Zato je vodstvo bataljona ukazalo, naj se preostali del vojske umakne. Proti večeru tretjega dne se je pričel umik v zasneženo Jelovico. Nemci so zasedli vas in pričelo se je najbolj okrutno dejanje okupatorja — streljanje domačinov in požig Dražgoš. Tisto noč je bilo nebo krvavo rdeče...

Gazili smo po snegu, ki nam je segal do pasu. Od utrujenosti in mraza je marsikateri borec med potjo zaspal. S poslednjimi močmi smo iskali v gozdovih Jelovice novo zavetje pred okrutnim sovragom. Ko smo po dolgem iskanju prišli na Mošensko planino, smo zagledali pastirsko kočó. Brž smo zakurili ogenj, se pogreli in skuhalí nekaj tople hrane. Sredi prijetnega gretja ob ognju nas je prebudilo streljanje z brzostrelkami in puškami. Kaj se je dogajalo zunaj kočó, nismo niti najmanj slutili. Šele kasneje smo zvedeli, da je izdajalec pripeljal na Nošensko planino Nemce. Bili smo obkoljeni! In tako se je pričel sredi jasne in mrzle zimske noči v osrčju Jelovice srdit boj. Lunin svit je bil sprva naklonjen sovražniku in v boju je padlo nekaj naših tovarišev. Preostali so se zatekli v kletne prostore in počakali ugodnega trenutka za preboj iz obroča. Ko je sredi noči zakrklj oblak belo mesečino, smo izkoristili temo in se rešili v prostranstvo svobodnih jelovških gozdov.

FRANCI RIHTARŠIČ, 8. r.
Posebna šola
Škofja Loka

Pišejo nam

Cenjeno uredništvo!

Danes vam pošiljam zapis o spominski svečanosti v Cerknem. Če bo objavljen, najlepša hvala. Če ga boste vrgli v koš, pa mi sporočite, kakšne napake delam. Hvaležna vam bom.

Prejmite lepe pozdrave!

MARIJA MIKLAVCIC
Idrija, Vojkova 9

Draga Marija!

Poslani zapis spominske svečanosti v Cerknem objavljamo v današnji številki. Le okrajšala sem ga malo in moram ti povedati, da je bil to do danes tvoj najboljši prispevek. »Usoda« krajsanja pa doleti skoraj vse poslanske spise. Zato mi dovoli, da zapišem še nekaj napotkov, ki seveda niso namenjeni le tebi.

Prispevki ne smejo biti dolgozvezi, marveč morajo biti neposredno, preprosto, točno in seveda privlačno napisani. Ne pozabite na lastno mnenje in čustva. Nič manj važna ni aktualnost. Slednje velja za novice, opise svečanosti, pogovore in podobno. Bralci si želijo novic »od danes«, kvečjemu še »od včera«. Če zvedo za novice šele čez mesec dni, so gotovo manj vredne kot pa neposredno po dogodku. Torej, ne odlašajte s pisanjem! Lepo pozdravljena!

MILENA

Spoštovano uredništvo!

Sem učenka šestega razreda osnovne šole Franceta Pasteka-Lenarta. Heroj Lenart, po katerem nosi naša šola ime, je dal svoje življenje za svobodo. Ko dobimo »TV 15«, najprej preberem mladinsko stran. Moja največja želja je, da bi bilo konec vojne v Vietnamu, zato vam pošiljam pesem »Žrtve«. Vem, da ni brezhibna, vendar se v njej zrcali iskrena želja, da bi bili vsi narodi na svetu svobodni.

Vas lepo pozdravljam!

HANI PRISTOVNIK
Mežica, Lenartova 2

Draga Hani!

Hudo mi je, da te moram razočarati. Pesmice pri najboljši volji ne morem objaviti. Res škoda, da sicer lepih in človekoljubnih misli nisi zapisala v nevezani besedi — tak prispevek bi prav gotovo objavila. Ne huduj se! Iz Mežice si se oglasila prva, tvoje pisemce je bilo res vzorno napisano in bilo bi mi resnično žal, če... Saj me razumeš, kajne?

V pričakovanju odgovora te lepo pozdravljam!

MILENA

NE POZABITE, DA SO
»PISMA UREDNIŠTVU«
VAŠA TRIBUNA, ZATO
NAM PIŠITE!

V spomin

Leta 1944 je prišla na Štajersko 14. divizija, ki so jo sestavljale Bračičeva, Tomšičeva in Serčerjeva brigada. V 14. diviziji je bila tudi kulturniška skupina. Ta skupina je spremljala borce na vseh pohodih in z njimi delila dobro in zlo. Trije mladi kulturniki so padli v ofenzivi proti 14. diviziji, ki je bila meseca februarja 1944 na Štajerskem. To so bili pesnik Kajuh, skladatelj Marolt in kipar Belač. Slednji je padel v bojih na Fruški gori. Zjutraj istega dne so pri prehodu čez cesto Šoštanj—Črna izgubili Špika. Divizija se je nato prebila k Belim vodam. Tam so hoteli malo počiti. Na samotno kmetijo se je zatekla kulturniška skupina in štabna patrolja. Mimo je prišla nemška patrolja in obkolila hišo. V tem boju je padel Kajuh. To je bilo 22. februarja.

VLADO PANČIČ,

4. r.

Osnovna šola Borisa Kidriča v Mariboru

Okrogle in oglate

● **Nestrpnost...** Londonski tednik »Sunday Times« pravi: lanskem letu: »Če poskušamo z eno samo besedo oceniti značilnost lanskega leta, tedaj lahko rečemo: nestrpnost. Moskva ni trpela Prage, Lagos ni trpel Bafre, neki Grki niso trpeli drugih Grkov, de Gaulle pa ni trpel nikogar.«

● **Slavna angleška igralka o Angležih.** Igralka Susan Hampshire, ki jo milijoni televizijskih gledalcev po vsem svetu, in tudi pri nas, poznajo kot Fleur v Sagi o Forsyth, je, ne da bi bila cincala, odgovorila na vprašanje nekega časnikarja, zakaj se je omožila s tujcem, s Francozom, zakaj ne raji s kakšnim Angležem: »Angleži so nemogoči, vedno se kakor otročaji, objestni pa so kakor odrasli. Nevzgojeni so in nimajo niti bledega pojma o tem, kako je potrebno ravnati z ženo. Potrebna jim je pestunja, ne pa žena...« Ko bi vse Angležinje tako mislile in ravnale, bi angleški narod v kratkem izginil...

● **Bržkone mu nihče, verjetno niti sam sebi, ne verjame...** Zahodnonemški minister za finance Joseph Strauss se takole brani proti prerokbam, da bo nasledil kanclerski položaj po sedanjem kanclerju Kiesingerju: »Rajši bi sadil banane na Alaski, kot zasedel kanclerski položaj v zahodnonemški republiki.« Prve dneve letošnjega januarja je kazal termometer na Alaski: minus 66 stopinj Celzija.

● **Prepričljivi dokazi...** Dunajska uslužbenka Gerhilda Moritz je nedavno sedela v neki kavarni. K njeni mizi je pristopil neki moški in jo vprašal, ali sme pristeti. Gerhilda je privolila. Moški je mirno in molče popil naročeno kavo in čez nekaj časa poklical natakarkarja, da bi mu plačal zapitek. Natakarkar mu je predložil račun za oba — za Gerhildo in zanj. Človek je bil presenečen, Moritzova pa je užajeno in zložno protestirala. Natakarkar se je opravičil: »Oprostite, bil sem prepričan, da sta zakonca, ker sta dolgo sedela drug poleg drugega, pa nista ves čas spregovorila niti ene besedice...«

● **»Bratska pomoč«**... Starosta avstrijskih komunistov Ernest Fischer je nedavno govoril po dunajskem radiu o lanskeoletnih mednarodnih dogodkih in je rekel tudi tole: »Kadarkoli zaslišim besedo »bratska pomoč«, je edino, na kar pomislim, množstvo tankov in samo tankov. Ko pa zaslišim besedo »nevmešavanje«, slišim tudi glasove tujih vojaških poveljstev.«

● **Zasluge Američanov...** Nekeki vzhodnonemški člankar je, govoreč o ameriških dosežkih, pripomnil: »Niti odkritje Amerike ni zasluga Američanov.«

● **Črno-žolti Oto in NDR...** V francoskem listu »L'Est Republicain« je izšel članek o vzhodnonemški vojski, ki je hkrati s sovjetsko vojsko in vojskami treh socialističnih dežel okupirala ČSSR. V članku je med drugim rečeno: »Disciplina vzhodnonemške vojske je brezhibna, zlasti še preseneča razmerje med oficirji, moštvom in političnimi komisarji. Hitler ni imel nikdar tako trdno v rokah Reichswehra (državne brambe, vojske), kakor jo ima pankowska vzhodnonemška vlada. Tam spoštujejo vojake, ne ravnaajo z njimi tako kakor v Zahodni Nemčiji, kjer jih gledajo kot nacistične ali vojne zločince. Oni so izbranci. Na češkoslovaškem so se odlikovali v primerjavi s sovjetskimi vojniki, vojniki drugih vojsk pa so stali v njihovi senci.« Ta članek je podpisal Oto von Habsburg, sin poslednjega avstro-ogrskega cesarja in kralja Karla, človek, ki si lasti pravico do prestola na Dunaju in v Budimpešti. Pa ne da bi mu morda dišal tudi »prestoletje v Pankowu«?

Mihailo Marić: Za kulisami emigracije

Obračun med emigranti

Slobodan Stanković-Cata je takoj odpeljal Katiko Brčić k Američanom v Münchnu. Dala je izjavo, se pravi, da je prebrala tišto, kar sta ji napisala Stanković in njen »zaročenec« Ante Škeljo. Kako je bilo, je naš sodelavec Nenad Petrović zvedel kakšnih deset dni kasneje od same Katice in Stankovića.

Roko Kaleb je po zaslišanju odpeljal Katiko na policijo, od ondod pa v Zirndorflager, kjer je zdrdrala na pamet naučeno zgodbo o tem, kako jo »preganja Udba«. Potem je zaprosila za »politični azil«. Vse je šlo po načrtu. Vsaj na začetku.

Ko je Nenad Petrović srečal Katiko pred »Minervo« v Münchnu, jo je kot mimogrede vprašal:

»Katica, kdaj bo svatba?«
»Kmalu, gospod Petrović, kmalu! Vsek čas. Zdaj čakam na »vzile« iz Zirndorfa in brž ko ga dobim, se z Antejem vzameva. Gospod Roko nama je pri tem veliکو pomagal!«

V tem času sta Stanković in Kaleb mrzlično obdelovala »primer«, da bi ga na dolgo in široko prikazala v emigrantskem tisku. Bila sta zadovoljna, ker sta dokazala, kako »Udba deluje v ZR Nemčiji in navač« jugoslovanske delavce, ki gredo domov na dopust. Seveda je bilo treba napisati tudi to, kako živi član JDS, zakaj Katika se je medtem seveda vpisala v Južnoslovenski demokratski savez. Ko je Nenad povedal svojemu šefu v Radiu Svobodna Evropa kaj mu je rekla Katika, je Stanković rekel. Kot da bi se vdal v usodo:

»Eh, ta zmešana ženska iz Zagreba... Njaj je šlo samo za to, da bi se omožila...«

»Zakaj mislite, da je Katika nemumna? Saj ni videti takšna...«

»Nesposobna in šibka ženska je! Prestrašila se je »detektorjev« pri Američanih in namesto da bi povedala, kar je bilo treba, je pleteničila o vsem mogočem...«

DETEKTOR LAŽI

Po Stankovićevem pripovedovanju sodeč so Katiko zasliševali z detektorjem laži in bržkone so odkrili, da »glavni akter« emigrantske »operacije Katika« ni več uporaben, se pravi, da ne govori resnice. Tako je zadeva propadla pri Američanih, pri Nemcih pa je imela le toliko uspeha, da je Katika pričakovala »azila«. Vendar se njene sanje niso uresničile:

ni se omožila. Vsaj takrat ne, ko je bil Nenad Petrović v Münchnu.

VZEMI IN MOLČI

V boju za naklonjenost svojih »gospodarjev« in »zaščitnikov« so emigranti pripravljali tudi na medsebojno obračunavanje. Julija ali avgusta 1966 je frakcija Ljotičevcev, ki so jo sestavljali mladi predstavniki »revolucionarnih sil«, ustanovila nekakšno tajno organizacijo v okviru »Zbora«. Dali so ji simbolično ime »Smena«, zakaj njihov cilj je bil, da prevzamejo vodstvo, s tem pa tudi blagajno in ves denar, s katerim sta tedaj suvereno razpolagala »Jaša Ljotić i kompanija«, kot so govorili. Prvi korak »Smen« je bil tiskanje letakov, ki naj bi jih poslali v Jugoslavijo. Vse so uredili tako, da je bilo videti, kot da bi letake tiskali v Jugoslaviji, ne pa v tiskarni »Iskrek« v Münchnu.

Petrović je prišel do takšnega letaka in ga prinesel Roku Kaleb. Glavni tajnik JDS je naglo prebral letak in še hitreje odšel. Vrnil se je še le opoldne, poklical Petrovića k sebi in mu dal petdeset mark.

»Za vsak nov letak »Smena« boš dobil toliko,« mu je rekel.

»Toda zakaj, gospod Roko? Dajte mi svoj denar...«

»Vzemi in molči, bedak,« je ukazal Kaleb. »Denarja ni težko dobiti!«

Ljotičevci so zmerom govorili, da dela Roko Kaleb za münchenško policijo in da dobiva stalno plačo iz policijske blagajne, in sicer iz oddelka za tujce, da za policijo vohilja za vsakim, tudi za »konkurenco« v emigrantskih vrstah.

Tokrat je šlo res za obračun med emigranti.

ROKO JE IZDAL

V Grujini kavarni »Adria« so Ljotičevci dva dni kasneje povabili za mizo Nenada Petrovića. Potem so ga kar obkolili, vlogo preiskovalnega sodnika pa je prevzel Ratko Obradović.

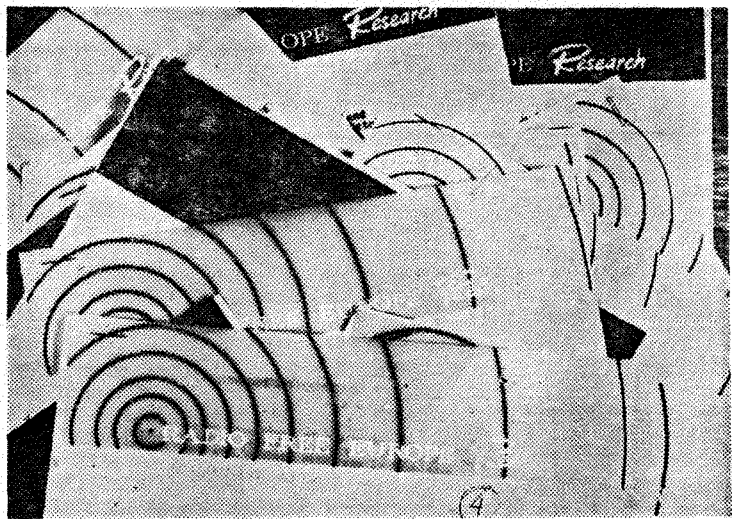
»Kje je tisti letak »Smena«, Nenad?«

»Dal sem ga Roku!«

»Zakaj?«

»Pokazal sem mu ga, on pa ga je zgrabil in nekam odnesel!«

Ljotičevci Obradović je vprašal Petrovića, ali ve, da je policija prišla v tiskarno »Iskrek« ravno zaradi tistih letakov. Nemški poli-

Nekaj materiala za radio Svobodna Evropa, ki je nastajal v oddelku Slobodana Stankovića-Cate.

cijski inšpektor je prepovedal nadaljnje tiskanje letaka, zakaj po predpisih mora biti vsak letak podpisan oziroma mora biti na njem »firma« tistega, ki ga izdaja ali tiska.

Petrović je dejal, da ni niti slutil, kaj se je zgodilo.

»Kako naj bi vedel, da je Roko takšen človek...«

Ljotičevci so začeli preklinjati vse po vrsti, predvsem pa Kaleba:

»Roko nas je izdal!«

»Kdo ve, koliko je dobil od policije za letak?«

»Dobil je najmanj dvesto mark.«

Nenadu Petroviću pa so očitali:

»Kaj ti nismo govorili, da je vohun? Policijski agent je!«

Pozneje so se Ljotičevci maščevali glavnemu tajniku JDS.

V takšnih okoliščinah je bilo Petroviću čedalje huje in želel se je že vrniti domov, zlasti še tedaj, ko se je septembra Stanković vrnil z dopusta. Petrović mi je tedaj pisal:

»Mož mecan se je vrnil. Skušal se bom zaposliti pri njem. Če se mi to ne posreči, potem se boš, upam, strinjal, da se vrnem domov.«

Nisem verjel, da bi se Petroviću posrečilo, da bi se zaposlil pri Stankoviću, zakaj, to bi pomenilo, da je prodrl v hermetično zaprto ameriško ustanovo Radio Svobodna Evropa.

ČATA IZSILJUJE

Odgovoril sem, da se strinjam z njegovim sklepom.

»Gospod Slobodan, moja usoda je zdaj v vaših rokah... Nekoč ste rekli, da me boste poskušali zaposliti pri sebi,« je Petrović »napadel« svojega »predstojnika«.

Stankovićev odgovor je bil ne-

jasen, to pa zato, ker mu je Kaleb povedal, da Petrović med odsotnostjo predsednika JDS ni bil preveč aktiven in da si ni prizadeval za pridobivanje novih članov. Čata si je želel, da bi se povsem polastil Petrovića, tako da bi lahko počel z njim, kar bi se mu zahotelo. Poleg njega pa je Nenada potreboval, zakaj njegov asistent Antić je tedaj ležal v bolnišnici.

Po starem emigrantskem receptu je Stanković sklenil, da Petrovića povsem onemogoči, da ga kompromitira in mu vzame vse možnosti, celo misel na vrnitev v domovino.

Najnovejša številka »Srpskih vidikov« je bila postavljena.

Iz tiskarne so prišli odtisi. Kot zmeraj naj bi glavni urednik Stanković opravil zadnje korekture in izdal ukaz za tisk.

Kot zmerom se je tudi tokrat pojavilo pomembno vprašanje: koga podpisati pod članke. Zakaj ves emigrantski list je nastajal v glavi in rokah »glavnega urednika«.

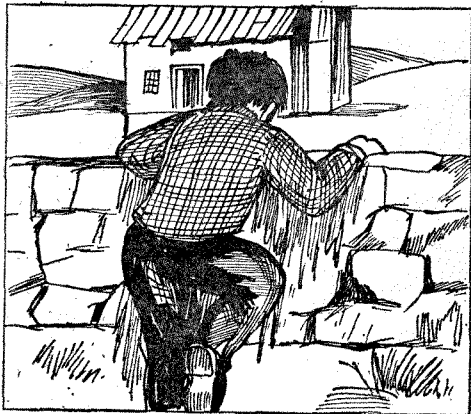
(Nadaljevanje prihodnjic)

»TV 15« izhaja vsak teden — Izdaja ga Predsedstvo Zveze borcev NOV Slovenije — Zavod »Borec«, Ljubljana, Beethovnova 10 — Tisk in kliseji CGP »DELO«, Ljubljana — Pomšičeva 1 — List ureja uredniški odbor — Letna naročnina 1800 dinarjev oziroma 18 N-din — Posamezna številka stane 40 din oziroma 40 N-par — Za inozemstvo stane »TV 15« 30 N-din — Naročnino pošljite na naslov: Uprava »TV 15« Ljubljana, Beethovnova 10, pritrilje, p. predal 598-XI, ali na čekovni račun pri Narodni banki 501-8-29 — Telefonske številke. Glavni in odgovorni urednik 21-901, tajništvo in novinarji 22-313, uprava 22-607 — Rokopisov ne vračamo

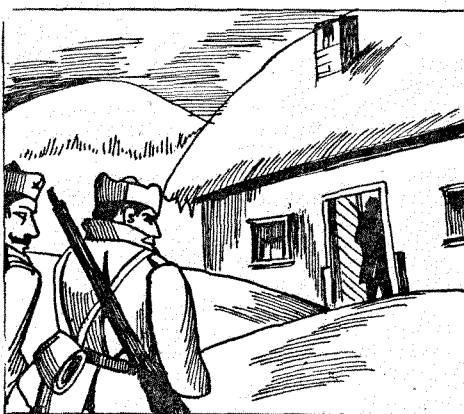
PIŠE: ANA KUCELJ

JANEZOVA ČETA

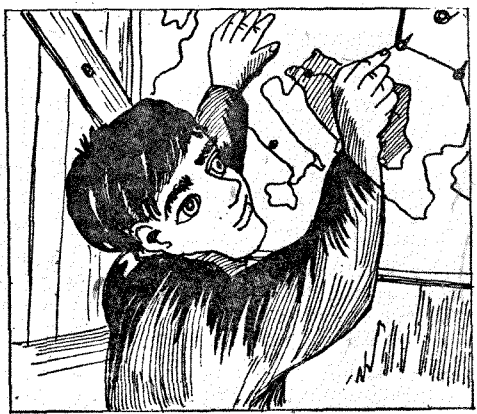
RIŠE: J. RAVNIK

82. Vseh pet vojakov je stopicalo okoli grma, a k sreči je začelo deževati in megla je bila gosta, da fanta niso opazili. Ves premočen in premražen se je vrnil domov, a nikomur ni povedal, kako je bilo. Čez nekaj dni mu je Nace sporočil, da se mu tovariš Marjan zahvaljuje, ker ga je rešil. Medtem ko so Švabi iskali Mirčeta, je on lahko prišel do goščave in našel svojo skupino. Pionirji pa si niso več upali hoditi kot četa. Lesene puške so bile skrite v krušni peči, ki je ostala od Zadnikarjeve hiše. Tako so bile v bližini, po za-puščenem pogorišču pa ni nihče brskal.

83. Tako je prišla nova zima. Toda partizanski borci so bili dobro oboroženi in oblečeni. Le hrane je primanjkovalo, zato so delali revizije pri domobranskih družinah. Nemci sicer niso zasedli vojašnice, pač pa so se večkrat pripeljali prav do Strmca, nato pa šli v strelcih do Lepega hriba, Vrha in Zavrha. Obveščevalna služba pa je takrat dobro delovala. Partizanske enote so za vse premike so-vražnika pravočasno izvedele. Težje je bilo z domačimi izdajalci, ki so jih podpirali svojci. Domobranci si niso upali sami v gozd, pač pa so vdirali v bivališča partizanskih družin.

84. Spomladi 1. 1944 se Nemci niso mogli več toliko ponašati s svojimi zmagami. Mirče je imel v razglednem stolpu gasilskega doma na steni razpet velik zemljevid Rusije. Tam je zatikal bučike, med te pa napel rdečo nitko. Bučike je premikal, kakor so se Nemci umikali pred Rdečo armado. Tega se je bil naučil od odredov kulturnika, o bojih in drugih novicah pa so poročali partizanski časopisi. Prebral je vse, kar je dobil, veliko pa je zvedel od partizanov, ki so se ustavljali v vasi. Nace je odšel na osvobodeno ozemlje, Gelca pa na mladinski kongres v Bosno.